

జీవిత చరిత్ర

బొమ్మల భగత్ సింగ్

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కౌతిక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శిక్షపతి

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలరాజ్

గురు గోరమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు పీఠప్రభాకర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు తైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయి

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు హాయి బాలా

గురు ఆరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమహార్య

వందే గురుపరంపరాం...

నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్చుకోవటానికి

“నేను” గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020120034284

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

*** సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు ***

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. X

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or](#)
[Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritTTD TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Author's Last Name																														
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Year																														
1850-1900					1901-1910					1911-1920					1921-1930					1931-1940					1941-1950					1951-
Subject																														
Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...																						
Language																														
Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu																						

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

బొమ్మల

భగత్ సింగ్

(1907 - 1931)

మలయశ్రీ

నవరత్న బుక్ సెంటర్
విలూరు రోడ్ * విజయవాడ - 520002.

మా స్వంత ప్రచురణలు

- బొమ్మల శ్రీ పిర్మీ సాయి జీవిత చరిత్ర
- " అక్బర్ బీర్బల్ వినోద కథలు
- " తెనాలి రామకృష్ణుని సంపూర్ణ హాస్య కథలు
- " ఆలీబాబా 40 దొంగలు
- " అల్లావుద్దీన్ అద్భుతదీపం
- " గలివర్ సాహస యాత్రలు
- " శ్రీ శ్రీ శ్రీ మర్యాదరామన్న కథలు
- " భట్టి విక్రమార్కుని సాహస కథలు (2 భాగాలు)
- " భేతాళ కథలు
- " మొగల్ సామ్రాజ్య కథానాయకులు
- " ప్రవక్త మహమ్మద్
- " ఏసుక్రీస్తు కథలు
- " మథర్ థెరిసా
- " రవీంద్రనాథ్ ఠాకూర్
- " యోగివేమన
- " భగత్ సింగ్
- " అంబేద్కర్
- " యశపాల్ కపూర్
- " భగవతీచరణ్
- " సుభాష్ చంద్రబోస్
- " చంద్రశేఖర ఆజాద్
- " జయప్రకాష్ నారాయణ్
- " సంఘసంస్కర్త రాజారామమోహనరాయ్
- " పూజ్యబాపూజి

బొమ్మల పంచతంత్రం (2 భాగాలు)

- " రామాయణం
- " భాగవతం
- " దశావతారాలు
- " శ్రీకృష్ణ లీలలు
- " పరమానందయ్య శిష్యులు
- " శ్రీ వెంకటేశ్వర లీలలు
- " శ్రీ అయ్యప్ప లీలలు
- " శ్రీ రామపట్టాభిషేకం
- " జై వీరహనుమాన్
- " పల్నాటి వీరచరిత్ర
- " బాలనాగమ్మ
- " శ్రీ కాళహస్తి మహాత్మ్యం
- " శ్రీ శైలక్షేత్రమహాత్మ్యం
- " శ్రీ సింహచలక్షేత్రము
- " శ్రీ యాదగిరి సరశింహస్వామి చరిత్ర
- " శ్రీ కాశీ రామేశ్వర మణిలీల కథలు
- " కొటప్పకొండ చరిత్ర
- " శ్రీ వినాయక విజయము
- " శ్రీ భద్రదాచల మహాత్మ్యం
- " శ్రీ పాండురంగ లీలలు
- " కనకదుర్గ మహాత్మ్యం
- " శివలీలలు

నేను వైతం పవంచాగ్నికి
సమిధ నొక్కటి అహతిచ్చాను !
నేను వైతం విశ్వసృష్టికి
అక్షు నొక్కటి ధారపోశాను !!!
నేను వైతం భువన ఘోషకు
వెరి గొంతుక విచ్చి మోగాను !!

“శ్రీ శ్రీ”

“స్వాతంత్ర్య మా జన్మహక్కు”

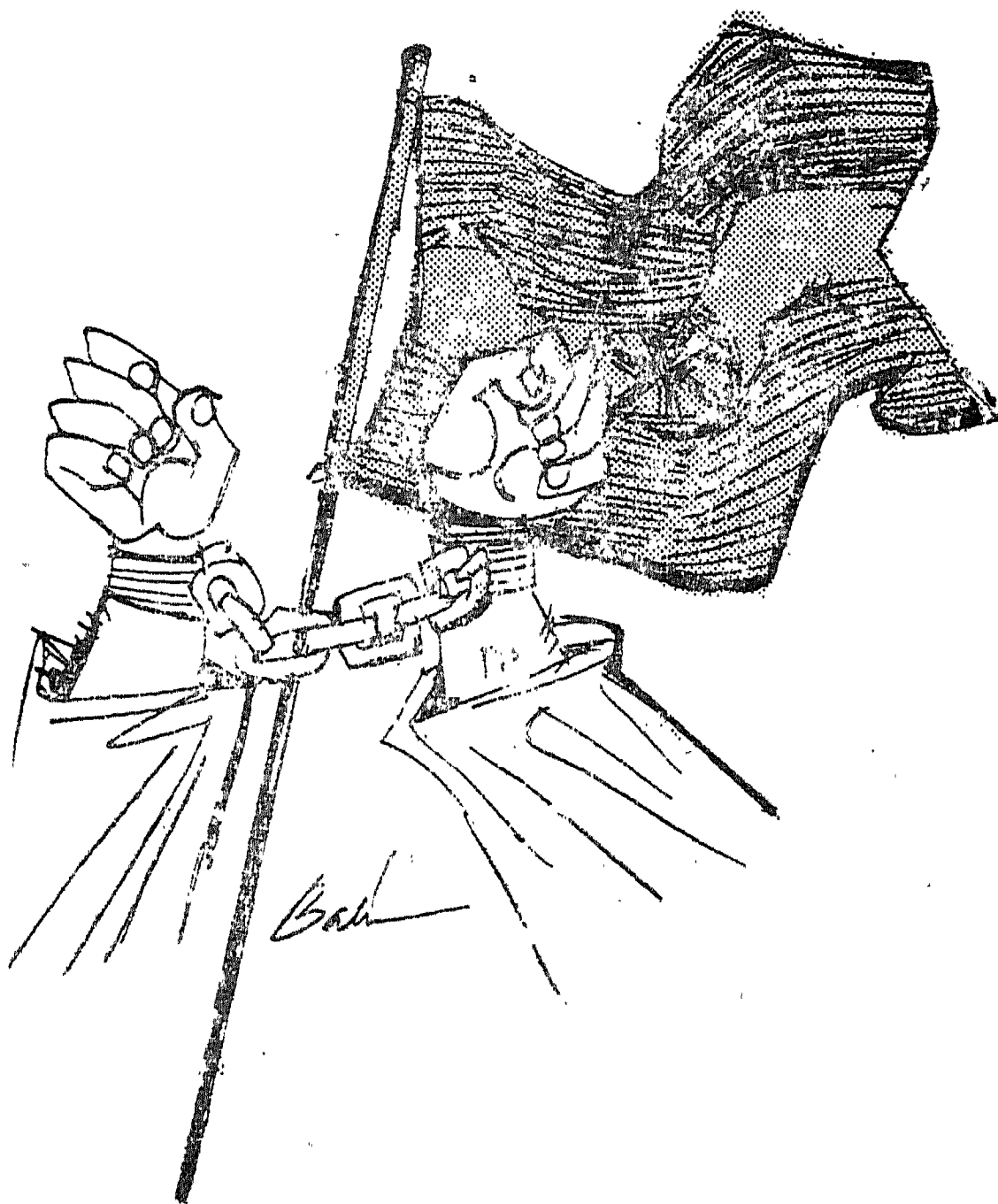
— తిలక్.

“స్వాతంత్ర్యం దానం మాదిరి ఒకరి నుండి స్వీకరింప బడదు. అలా
క్రరించినా అది నిలవదు. స్వాతంత్ర్యం కోసం మన హృదయ రక్తం
మర్పించి దానిని పొందాలి.”

— గాంధీజీ.

“ఒక మానవుని మరో మానవుడు దోచుకోవడానికి వీలులేని న్యాయ
మృతమైన అర్థిక వ్యవస్థను స్థాపించడంకోసం మేం క్రాంతిని ఆహ్వానిస్తున్నాం.”

— భగత్ సింగ్.

“ప్రజలు పరప్రభుత్వంతో పోరాడడానికి ఆత్మత పడుతున్నారు. క
స్వరాజ్యం అంటే ఏమిటి ? ఎలా వుంటుంది అనేదాన్ని గురించి గాంధీగారు క
ఎలాంటి వ్యాఖ్యానమూ చేయలేదు.”

—డా॥ పట్టాభి సీతారామయ్య.

(నేషనల్ కాంగ్రెస్ హిస్టరీ-పే॥ 378.)

“గాంధీజీ ఉద్దేశం ఏమిటో నాకు అర్థం కాలేదు. రహస్యా
ముందుగా ప్రకటించడం వారికి ఇష్టం లేదో, లేకపోతే ఆంగ్లప్రభుత్వాన్ని ఎ
ఓడించాలో వారికి తెలియదేమో—”

—నేతాజీ సుభాష్ చంద్రబోస్.

(ఇండియన్ స్ట్రగుల్-పే. 38.)

“మన నాయకులు ఎవరుకూడా ‘స్వరాజ్యం’ అంటే పర ప్రభుత్వ
నుంచి స్వతంత్రాన్ని పొందడం అనుకోవడం లేదు. ఈ విషయాన్ని గురి
గాంధీగారు మౌనంగానే వున్నారు. పైగా స్వరాజ్యం యొక్క అభిప్రాయా
విడమరచి స్పష్టంగా చెప్పడం వారు అవసరం అనుకోవటం లేదు—ఏమైనా క
గాంధీగారిని మేం అద్వితీయ నాయకునిగా భావిస్తున్నాము. వారి మీద పూర్తి
విశ్వాసముంది. కళ్ళు మూసుకొని వారిని అనుసరించడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాము.”

—జవహర్ లాల్ నెహ్రూ.

(ఆత్మ కథ పే-76, 73.)

“మానవుల్లో భయమూ ఆత్మ రక్షణకు ప్రయత్నించడమూ సహజ ప్రవృత్తులు. ఈ సహజ ప్రవృత్తులకు వ్యతిరేకమైంది ఆత్మహత్య : విప్లవాన్ని ఆత్మరక్షణతో పోల్చుకుంటే, సత్యాగ్రహాన్ని ఆత్మహత్యకు పోల్చవచ్చును. ఆత్మహత్య సదృశమైన అసహజమార్గంలో నడవగలవారు ఒకరో ఇద్దరో ఉండ వచ్చును. వాళ్ళయినా వెనుకనుండి ప్రజల సానుభూతి తమకు అండగా వుండన్న విశ్వాసం వున్నప్పుడే ఆ మార్గాన నడవగలరు.”

—యశపాల్.

“విప్లవకారులమైన మేము విప్లవం ద్వారానే ఈ దేశ ప్రజలకు దాస్య విముక్తి కలుగుతుందని అనుకుంటున్నాము. విప్లవం అంటే మా ఉద్దేశ్యంలో పర ప్రభుత్వంతో పోరాడటం మాత్రమేకాదు. మా విప్లవానికి ఆదర్శం న్యాయ సమ్మతమైన ఒక క్రొత్త సమాజాన్ని స్థాపించడం. పెట్టుబడిదారీ విధానాన్ని నాశనంచేసి, వర్గ రహితమైన సమాజ వికాసానికి దోహదం చేయడం-విదేశీయుల దోపిడీ నుండి, దేశీయుల దోపిడీ నుండి ప్రజలను కాపాడి, వారికి స్వయం నిర్ణయధికారాన్ని ఇవ్వడం మా విప్లవానికి ఆదర్శం-”

—అజాద్.

భగత్ సింగ్

ఏ జాతి తన శక్తిని, చరిత్రను మరచిపోతుందో, అది స్వార్థం కోమతం కోసం, ఈర్ష్యాద్వేషాలతో పరస్పరం కాట్లాడుకుంటుంది, అనైక్యతనై చీలుతూ నిర్బలమై ఆత్మ వినాశనం పాలవుతుంది.

ఐక్యత బలం, అది లోపించినప్పుడు అగచ్ఛాతే ఫలం. ఆ కారవల్లనే మన భారతదేశం మొదట వెయ్యేండ్ల క్రితమే ముస్లింలకు, పిదప రెవందల యేబదేండ్లకు పూర్వం ఆంగ్లేయులకూ లోబడింది.

బ్రిటిష్ వారి కర్కశ పాలన, కూటనీతి, దోపిడి, “న భూతో న ష్యతి” అనేలా వుండేవి. కానయితే చారివల్ల కొన్ని సాంఘిక దురావారాల రణ, రైలు-బస్సు మార్గాలు, విద్యావ్యాప్తి జరగొచ్చు. అదయినా యెందుకు? స్వార్థ ప్రయోజనం కోసం.

ఏది ఏమయినా ఆ కాలంలో వ్యక్తి స్వేచ్ఛ లోపించింది. కుటీర

శ్రమలు కంటపడినై, ప్రతిభకు గుర్తింపులేదు. ఆర్థిక స్థితిగతి క్షీణించింది. బ్రతుకుకోసం బాధలు, ప్రభుత్వంచేత కష్టాలు సంప్రాప్తించినయ్ జనానికి.

అట్టి పరిస్థితిలో ఒకవైపు కాంగ్రెసు మహానేతలు స్వరాజ్యంకోసం శాంతి పోరాటం సాగిస్తుండగా, మరోవైపు సాయుధపోరాటం ద్వారా దేశ స్వాతంత్ర్యం సాధించ పూనుకొన్నాడు మరికొందరు వీరయువకులు. అట్టి క్రాంతికారుల్లోని ఒక అమరవీరుడు సర్దార్ భగత్ సింగ్. ఇది భరతజాతికే గర్వకారణమైన ఆ దేశభక్తుని జీవిత చరిత్ర!

కు టు ం బ ం

భగత్ సింగ్ తండ్రి కిషన్ సింగ్, తాత అర్జున్ సింగ్. వారు సిక్కు మతస్థులయినా సర్దార్ అర్జున్ సింగ్ ఆర్య సమాజ సిద్ధాంతాలను అభిమానించాడు. అది సిక్కు ధర్మానికి భిన్నమైనది. హిందూ వైదిక ధర్మంలోని వర్ణ విభేదాలను పాటించకుండా పురాణకాలంనాటి విగ్రహారాధనలు లేకుండా వేద ధర్మాన్ని- హిందూ దేశాన్ని అనుసరించడం అభిమానించడం ఆర్య సమాజ సిద్ధాంతాలు. దయానంద సరస్వతి ఈ ధర్మ సిద్ధాంత ప్రచారకుడు, వేద ధర్మం క్రీస్తుకు పూర్వం కొన్ని వేలేండ్ల నాటిది.

ఇస్లాంమతం క్రీస్తుకు తర్వాత కొన్ని వందలయేండ్లది. ముస్లింలు ఉత్తర భారత దేశాన్ని పరిపాలించే కాలంలో నీతి-దీక్ష-త్యాగం మూల సిద్ధాం

తాలుగా గురునానక్ హిందూ ముస్లిం సమైక్యతా ధర్మంగా (15వ శతాబ్దిలో) సిక్కు మతం రూపొందించాడు. ఏకవ గురువైన గురుగోవింద సింగ్ మొగల్ పాదుషా ఔరంగజేబు క్రూరత్వం కారణంగా జైత్ర వృత్తితో కేశపాలన బద్ధ ధారణ ఆ జాతికి తప్పనిసరి ఆవారం చేశాడు.

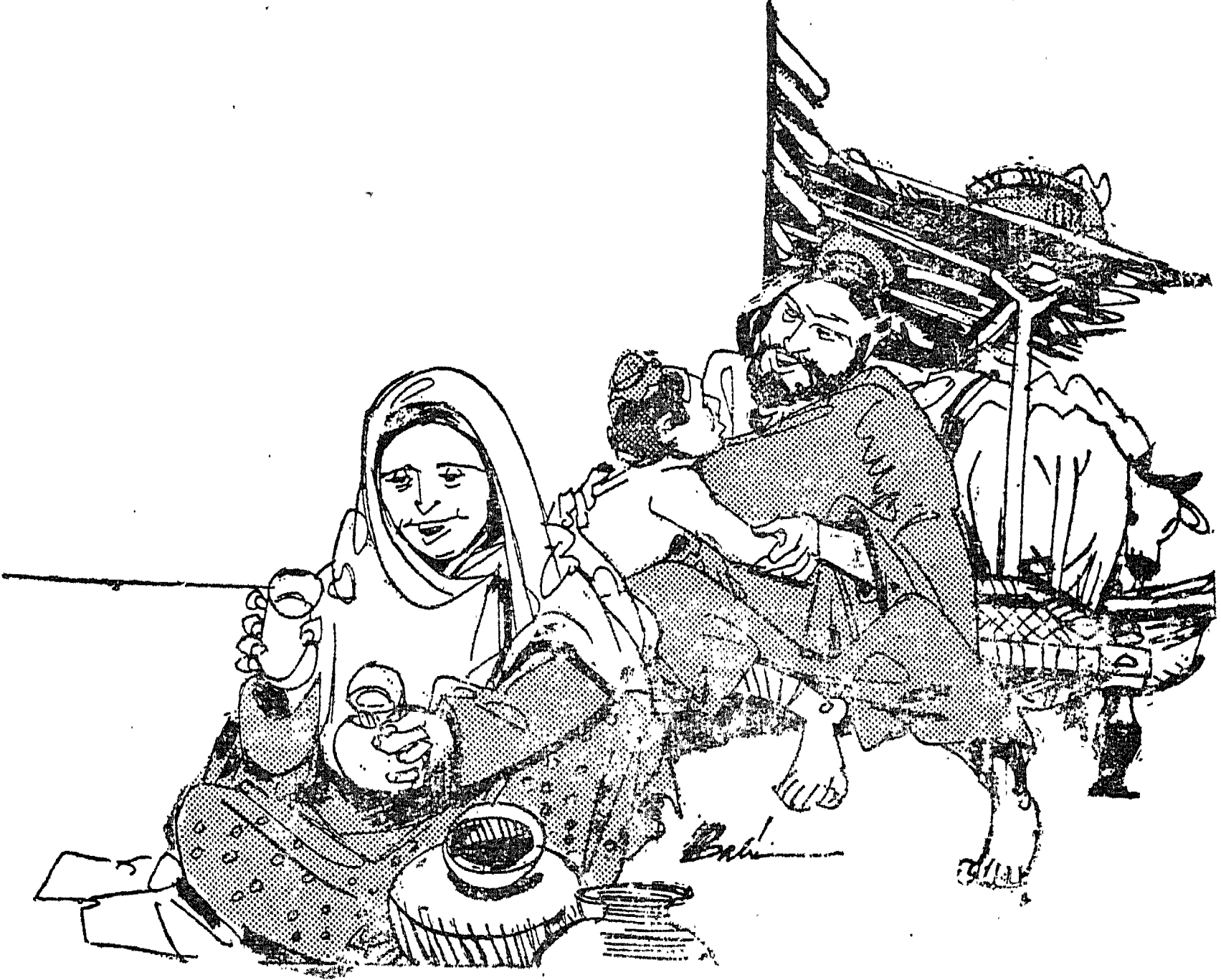
సర్దార్ అనేది భగత్ సింగ్ కుటుంబానికి బిరుదు నామం కాదు. ప్రతి సిక్కు వ్యక్తినీ సర్దార్ అనొచ్చు. ఆ పదానికి పీరుడు అని అర్థం. సిక్కు అంటే శిష్యుడు, వారికి గురువే దైవం. ఏ విగ్రహాన్నీ కాక, గురునానక్ ధర్మ ప్రబోధ గ్రంథం “గ్రంథ సాహెబ్”ను ఆరాధిస్తారు. వారి దేవతాన్ని “గురుద్వారా” అని పిలుస్తారు.

విద్యావతి, కిషన్ సింగ్ దంపతులకు 27 సెప్టెంబర్ 1907తేదీన సర్దార్ భగత్ సింగ్ జన్మించాడు.

వారి సొంత ఇల్లు “సాండా” గ్రామంలో వుంది. వ్యవసాయం పాల వ్యాపారం వల్ల కుటుంబ పోషణకు లోటులేని ఆదాయం వచ్చేది. వాటిమీదనే కిషన్ సింగ్ కు శ్రద్ధ ఎక్కువ. అయినా ఉపవృత్తిగా ఇమ్పూరెన్స్ ఏజెంట్ గా పని చేస్తూ లాహోరులో ఒక గది అద్దెకు తీసుకొని పోతూ వస్తూ వుండేవాడు.

వారి పూర్వీకులది పంజాబ్ లోని హోషియార్ పూర్ జిల్లా. చీనాబ్ నదికి కాలువలు త్రవ్వటంవల్ల లాయల్ పూర్ జిల్లాకు మారినాడు.

కిషన్ సింగ్ తమ్ములిద్దరూ తిరుగుబాటుదారులు. అతడు సోదరులకు రాజకీయాల్లో యెంతగానో సహకరించాడు. సాహసం ఆ కుటుంబానికి వెన్నతో

పెట్టిన విద్య; జన్మతో వచ్చిన గుణం. అందుకు యెన్నో బాధల ననుభవించారు. అయినా ధ్యేయం సడలలేదు. స్వభావం మారలేదు.

భగత్ జన్మకాలంలో కిషన్ సింగ్ ప్రభుత్వ బహిష్కార శిక్షతో నేపాల్లో వున్నాడు. చిన్న తమ్ముడు స్వర్ణ సింగ్ బర్మా జైల్లో ఉన్నాడు. అతడు భగత్ బాల్యంలోనే మరణించాడు. పెద్ద తమ్ముడు అజిత్ సింగ్ తప్పించుకు వెళ్ళి జర్మనీలో వున్నాడు. అతనిది వీర హృదయం. ఆంగ్ల ప్రభుత్వాన్ని గట్టిగా ఎది

రించాడు. అయినా బందీగా జైల్లో పడివుండడం ఇష్టంలేదు. విదేశాల్లో కహస్య జీవితం గడుపుతూ ఇతర విప్లవకారులతో సంబంధాలేర్పరచుకొని బ్రిటిష్ ప్రభుత్వ వ్యతిరేక కార్యకలాపాలలో పాల్గొనేవాడు. స్వతంత్ర భారతం అవతరించేవరకూ అదే పని కొనసాగించాడు. 1948లో ఇండియాకు వచ్చినా అనారోగ్యం కారణంగా త్వరలోనే మరణించాడు.

బాల్యం

భగత్ సింగ్ కు ఒక అన్న జగత్ సింగ్. అతడు పదకొండవ ఏటనే మరణించాడు. ఒక చెల్లెలు, ఆమె అంటే భగత్ కు ప్రాణం ఆమెకూ అంతే. తమ్ముడు కుర్తార్ సింగ్.

భగత్ బాల్యం అల్లారుముద్దుగా గడిచిపోయింది. ప్రాథమిక విద్య అదే గ్రామంలో పూర్తిచేసి ఉన్నత విద్యకు లాహోర్ వెళ్ళాడు.

అతనికి ఆత్యంత ఆనందప్రదంగా వుండేది “వైశాఖిమేలా” అది మన ఆంధ్రులకు (కన్నడీయులకు-మరాఠీలకు) ఉగాది పర్వదినం లాంటిది. ఆ దినం ఊరివెలుపల తోటల్లో పచ్చిక మైదానాల్లో విందులు గుడుస్తారు. కలిగినంతలో ఇరుగు పొరుగువారిని పేదసాదలను ఆహ్వానిస్తారు, ఆ వేడుకలో ఉత్సాహంగా పాల్గొని బాల భగత్ తల్లికి చేదోడు వాదోడుగా మెదులుతూ ఇతరులకు రొట్టెలు కూర పంచుతూ ఆనందించేవాడు. వైశాఖి ఉత్సవం అతనికి చెరిగిపోని స్మృతి.

అలాగే “బసంతి” (వసంత) గీతాలన్నా చాల ఇష్టం.

విప్లవ బీజాలు

పంజాబీయులని సహజంగానే వీరజాతి. యెక్కువమంది ప్రభుత్వ పై న్యాయో చేరుతుంటారు-అప్పుడేకాదు ఇప్పటికినీ, అందులో భగత్ కుటుంబం దేశభక్తికి, సాహసానికి పెట్టింది పేరు.

భగత్ బాల్యంలోని “రాలత్ చట్టా” వ్యతిరేక ప్రదర్శన అతని మనస్సులో అంగ్ల ప్రభుత్వ వ్యతిరేక బీజాలు నాటింది. అప్పుడతడు డి.ఎ.వి. (దయానంద్ ఆంగ్లో వైదిక్) స్కూల్ విద్యార్థి.

1919లో “రాలత్ బిల్లు”కు వ్యతిరేక ప్రదర్శనలు దేశమంతటా పెద్ద ఎత్తున జరిగాయి. ప్రజల వ్యతిరేకతకు అంతగా కారణం అది ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వం చట్టబద్ధం చేస్తున్న ‘మీసా’ చట్టం. ప్రజా హక్కులను భంగపరచేది.

లాహోర్ లో ఏడురోజులు సంపూర్ణంగా బాద్ పాటించారు. జనం గుంపులు గుంపులుగా ఊరేగింపులు తీసేవారు. రాలత్ చట్టాన్ని నిందిస్తూ ఏడుస్తూ పాటలు పాడేవారు. పోలీసులు బలవంతంగా తెరిపించిన దుకాణాలు మూసివేయించే వారు. వారు అంటించిన పోస్టర్లను వారటు పోగానే వీరిటు చించివేసేవారు. ఆందోళన కారులను శిక్షిస్తామని ప్రభుత్వం హెచ్చరించినా ప్రజలు లెక్కించలేదు.

అంబేద్కర్
MAL

అంబేద్కర్ 11595

భగత్ సింగ్

15

రాలత్ చట్టాన్ని 19వ శతాబ్ది చివర్లో (1885) పట్టిన కాంగ్రెసు, 20వ శతాబ్ది మొదటి (1906) ముస్లింలీగ్ తో సహా అన్ని పార్టీలు వ్యతిరేకించాయి. 1916 లోనే హోంరూల్ ఉద్యమం తిలక్, అనిబెంట్ మొ॥ వారిచే ఆరంభమైంది. అనిబెంట్ కోరింది బ్రిటిష్ చక్రవర్తిత్వానికి లోబడి ఉండే భారత స్వాతంత్ర్యం మాత్రమే. అందుకు భిన్నంగా కాంగ్రెసు కనిపించేసరికి ఆమె వైతొలగిపోయింది. కాంగ్రెసు స్థాపనే ఆంగ్లప్రభుత్వ సహకారంతో 'హ్యూం' ద్వారా స్థాపించాడు. బెనర్జీని మొదటి అధ్యక్షుని చేశాడు. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వానికి విధేయత ప్రకటించటం దాని మొదటి లక్షణం. దేశీయులకు కొన్ని కోర్కెలు సాధించటం రెండవ లక్షణం. దేశభక్తిని ప్రక్కదారి పట్టించడం మూడవ లక్షణం. 1906 కలకత్తా సభల్లోనే కాంగ్రెసు రెండుగా చీలిపోయింది. 1907లో ఆతివాద కాంగ్రెసు నాయకుడైన లాలా లజపత్ రాయ్ కు ప్రభుత్వం దేశబహిష్కారశిక్ష విధించింది. 1929 లాహోరు సభలకు జవహర్ లాల్ నెహ్రూ అధ్యక్షుడై సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్య సాధన తమ పార్టీ ప్రధాన లక్ష్యంగా ప్రకటించేవరకు కాంగ్రెసు స్థిర నిర్ణయంలో లేదు. 1922 బార్దోలీ సత్యాగ్రహంవరకు గాంధీజీ శాంతి-అహింసలు తమ ఉద్యమ ముఖ్య సాధనలుగా ప్రకటించలేదు సత్యాగ్రహం, సహాయ నిరాకరణలనే స్వీకరించేవాడు. ప్రజలు తమకు నచ్చిన మార్గాల్లో ప్రభుత్వానికి తమ అసమ్మతిని తెలిపేవారు, దేశ ప్రజల్లోనే కాక కాంగ్రెసులోనూ తీవ్రవాదులే యెక్కువ.

అందుకే అధిక్రమంగా తిలక్, లాలాజీ, చిత్తరంజన్, మోతీలాల్, సుభాష్ చంద్రబోసులతో చీలుతూ పోయింది. స్వతంత్రం 15 ఆగస్టు 1947 తర్వాతి

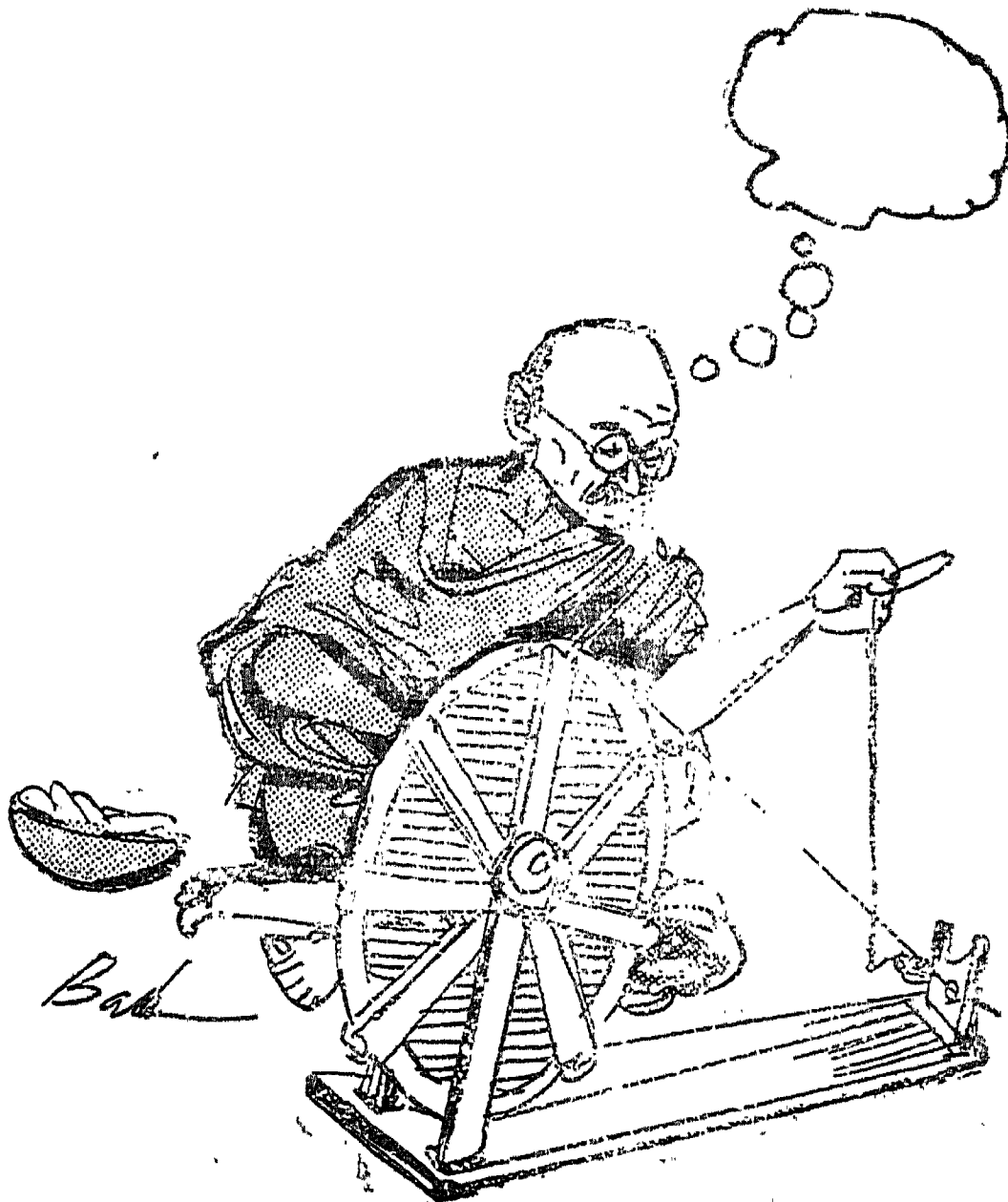
చీలికల పరిస్థితులు కారణాలు వేరు. అంతకుముందు కేవలం పార్టీ లక్ష్యలన్నియు (ప్రకటన) విషయంలోనూ, స్వరాజ్య సాధన విధాన విభేదాల వల్లను చీలుతూ వచ్చింది.

1915 లో ఇండియాకు దక్షిణాఫ్రికానుంచి వచ్చాడు గాంధీజీ, అవిదేశంలో ఉగ్రవాదం విచ్ఛిన్నం జరిపిస్తున్న రోజులు. భారతదేశ విముక్తికోసం అమెరికా 'శాన్ ప్రాన్సిస్కో' నుంచి సాయుధపోరాటానికి సంసిద్ధమై వచ్చిన (1915) గదర్ విప్లవ వీరులు పట్టుబడి శిక్షలపాలైన 'మొదటి లాహోరు' కుట్ర జరిగిన సంవత్సరం. అదే సంవత్సరం బెంగాల్ క్రాంతికారుడు జతీంద్రనాథ ముఖర్జీ దేశ స్వాతంత్ర్యంకోసం టెర్రరిస్టు ఉద్యమం సాగింది. 1910 లో నాసిక్ కుట్రకేసులో వీరవినాయక సావర్కార్ శిక్షపాలయితే, 1909లో అలీపూర్ కుట్ర కేసు అరవిందఘోషపై నడిచింది. 1910 లోనే 'మేడంకామా' విప్లవకారిణిగా మారి విదేశాల్లో ఉంటూనే సాయుధపోరాటాన్ని నడిపి అంగ్లేయులనుండి స్వతంత్రం తెచ్చుకోవాలని తన భారత దేశీయులకు హెచ్చరిక చేసింది. విదేశాలలో స్వదేశ స్వతంత్రపతాకం ధూపించింది ఎగురవేసిన ఆమె నడిపించిన పత్రిక పేరు 'వందేమాతరం'. మన మహాత్ముడు స్థాపించి నడిపిన పత్రిక 'యంగ్ ఇండియా'. అప్పుడాయన వయస్సు యాభైకి చేరువ.

ఇటువంటి పరిస్థితుల్లో భారతదేశం వచ్చి కాంగ్రెసులో చేరిన గాంధీజీ విదేశంలో వచ్చిన పేరునుబట్టి వైస్రాయి యుద్ధ కౌన్సిల్ కు ఆహ్వానించాడు. అది 1914-18 ప్రపంచయుద్ధం జరుగుతోన్న రోజులు. బ్రిటన్ ఆ యుద్ధంలో పాల్గొ

న్నది. ప్రమాదంలో ఉండగానే దెబ్బతీసి స్వాతంత్ర్యం సాధించుకోవాలనే దేశీయుల కోర్కెకు భిన్నంగా గాంధీజీ ఆంగ్ల ప్రభుత్వానికి మద్దతు చేస్తానన్నాడు. అది మన నైతికబాధ్యత అని దేశనాయకులకు నచ్చచెప్పాడు. యుద్ధ ప్రమాదం తప్పి విజయం పొందితే బ్రిటన్ మన ఉపకారానికి ప్రత్యుపకారంగా తప్పక స్వతంత్రం ఇచ్చితిరుతుందని ఆశించాడు.

తాను దేశంలో ముఖ్యంగా గుజరాతులో పర్యటించి వేలమంది యువకులను బ్రిటిష్ వారి పై న్యాయంలో చేర్పించి ప్రపంచ యుద్ధరంగానికి పంపాడు. అప్పటికి యుద్ధం చేయకూడదు-చేయించకూడదు అనే అహింసావాదం శాంతిమంత్రం ఆయి

నను చేరలేదనుకోవాలి. తీవ్రమైన కరువువల్ల, గాంధీ బోధలవల్ల పెద్ద సంఖ్యలోనే సైన్యంలో చేరారు భారతీయులు.

యుద్ధం ముగిసింది. బ్రిటన్ గెలిచింది. గాంధీజీ ఆశ నెరవేరలేదు. కాంగ్రెసు నిరాశపడింది. తీవ్రవాదులు 'చెపితే వింటివ గురూ' అని నవ్వుకున్నారు.

1917 లో రష్యా ప్రజా విప్లవం విజయం కాంచింది. ప్రపంచ యుద్ధ కారణంగా విశ్వరాజకీయాలు దేశంలో వేగంగా వ్యాప్తి చెందుతున్నాయి. బానిస తనంలో ఉన్న దేశయువకుల బుర్రలు తీవ్రంగా పనిచేస్తున్నవి.

పంజాబు యువకులు కొందరు రష్యావెళ్ళి విప్లవసాహిత్యాన్ని తెచ్చు కున్నారు. బెంగాల్ దీనిలోనూ ముందే. 1905 బెంగాల్ విభజనతో రగులుకున్న ఆంగ్ల ద్వేషం 1907లో విప్లవోద్యమాలకు దారితీసింది.

గాంధీజీ చర్యకు దేశీయులు అసంతృప్తి చెందారు. దేశంలో ముఖ్యంగా యువతలో వేడిగాలి పీచసాగింది. ఆంగ్లేయులకు అది చూసి అనుమానం వేసింది. ఈ గాలివేడి రష్యా ప్రభావంవల్ల కాదుకదా అనుకున్నారు-భయపడ్డారు. ఆంగ్లేయులు శీతల దేశవాసులుకదా-మెల్లగా చాపక్రింది సీరులా ముందుకు సాగేగుణం కలవారు.

ఊర్కుంటే ఉత్తమంకాదని 'రాలత్ ఆక్టు' తెచ్చింది ఆంగ్లప్రభుత్వం.

తన ఇంటి (చిన్నాన్నల) విషయాలే కాక ఇలా దేశపరిస్థితులనూ గమనించాడు పదమూడేండ్ల బాలభగత్. అదే సందర్భంలో జరిగిన ఒక ఘోర సంఘటన భగత్ సింగ్ పై తీవ్ర ప్రభావాన్ని వదిలై చింది. అదే-

జలియన్ వాలాబాగ్ దురంతం

1917లో వైస్రాయి సమావేశంలో గాంధీజీ సైతం రాజకీయాల్లో ప్రవేశించినట్లయింది-పేరువచ్చింది.

రౌలత్ చట్టాన్ని వ్యతిరేకించాడు.

పంజాబ్ నిరసన ప్రచండరూపం ధరించింది. 12 ఏప్రిల్ 1919 దినాన 'అమృతసర్'లో పెద్ద ఊరేగింపు తీశారు, రౌలత్ చట్టానికి వ్యతిరేకంగా నినాదాలు చేస్తూ. జనాన్ని చెదరకొట్టటానికి విచక్షణలేకుండా పోలీసులు కాల్పులు జరిపారు. అందులో ఇద్దరు మరణించారు. అప్పటికి ప్రదర్శన ఆగింది.

మరునాడే 'వైశాఖిమేలా' (ఉత్తర భారతీయులకు సంవత్సరాది) పర్వ దినం ప్రభుత్వపు కాల్పులకు నిరసనగా ఉద్యమకారులు సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేశారు. పట్టణం చుట్టూ పోలీసుల డేరాలు విడిసి ఉన్నాయి. సమావేశం స్థలం దొరకడం కష్టమయింది. నగరంలోని ఓ మూలగా 'జలియన్ వాలా బాగ్' అనే విశాల మైదానంలో సభ ఏర్పాటుచేశారు. దానికి నాలుగువైపులా ఎత్తయిన గోడలు, రెండే ఎత్తయిన గొండులు ప్రవేశమార్గాలు.

సాయంత్రం సమావేశ సమయానికి ముందే జనంతో సభాస్థలం క్రిక్కిరిసి పోయింది. రాజకీయ పరిజ్ఞానం కలవారు తక్కువ. ఇదే ఉత్సవ స్థలమేమో

అని ప్రక్కాళ్ళనుండి పండుగవేడుక చూడడానికి పిల్లాపాపలతో వచ్చినవాళ్ళు చేరిందెక్కువ.

సభ ప్రారంభమయింది. ఇది ఇదా అని నచ్చనివాళ్ళు వెళ్ళిపోదామన్నా అడుగుపెట్టటానికి వీళ్ళేనంత జనం.

అకస్మాత్తుగా రెండు ప్రవేశమార్గాలనుంచి కాల్పులు ఆరంభమైనవి. జనం కల్లోలమయింది. త్రొక్కిసలాడింది. ఎటుచూసినా బయటపడే దారిలేదు.

ఏడ్పులు పెడిబొబ్బలు-తుపాకి దెబ్బలతో రక్తపు మడుగుల్లో పడి పొర్లడం. అతి ఘోర-భయంకర సన్నివేశం, నిరాయుధులైన భారతీయులపైన 16 వేల రౌండ్ల తుపాకి కాల్పులు. 379 మంది అక్కడికక్కడే మరణించారు. వేలమంది గాయపడ్డారు.

పత్రికలన్నీ (1915 లోనే 478 స్వదేశ పత్రికలట) ఈ మారణ కాండను గర్హించాయి. నాయకులు నిరసన తెలిపారు. పలువురు ప్రముఖులు వచ్చి చూసి కన్నీరు కార్చారు. ప్రజలు దుమ్మెత్తిపోశారు.

ప్రభుత్వానికి చీమకుట్టినట్లయినా లేదు. వాళ్ళు దైవకుమారులు! వీళ్ళు వానిసలు, సర్కస్ జంతువులు, అనాగరికులు, ఆటవికులు ఆ నాగరిక వేటగాళ్ళు తమ ఇష్టంవచ్చినట్లుగా వీరిని హింసించవచ్చు చంపవచ్చుననే భావం వారికుంది. దేశనాయకుల ఆభ్యర్థనకు విచారం జరుపుతామన్నాడట వైస్రాయి. అక్కడికే చల్లబడింది కాంగ్రెసు. కాని దేశంలోని యువకుల ఉద్రేకం చల్లారలేదు. ఆకోపం

విప్లవాదులను చేసింది. తెల్ల వారిపై ద్వేషాన్ని పెంచింది. ప్రతీకారానికి హెచ్చరించింది.

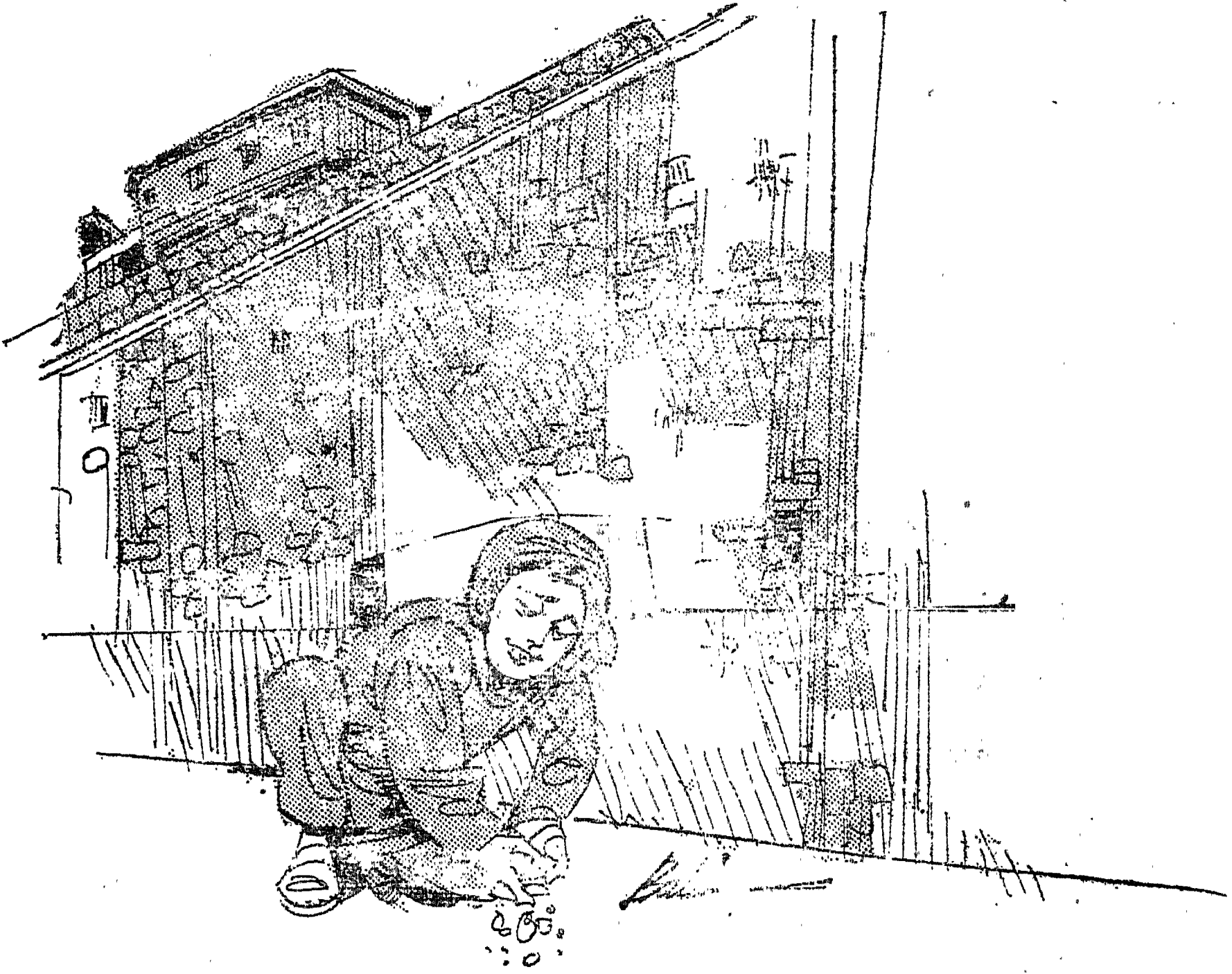
ఈ కాల్పులకు కారకుడైన పంజాబ్ గవర్నర్, ఏప్రిల్ 13 నాడు కాల్పులు జరిపితే, మే 26న, తన గవర్నర్ పదవికి రాజీనామా చేసి 30 మే నాడు ఓడెక్కి భారతదేశాన్ని వదిలి ఇంగ్లాండుకు పారిపోయాడు. భారత వీరులంటే అంత భయం బడుద్దాయలకు అయినా వెడుచేయక ఊర్కోరు-స్వార్థం!

అంగ్ల ప్రభుత్వం మైకేల్ చేసిన ఘనకార్యానికి సంతసించి 2 లక్షల రూపాయలతో ఘన సత్కారం చేసింది. ఇక సుఖంగా బ్రతకుదా మనుకున్నాడు నీచుడు స్వదేశంలో తమ ప్రభుత్వం రక్షణలో. కాని వాని చరిత్ర మరోతీరుగా మారనుంది వాడికేం తెల్పు.

ఆ హింసను కళ్ళారాచూసి, ఈ సన్మానాన్ని వీనులారా విని రక్తం వేడెక్కి ఉద్రేకం పొంగులు పొరగా 21 ఏండ్లుగా రగులుతున్న పగతో 'ఉద్ధం సింగ్' అనే పంజాబీ యువకుడు అండనువెళ్ళి వేచిఉండి 1940 ఏప్రిల్ 14 నాడు ఒక నిండుసభలో కాల్చివేశాడు.

మైకేల్ చేసిన దుష్కార్యానికి పైన (ఉన్నాడంటున్న) పరమ ప్రభువు శిక్షను విధించేవాడో లేదోకాని ఒక వీరభరత పుత్రుడు న్యాయసమ్మతమైన శిక్ష విధించాడు. 12 జూన్ 1940 నాడు ఆ వీరునికి (41 సం॥ వయస్సు) పరదేశ ప్రభుత్వం ఉరిశిక్ష విధించినా నిర్భయంగా తన దేశీయులకు వీరసందేశం ఇస్తూ పగ చల్లారిన తృప్తితో మృత్యువు కౌగిటచేరాడు.

కొలుపులు జరిగిన మరునాడు వీరభగత్ సింగ్ బడికి వెళ్తున్నానని ఇంట్లో వారికి చెప్పి చక్కగా అమృతసర్ చేరుకున్నాడు. జలియన్ వాలాబాగ్ లో దుఃఖంతో బుసలుకొడుతూ తిరిగాడు. అప్పటికి చెరగిపోని నెత్తుటి మరకలను చూసాడు. పిడికిడి నిండుగా రక్తంతో తడిసిన మట్టిని తీసుకొని వెనుదిరిగాడు.

అన్నంతినలేదు. ఎవ్వరితో ఏమీ మాట్లాడలేదు. గంభీరంగా ఉన్న అన్నను చూసి మూసి ఉన్న పిడికిడిని చూసి అతని సోదరి శకుంతల “ఏమిటన్నా

అది?" అని ప్రేమగా అడిగింది. గారాల చెల్లెలివైపు చూశాడు జాలిగా ఇలాంటి ప్రేమమైన నా భారతదేశ వాసులు ఆ దుష్టుల ఘోర హింసాకాండకు ఎందరు బలయిపోయినారో కదా! అనుకున్నాడు. చేయివిప్పి చూపాడు?

ఏమిటిది ?

పగ !

ఎర్రమట్టి ?

కాదు నా తోబుట్టువుల రక్తం !

ఆ అమ్మాయి ఆశ్చర్యంతో నోరు తెరిచింది. భగత్ సింగ్ క్రోధం శోకంగా మారి కన్నీరు జార్చింది. కాని ఆంగ్ల ప్రభుత్వంపై ద్వేషం అనాడే రగులు కుంది.

ఉద్యమాల ప్రవేశం

ఏదేకేశ్వరుని తుడిచినట్లుగా (ఏడుపు కారణాలను పరిశీలించేదిలేదు. తెలిసినా వాటిని తొలగించే ప్రయత్నమూ లేదు.) ఏదో కాలయాపనగా కపట నటనగా ప్రభుత్వం 'మౌంటెంగ్-చేమ్స్ఫర్డ్' సంస్కరణలు ప్రవేశపెడతానని ప్రకటించింది. మొదటి ప్రపంచ యుద్ధంలో బ్రిటన్ కు సహకరించి కాంగ్రెసు పలుసార్లు రాయబారాలు జరిపి అర్థిస్తే, అవి తమ కోరికల్లో వెయ్యోవంతుకూడా తీర్చేవి కావని గాంధీజీ అన్నాడంటే ప్రభుత్వ వైఖరి గమనించవచ్చు.

గుజరాతులో సబర్కత్తి అశ్రమాన్ని నిర్మించుకొని ఋషి జీవితాన్ని గడుపుతున్న గాంధీకి రాజకీయాల్లో ప్రముఖస్థానం ప్రచారం కలిగింది. భారత దేశంలో పురాతన రాజరిక కాలంనుంచి మత గురువులు, సన్యాసులు ఎందరో రాజులకు ఉత్సాహాన్ని అందించారు. రాజ్యాటను పెంచారు-మార్చారు అందుకే మునివృత్తికి కాషాయ వస్త్రాలకు మనదేశంలో ఇప్పటికీ గౌరవముంది.

అతివాదులతో ఈసడింపబడుతున్న మితవాద కాంగ్రెసు పార్టీలో ఛోరాజకీయ ఉద్యమానికి తోడు నైతికశక్తిని జోడించి క్రమంగా అగ్ర శ్రేణి నాయకుడయ్యాడు మహాత్ముడు.

కాంగ్రెసు చరిత్ర వ్రాసిన ఆంధ్ర నాయకుడు పట్టాభి సీతారామయ్య గారి ఆభిప్రాయం వినండి (1945 సుమారులో) “గాంధీ ఇరవై యేళ్ళు రాజకీయ రంగములో ఒక్కబిగువున నాయకత్వము వహించెను. ఒకప్పుడు కాంగ్రెసున నడిపే ప్రధాన నాయకుడుగానూ, మరొకప్పుడు కాంగ్రెసు ప్రాణ ప్రదుడుగానూ వ్యవహరించెను. గాంధీ కాంగ్రెసులో లాంఛన ప్రాయంగా సభ్యుడైనా, కాపోయినా, సత్యాగ్రహ ప్రయోగములలో ఆయనకు గల అనుభవములను బట్టి ఆయన సర్వకాల సర్వావస్థయందూ కాంగ్రెసుకు మార్గదర్శిగానూ, భారత దేశమునకు జ్ఞాన ప్రదాయకుడుగానూ, విశాల ప్రపంచమునకు మిత్రముగానూ నుండ గల గెను.”

అటువంటి గాంధీజీ బ్రిటిష్ ప్రభుత్వరీతికి కినుకవహించి ఏడాదిలో డిసెంబర్ 1921 నాటికి తప్పక స్వరాజ్యం తెచ్చితిరుతానని ప్రతిజ్ఞచేశాడు—

గ్రామమును పరిజలను తాను నడిపే సత్యాగ్రహ ఉద్యమానికి తోడ్పడుమని కోరాడు. ప్రజలు ఆయన చిత్తశుద్ధిని విశ్వసించారు. ఆశపడ్డారు. కట్టలు తెగిన ఉత్సాహంతో ఆయనను అనుసరించారు. ఉద్యోగులు, విద్యార్థులు తమ పట్టాలను చించివైచి చదువులు వదలిపెట్టి ఉద్యమంలో చేరారు. సహాయ నిరాకరణ సత్యాగ్రహాలు ముమ్మరమైనవి. వందేమాతరం, భారత్ మాతా కీ జై, మహాత్మాగాంధీ కీ జై, నినాదాలు మార్మోగినవి. పికెటింగ్లు, ఘోరావ్లు, లాఠీచార్జీలు, అరెస్టులు అంతా అదో గందరగోళం-ఉప్పెన!

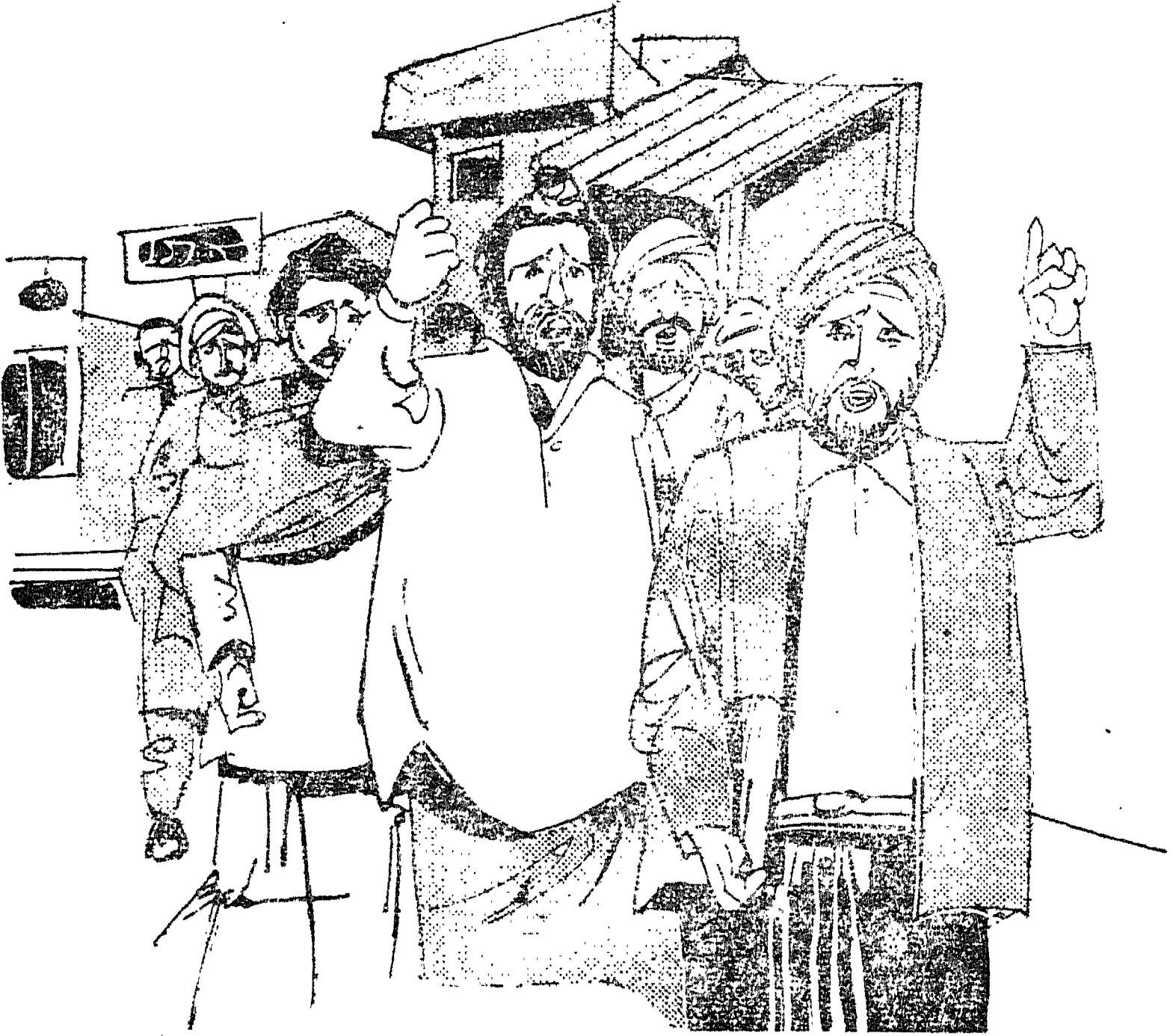
అప్పుడే నూతన ఉత్సాహంతో భగత్ సింగ్ సైతం తను చదువుతున్న తొమ్మిదవ తరగతికి స్వస్తిపలికి సత్యాగ్రహ ఉద్యమంలో చేరిపోయాడు.

గాంధీజీ 'లూర్డోలీ' సత్యాగ్రహాన్ని ఆరంభించాడు. 'చౌరాచౌరీ'లో ఉద్యమకారులు ఉద్రేకానికి లొనై యురోపియనులను హింసించారు. అందుకు బాధపడి ఆయన ఉద్యమాన్ని నిలిపివేశాడు. స్వరాజ్యం రాలేదు.

ఎంతో ఆశతో స్వార్థ ప్రయోజనాలన్నింటిని వదలి దేశం స్వతంత్రమైతే చాలని ఉద్యమంలో చేరినవారంతా నిరుత్సాహపడ్డారు.

కొందరు తిరిగి సంసారజీవితాల్లో ప్రవేశిస్తే కొందరు విద్యాలయాల ప్రవేశించారు. కొందరు దిక్కుతోచనివారై దిగాలుపడిఉంటే, కొందరు ఇదికాదు సరియైనమార్గం అది అని తీవ్రవాదపు సాయుధ పోరాటమార్గాన్ని ఎన్నుకున్నారు.

భగత్ కు తిరిగి బడికి పోవాలనిపించలేదు. అప్పుడు అకాలీ ఉద్యమం పంజాబులో తీవ్రస్థాయి నందుకున్న దశ. అతనికేం మతాసక్తిలేదు. అతనివాళ్ళ

పెంపకమే అలాగుంది. సిఘ్న మతాచారులకు భిన్నంగా ఆర్యసమాజ అభిమానం తండ్రి తాతలనుంచి ఉందని ముందే తెలుసుకున్నాం.

ఇప్పుడు భగత్ “సత్ శ్రీ అకాల్” అని సిక్కు ధర్మప్రచారానికి పూనుకున్నాడు. క్రొపుగా కత్తిరించివున్న తన తల వెంట్రుకలు పెంచి ముడివేసుకున్నాడు. దానిని నల్లని గుడ్డతో కట్టేవాడు. ఇతర ప్రచారకులతోపాటు గ్రామాలకు బయల్దేరేవాడు. ఇంతకూ ఆ ఉద్యమం విశేషమేమంటే-ఆ కాలంలో గురుద్వారాలకు విపరీతమయిన ఆదాయాలు వుండేవి. వాటిని మత గురువులు విచ్చల

విడిగా తమ ఇష్టంగా ఖర్చు పెట్టేవారు. అలాగా కాక ఆలయాల నిధులను ప్రజల సంక్షేమ కార్యాలకు వినియోగించాలని అకాలీల ఉద్యమం ప్రచారం. ఒకరిటిగా మత నియంతృత్వానికి తిరుగుబాటు. రోమన్ కాథలిక్స్ పై పౌపెస్టెంట్స్ పోరాటం లాంటిది.

అయినా కొద్ది కాలానికే ఆ ఉద్యమంలోనూ అతనికి ఉత్సాహం చప్ప బడి పోయింది. ఊరికే ఇంటిలో వుండేవాడు. తండ్రి ప్రోత్సాహంవల్ల పంజాబ్ నేషనల్ కాలేజీలో చేరాడు. అందులో చదివితే డిగ్రీలు వస్తాయని ఉద్యోగాలు రావు. విజ్ఞానం వస్తుందికాని విత్తంరాదు. అయినా వారి దేశభక్తి అలాంటిది.

పంజాబ్ నేషనల్ కాలేజీలో

స్వదేశ అభిమానంతో, విదేశీ చదువుల పద్ధతికి భిన్నంగా స్వరాజ్య సాధన స్ఫూర్తి కలిగించడంకోసం జాతీయ నాయకులు నేషనల్ కాలేజీలను స్థాపించారు. లాహోర్ కళాశాల లాలా లజపతిరాయ్ ఏర్పరిచాడు. భాయి పరమానంద్ నడిపించేవాడు.

ఇక్కడ ఖద్దరు మాత్రమే ధరించాలనే కాంగ్రెసు నియమం లేదు. తప్పనిసరిగా ప్రార్థనలో పాల్గొనాలనే గురుకుల విద్యాలయాల నియమ నిబంధనలూ లేవు. విద్యార్థులకు తగినంత భావస్వేచ్ఛ వుండేది. హాస్టల్ సౌకర్యముంది. వేరే వున్నా వద్దనేవారుకాదు. పంజాబ్ లోని వివిధ ప్రాంతాలవారే కాక రోహతక్, హిసార్ నుంచి విద్యార్థులు వచ్చి చేరేవారు. మొదట పదవ తరగతి వరకే ఉన్న క్లాసులను పదవ బి.ఎ. వరకు పెంచారు.

ఆ కాలేజీలో చేరాడు భగత్ సింగ్. అక్కడే అతనికి యశపాల్, సుఖదేవ్ మిత్రులైనారు. వారు ముగ్గురూ సర్దార్ కిషన్ సింగ్ ఇన్నూరెన్సు ఆఫీసు గదిలో వుండేవారు. పలువురు విద్యార్థులు రాజకీయ శాస్త్రం, అర్థశాస్త్రం, చరిత్ర చదివేవారు. పార్సీకూడా నేర్పేవారు. భగత్ మాత్రం సంస్కృత విద్యార్థి. అది వారింటి ఆర్య సమాజ ప్రభావం వల్ల; పైగా అతనికి సాహిత్యాభిరుచివుంది.

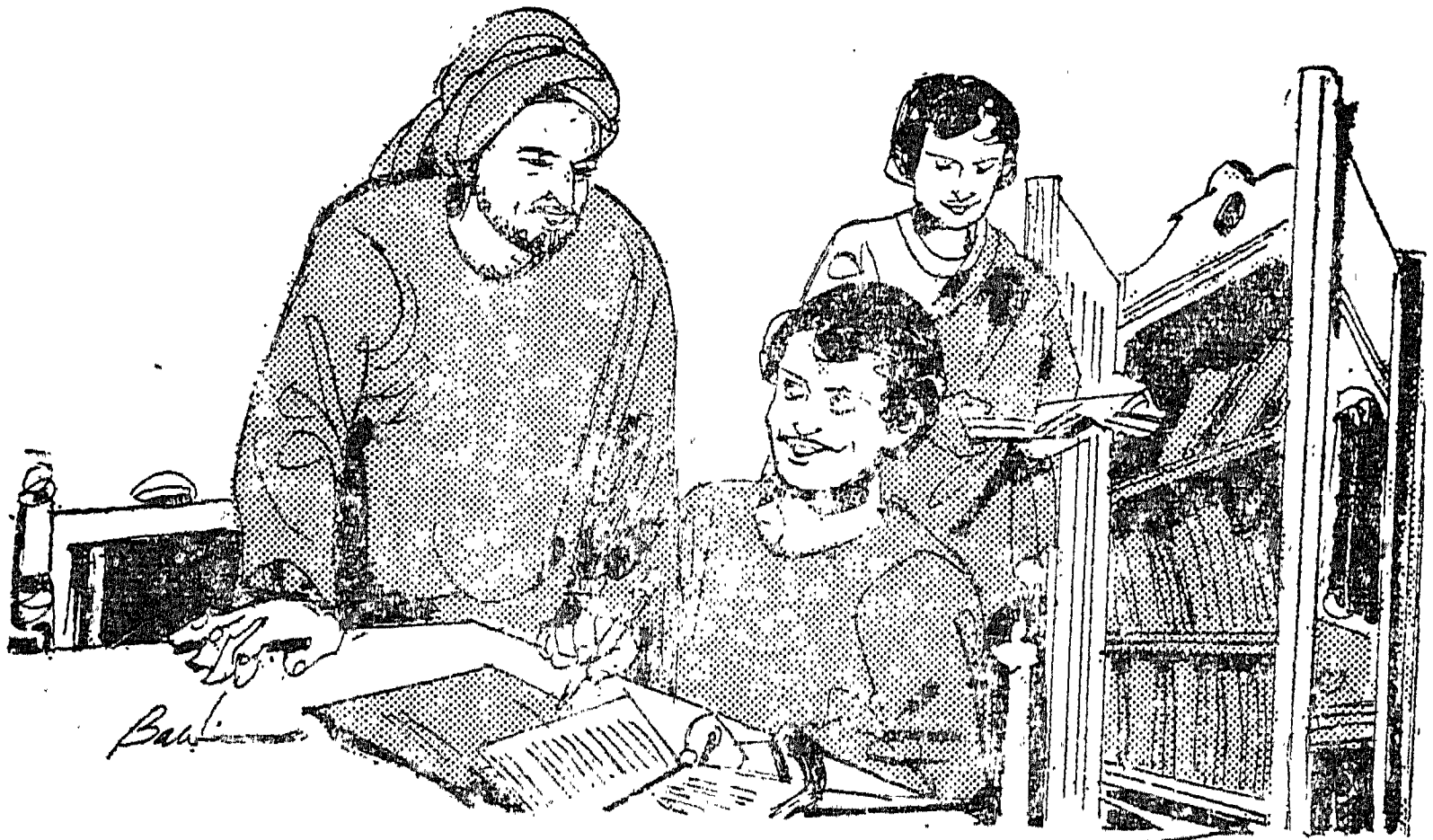
మెట్రీక్ ప్యాసయిన తరువాత గురుద్వారా ఉద్యమంలో కొన్నాళ్ళు గడిపి ఆలస్యంగా కాలేజీలో చేరినందున చదువులో వెనుకబడి వుండేవాడు ప్రొఫెస్సర్లతో చీవాట్లూ తినేవాడు. అయినా పట్టుదలతో పాఠాలు చదివి ఆ లోటు పూరించుకున్నాడు. కొంటె పనులకు ముందే కాలేజీ మాస్టర్లను ఆటపట్టించేవాడు మిత్రులతో కలిసి.

ఇలాగయితే ఎందుకూ పనికిరాకుండా పోతారు. రోహతక్ విద్యార్థులను చూసి పొదుపుగా అదుపుగా వుండటం నేర్చుకోండి. వాళ్ళు బుద్ధిమంతులు పైకి వస్తారు, దేశానికి పనికివస్తారు-అని అధ్యాపకులు వీరిని నిందిస్తూ వారిని ప్రశంసించే వారు. కాని తర్వాత వాళ్ళంతా సంసారాల్లో చేరి వ్యాపారస్తులూ, ఇతర వృత్తుల వాళ్ళూ అయినారు. నిందలు పడిన వీళ్ళేమో దేశ స్వాంత్ర్యం కోసం పోరాటం సాగించారు. అంచనాలకు, అనుభవాలకు ఎంతటి విపరీతం!

ఆ కళాశాల అధ్యాపకుల్లో జయచంద్ర విద్యాలంకార్ వీరిలో విప్లవ బీజాలు నాటాడు. సమకాలీన రాజకీయాలు, గాంధీ సత్యాగ్రహంలోని లోటుపాట్లు, మతం కాబస్తున్న అపకారం, ఇలా యెన్నెన్నో విషయాలు సహేతుకంగా వివరించేవాడు. తీవ్రవాదంలో విద్యార్థులకు ఆయన బోధన చాల రుచించేది.

అక్కడ వున్నకాలంలో భగత్ కు విప్లవ చరిత్రలు చదివే అవకాశ లభించింది. డేన్ బ్రీన్ “ఐరిష్ స్వాతంత్ర్యంకోసం నా పోరాటం”. వాల్టర్ రచన “ఫ్రెంచి విప్లవ చరిత్ర”. మెజిని-గైరిబాల్డి జీవిత చరిత్రలు, రష్యా, భారత విప్లవ వీరుల చరిత్రలు, రూసో రచనలు చదివాడు. ఆ పుస్తకాలు ఆలోచనకు పదును పెట్టినాయి. సాంప్రదాయ పద్ధతికి తిరుగుబాటు నేర్పినాయి.

ముఖ్యంగా దాదా సన్యాల్ “బందీ జీవన్” ఇంకా “రాలత్ కమి రిపోర్టు” ఆ మిత్రులపై ప్రభావాన్ని చూపాయి. క్షలేజీ లైబరీనుంచేకాక, లాలా తన తండ్రి పేర స్థాపించిన “ద్వారకానాథ్ పుస్తకాలయం”లోనూ గడిపేవార మిత్రులు ఇతర చోట్లనుంచి పుస్తకాలు తెచ్చేవారు.

క్రమంగా భగత్ సింగ్, సుఖదేవ్ విప్లవ కార్యాల వైపు మొగ్గితే య పాల్ కథారచనతో గడిపేవాడు.

అయినా భగత్ సాహిత్య రచనలో వెనుకపడలేదు. 1925లో పంజాబ్ “హిందీ సాహిత్య సమ్మేళన్” వారు నిర్వహించిన వ్యాసరచన పోటీలో యశ పాల్ రచనకు సమానమైందిగా భగత్ సింగ్ వ్యాసం మొదటి స్థానంలో ఎన్నికైంది బహుమతి యెవ్వరికీ ఇవ్వలేదు, యశపాల్ ఒక్క హిందీలోనే వ్రాస్తే భగత్ హిందీ, ఉర్దూ రెండు భాషల్లో వ్రాసేవాడు. లాహోరులో ఉర్దూ ప్రభావం ఎక్కువ. ఆ కాలంలో ఇతని రచనలు కొన్ని పత్రికల్లోనూ వచ్చాయి. పారితోషికం లేదు. ఆ కాలంలో ప్రచురించడమే గొప్ప. ఇప్పుడంత వ్యాపార దృష్టిలేదు రచయిత లకూ ప్రచురణ కర్తలకూ.

కాలేజీలో చేరటానికి ముందు బక్కపలుచగా చిన్న కళ్ళతో మామూలు రూపంలో వుండే భగత్ కాలేజీలో చేరితర్వాత ఒడ్డూ పొడుగూ యెదిగాడు. అందం మామూలే. రంగు చక్కనిది. రాజకీయ ఆలోచనల వల్ల మనిషిలో హాస్య ప్రవృత్తి తగ్గి కాస్త గాంభీర్యం చోటుచేసుకుంది.

లాలాజీ స్థాపించిన “తిలక్ స్కూలాఫ్ థాట్స్” - “సర్వెంట్స్ ఆఫ్ పీపుల్స్ సొసైటీ” లకు వెళ్ళేవారు. రష్యా విప్లవం (1917) ఈ మిత్రుల భావాల్లో మార్పు తెచ్చింది. ఆ 1925 కాలంలోనే ‘హిందూస్థాన్ ప్రజాతంత్ర దళం’ వారి కరపత్రాలు సహితం రహస్యంగా పంచారు. అందుకు వీరికి తోడ్పడిన వారు జయ చంద్ర విద్యాలంకార్, భగవతి చరణ్. చరణ్ అదే కాలేజీలో భగత్ కంటే రెండేండ్లు ముందుగా చదువు ముగించి లాహోరులోనే వుంటున్న క్రాంతి కారి-త్యాగ పురుషుడు.

నాజవాన్ భారత సభ ఏర్పాటు

భగవతీ చరణ్ ను ప్రోత్సహించి లాహోర్ లో 'పంజాబ్ నాజవాన్ భారత సభ' ఏర్పాటుకు కారణమైనాడు భగత్ సింగ్. ఇతర క్రాంతి కార మిత్రులు అందుకు సహకరించారు. యశపాల్, సుఖదేవ్, ధన్వంతరీ, ఎహసాన్ ఇలాహీ, రామకృష్ణ మొదలగు యువకులెందరో ఆ సభలో సభ్యులు.

దేశ స్వాతంత్ర్యంకోసం సాయుధపోరాటమే శరణ్యం అనే భావాన్ని ప్రజల్లో ప్రచారం చేయటం, క్రాంతిగెనువారి చేతకాని రాజకీయాన్ని వివరించడం, జనంలో మతమౌఢ్యాన్ని తొలగించి కులమతాలకు అతీతంగా మానవులందరూ సమానమనే భావాలను ప్రచారం చేయడం, ఆ సంస్థయొక్క ప్రధాన లక్ష్యాలు.

నాజవాన్ భారత సభ ప్రధాన కార్యదర్శి భగత్ సింగ్. ప్రచార కార్యదర్శి భగవతీ చరణ్. వాచిద్దరు యెందరో నూతన యువకులను ప్రోత్సహించి ఆ సంస్థలో చేర్చారు. అర్థికంగానూ భగవతీ చరణ్ సంస్థకు తోడ్పడేవాడు. ఉత్సాహమున్నా డబ్బు లేంది పని కొడుకదా.

దేశాభిమానం నాకు కద్దని
వాట్టి గొప్పలు చెప్పుకోకోయ్,
ఘాని యే దేశనూ ఒక మేల్
చేసి జనులకు చూపవోయ్.

అని మహాకవి గురజాడ అన్నమాటకు ఉదాహరణగా తమ ఆలోచ

నలను కార్యరూపంలో పెట్టడానికి పూనుకొన్నారు. తమ ప్రాణాలనే లెక్కచేయని ఆ వీరయువకుల పట్టుదల సామాన్యమైందికాదు. అనేక సభలు నిర్వహించారు. అందులో భగత్ సింగ్ ఇతర మిత్రులతోపాటు దేశస్థితిగతుల గురించి ఘాటుగా ప్రసంగించేవాడు. అనేక గ్రంథాలు-పత్రికలు చదివినవారి ఉపన్యాసాలు సత్యమైనవిగా బలంగా వుండేవి.

కాంగ్రెసు ఉద్యమం 1922 లో ఆగిపోయిన కారణంగా ఉత్సాహం అప్పుకోలేని పంజాబు ప్రముఖనాయకులు పైతంవీరికి చేయూతనిచ్చేవారు. ఆ సంస్థలో కార్యనిర్ణయానికి, నిర్వహణకేకాక గౌరవానికి సభ్యులందరు సమానం.

రాజకీయ ప్రసంగలేకాక సాంఘిక ప్రయోజనంకోసం వివిధమతాలలోని ఛాందసాలను ఆయామతాల వ్యక్తులతోనే తూర్పార పట్టించేవారు. హిందువులు, ముస్లింలు, సిక్ఖుయువకులు ఉత్సాహంతో పాల్గొని కార్యక్రమాలు నిర్వహించేవారు.

వీరిని ఎదిరించే మతపెద్దలను వీరూ ఎదిరించేవారు. కొద్ది కాలంలోనే సభకు మంచిపేరువచ్చి పోత్సాహసహకారాలు లభించసాగాయి.

మతసంప్రదాయాలను ఎగతాళిచేయటంలోభాగంగా ముస్లింల 'హలాల్' పద్ధతిలో కోసిన జంతుమాంసాన్ని, సిక్ఖుల పద్ధతి 'జట్కా' (ఒకేకత్తిదెబ్బకు తల తెగలి) పద్ధతి, హిందువుల సాధారణపద్ధతి మాంసాలను కలగలిపి ఒకే పద్ధతిలో వండి ఏ అభ్యంతరంలేకుండా కులం మతం ఆచారం బేదాలు పాటించకుండా తినే వారు. భగవతీచరణ్ గుజరాతీ బ్రాహ్మడు. యశపాల్ పంజాబీ వైశ్యుడు. అవు, పందిమాంసాలను కలిపి వండేటంతటిదూరం వెళ్ళేవారు. సాధారణంగా ఉప్పు, కిచిడీతోనే విందులు నడిచేవి.

కాంగ్రెసునాయకులు జాతిని సంఘటితపరచినా వాళ్ళు మతాలను కాదనలేదు, కులాభిమానాలు వదలేదు. అన్ని కులాలనూ, మతాలను, దేవుళ్ళనూ గౌరవించాలి అనేవారు. వారి విధానానికి చుక్కెదురు నాజవాన్ భారత్ సభ.

కులమతాలు ఆయాదేశాల్లో కాలాల్లో గణనీయమైనపాత్ర వహించినవి. పరస్పరం ద్వేషాన్ని-ప్రేమను, మంచినీ-చెడునూ బాగానే పెంచినై. ఇప్పటికీ అవి బలంగా పాతుకొని విశ్వమానవ సమాజాన్ని ముక్కలు ముక్కలుగా విభజించి కల్లోలపరుస్తున్నవి. అజ్ఞానకాలంలో మతం, విజ్ఞాన వికాసంతో మతాలు ఎగిరిపోతవి. మనందరిదీ ఒకేమతం ఒకే కులం; అదే మానవత్వం—అనే భావం వారిది.

కర్తార్ సింగ్ జయంతి

కాంగ్రెస్ దేశ స్వాతంత్ర్యకోసం కాక ప్రజల హక్కులకోసం ఆంగ్ల ప్రభుత్వాన్ని దయనీయంగా ప్రార్థించి పుచ్చుకోవటానికి ప్రయత్నిస్తుండగా, 'సాయుధ పోరాటంతోనే స్వతంత్రం సాధ్యం. సాధించుకుందాం రండి' అని దేశ ప్రజలకు సాహసంతో పిలుపునిచ్చింది 'నాజవాన్ భారత్' సభ. అది భగత్ సింగ్ వాణి. భగవతీచరణ్ బాణి.

ఆ సభ అమరవీరుడైన 'కర్తార్ సింగ్' జయంతి ఉత్సవాన్ని జరపడానికి పూనుకుంది. 1915 గవర్నమేంట్ లో కర్తార్ సింగ్ ఒకడు. పద్దెనిమిది ఏండ్ల యువకుడు. దేశ స్వాతంత్ర్యకోసం తిరగబడ్డాడు. పట్టుబడి బెదరకుండా దేశ ప్రజలకు వీరసందేశమిచ్చి ఉరిశిక్షతో అమరుడైనాడు. ఆ సందర్భంలో ప్రభుత్వం

రాజద్రోహ నేరంమోపింది 5 వేలమందిపైన, 5 వందల యువకుల మెడలకు ఉరి తాళ్ళు బిగించింది. 809 మందికి ఆజన్మశ్రద్ధ విధించింది.

కర్తార్ సింగ్, భగత్ సింగ్ కు ఆదర్శం !

బహుప్రయాసతో కర్తార్ సింగ్ దొక చిన్న పోటో సంపాదించాడు భగత్ సింగ్. దాన్ని అందంగా పెద్దచిత్రం గీయించాడు భగవతిచరణ్. గ్రైండలా హాలులో సమావేశం, పెద్దసంఖ్యలో ప్రజలు ప్రముఖులు పాల్గొన్నారు ఆ అమర వీరునికి నివాళులర్పించటానికి.

చితపటాన్ని ఖద్దరుగుడ్డతో కప్పిఉంచారు. భగవతీచరణ్ భార్య దుర్గా దేవి, అతనిసోదది సుశీలాదేవి తమచేతి బొటనవేళ్ళను చీల్చి ఆ వస్త్రంపై రక్తాన్ని చిందించారు. తర్వాత తెరతొలగింది. కర్తార్ సింగ్ పటాన్ని పుష్పమాలల్తో అలంకరించారు. భగవతీచరణ్, భగత్ సింగ్ గంభీరమైన ప్రసంగాలు చేశారు. జనాన్ని స్వతంత్ర పోరాటానికి సంసిద్ధపరచటం ఆ వీరపూజ లక్ష్యం.

అందుకు ముఖ్యుడు వీరభగత్ సింగ్ !

భగత్ పరారి జీవితం

భగత్ సింగ్ ప్రవర్తన అతని ఇంట్లోవాళ్ళకు నచ్చలేదు. దేశ భక్తిని వాళ్ళువద్దనలేదు, కాని విప్లవమార్గాన్ని ఆమోదించలేదు. అతని అమ్మ, నాయనమ్మ పెళ్ళిచేయటానికి తొందరపడసాగారు. ఇంటికి పెద్దవాడు. ఇంటిపట్టునఉండనివాడు. అందుకే ఆ తొందర. వారి ఒత్తిడివల్ల కిషన్ సింగ్ సంబంధాల వేటలో పడ్డాడు. మంచి సంబంధమొకటి కలిసివచ్చింది, కొడుకును ఒత్తిడి చేయసాగాడు పెళ్ళిచేసుకొమ్మని, తిట్టాడు, కొట్టాడుకూడా.

నాకు స్వతంత్రంగా బ్రతికే శక్తి ఏర్పడేవరకు పెళ్ళి చేసుకోను, అని ఖచ్చితంగాచెప్పేసి వచ్చాడు. ఇంటికి వెళ్ళటం మానేశాడు. ఆ తల్లికి కొడుకు చేజారుతున్నట్లు బెంగపట్టుకుంది.

కొడుకు ఇంటికి రాకున్నా తండ్రి బస్తీకి వచ్చినప్పుడల్లా భగత్ కు అతని మిత్రులకు తిట్లే దీవెనలయ్యేవి. తనతండ్రి తిట్టిన కొత్తతిట్లు వినిపిస్తూ, కొట్టిన దెబ్బలుచూపిస్తూ నవ్వేవాడు భగత్.

మొదటే దుస్తులపై శ్రద్ధలేనిమనిషి, మరీ అశ్రద్ధకు లోనయ్యాడు - ఓ పైజమా లేదా టంగీకట్టుకొని వాడులులాల్చీ వేసుకొని అదోలా ఆలోచిస్తూ కనిపించేవాడు. మిత్రులు హోటళ్ళలో ఉన్నప్పుడు వారిముందున్న ప్లేటులోంచి ఓ రొట్టెతీసుకొని పప్పుతోపాటుగా తినేసేవాడు. డ్యారకానాద్ గ్రంథాలయ అధికారి శాస్త్రి ఉండెనా మరీ ఇది. అతనిముందున్న ప్లేటుమొత్తం లాగేసుకునేవాడు.

“చూడండండయ్యా ఈ జాటు (కాపు) చేస్తున్న అన్యాయం” చేతులెత్తి అని నవ్వేవాడు. మరోప్లేటు తెప్పించేవాడు. అతడు యువకుడు, విప్లవ అభిమాని, అతనివల్ల ఎన్నోపుస్తకాలు చదవడానికి, ఎందరో మిత్రులు ఉద్యమానికి లభించారు.

నౌజవాన్ భారతసభ క్రమంగా జయచంద్ర మాస్టారు చేతిలోనికి వెళ్ళి క్రియాశూన్యమైంది. అటు ఇంటిలోను ఇటు సంస్థలోను విసుగువల్ల ఒకనాడు ఢిల్లీకి వెళ్ళిపోయాడు భగత్ సింగ్.

అజాద్ తో కలయిక

ఇల్లు వదలివెళ్ళడం తేలికే. కాని అకలిని చల్లార్చుకునే మార్గమే కష్టం. జయచంద్ర విద్యాలంకార్ రికమండేషన్ తో ఢిల్లీ ‘అర్జున్ పత్రిక’ కార్యాలయంలో ఉద్యోగం సంపాదించుకున్నాడు. జీతంలేనిపని, కాలం గడుస్తుంది చాలనుకున్నాడు.

అక్కడ పనిచేస్తూనే కాన్ పూర్ ‘ప్రతాప్’ పత్రికా సంపాదకుడైన గణేశశంకర విద్యార్థితో సంప్రదించాడు ఉత్తరాలద్వారా, అతని ఆమోదం లభించగానే అక్కడికి వెళ్ళిపోయాడు. గణేశశంకర్ కాంగ్రెసువాది అయినా తీవ్రవాద ఉద్యమకారులకు సహకరిస్తుండేవాడు. అన్నిభావాల రచనలకు తన పత్రికలో స్థాన

మిచ్చేవాడు. బలవంత్ అనే పేరుతో భగత్ సింగ్ రచనలు కూడా అందులో అప్పుడప్పుడు కనిపించేవి.

9 ఆగస్టు 1925 ఉత్తరప్రదేశ్ (H. R. A.) విప్లవకారులు కాకోరీ వద్ద రైలుదోపిడి చేశారు. ఆ వీరయువకుల్లో అనేకులు పట్టపడ్డారు. తప్పించుకొని తిరుగుతున్నవారిలో ఆజాద్ చంద్రశేఖర్ ముఖ్యుడు. బందీలైన మిత్రులకు శిక్షలు పడకముందే జైలునుంచి విడిపించాలనే ప్రయత్నంలో కాన్పూర్ వచ్చాడు. ఇంత కాలం రూస్వీలో రహస్యంగా ఉన్నాడు.

అతన్ని చూస్తేనే గణేష్ శంకర్ విద్యార్థి “నువ్వు పండిత్ జీని చూడాలని ఆతపడుతున్నావ్ కదా బలవంత్ నీ కోరిక తీరనున్నది” అన్నాడు ఆజాద్ ను ఆహ్వానిస్తూనే.

చేస్తున్న పని ఆపి తలెత్తి అందంగా హుందాగా ఎదురుగా నిలిచివున్న నూతన యువకునివైపు ఓ ఊణం చూసి “ఒహో! క్రాంతి దేవత! పండిత చంద్రశేఖర్ ఆజాద్” అంటూ ఆనందంతో చేతులు చాచి ముందుకు కదిలాడు భగత్ సింగ్.

“వాహ్! తమ్ముడూ బాగా దొరికావ్, నేనూ నీ అన్వేషణలోనే వున్నాను” అంటూ అతన్ని గుండెల కదుముకున్నాడు ఆజాద్.

రెండు నదులు రెండు అగ్నిపర్వతాలు ఏకమయినట్లయింది.

ఒకే రకమయిన ఆశయాలున్నవారు ఎంతలో ఏకమౌతారు. వారిస్నేహం ప్రగాఢమైంది. ఉద్యమం బలపడింది. దేశం లాభపడింది. వారి త్యాగం చరిత్ర కెక్కింది.

వీర మరణాలు

భగత్ కృషివల్ల పంజాబ్ “నాజవాన్ భారత సభ” ఆజాద్ కు అర్థిక ముగ ఎంతగానో సహకరించింది. కాకూరి క్రాంతికారులను విడిపించాలని అతడెంతగా శ్రమించినా అంతా వృధే అయ్యింది.

రాజబహద్దూర్ జె. బెనర్జీ ఈ కేసులో ప్రభుత్వ పక్షం న్యాయవాది. అతని అల్లుడు మణీంద్రనాథ్ విప్లవకారి. పార్టీ ఆదేశంతో బెనారస్ నడివీధిలో మామను మణీంద్ర కాల్చాడు. అయితే అతడు బతికిపోయాడట. గుండు గురి తప్పి గాయపడ్డాడు.

పండిత గోవింద వల్లభపంత్, సి.బి. గుప్త నేతృత్వవైపున వాదించి కీర్తిగడించారు. 3 మే 1926 నుండి 12 ఫిబ్రవరి 27 వరకు ఏకధాటిగా కేసు నడిపారు. చివరికి కోర్టు తీర్పు ఇలా వెలువడింది. ప్రవాస శిక్షలు, ఆజన్మ ఖైదులు పదునాలుగేండ్లనుంచి అయిదేండ్ల వరకు శిక్షలు పడినవారు కాక, మరణశిక్షపడిన వారు నలుగురు. వారు రాంప్రసాద్ బిస్మిల్, రాజేంద్రలాహిరి, ఆఫ్ పాక్ ఉల్లా రోషన్ సింగ్ అనువారు. అందులో మొదట 17-12-1927 నాడు 'గోండా' జైలులో రాజేంద్రలాహిరిని ఉరితీశారు. అతని అంతిమలేఖ ఇది.

“దేవుని బలిపీఠానికి మా రక్తం అవసరం వచ్చినట్లనిపించుతున్నది. మృత్యువు అనేదేమిటి? అది కేవలం జీవితంయొక్క అవతలి దెస మాత్రమే. ఒకవేళ చరిత్ర మార్పు అనేది నిజమే అయితే మా చావు వ్యర్థంకాదనే భావిస్తున్నాను. అందరికీ నా నమస్కారములు. మీ-రాజేంద్ర”

గోరఖ్ పూర్ నుంచి వెలువడే ప్రముఖ పత్రిక 'స్వదేశ్' సంపాదకుడు 'రాంప్రసాద్ బిస్మిల్' అదే ఊరి కారాగారంలో 19 డిసెంబర్ 1927 నాడు ఉరి తీయబడ్డాడు.

జైలులో తన “ఆత్మకథ” వ్రాసి ఉపాయంగా బయటకు పంపాడు. అది కాన్పూర్ లో ముద్రింపబడింది.

అతడు తల్లికి వ్రాసిన చివరి ఉత్తరంలో “ఉదాత్త కార్యక్రమంలో వున్నవారు ఒంటరివాళ్ళను బాధపడే పనిలేదు. ప్రతిచోటా తమకు అభిమానులు లభిస్తూనే వుంటారు, ఒకరో ఇద్దరో దేశభక్తులు” అని వ్రాశాడు. “నేను బ్రిటిష్

సామ్రాజ్య వినాశనాన్ని కోరుతున్నాను” అని పలికి ఉరి కంబాన్ని సమీపించాడు. “వందేమాతరం” అని ఉరి త్రాటికి వేలాడాడు.

రోషన్ సింగ్ (రాకూర్ రామ్ నరేష్ సింహ)ను అలహాబాదులో ఉరికి తగిలించారు.

“ధర్మయగ సాధన కొరకు పోరాడి మరణించేవారికి, వనాల్లో తపస్సు చేసి మరణించినవారికి లభించే ఉత్తమగతి లభిస్తుంది అని మన శాస్త్రాల్లో వ్రాసి వుంది” ఇది ఆయన మిత్రునికి వ్రాసిన చివరిలేఖ. అతని గీతమిది.

జిందగీ జిందాదిలోంకి జాన్ ఐరోషన్

వర నా కిత్ నే మరే పైదా హోతె జాతే హైం.

(ఎందరెందరో లోకమందున పుట్టి చస్తున్నా

అందులో చైతన్యవంతుల బ్రతుకే వెలుగన్న!)

అశ్ ఫాక్ ఉల్లా మరణం ఫైజాబాద్ జైల్లో ఉరిపడే చోటికి ఖురాన్ భుజానికి తగిలించుకొని “కలాం” సూక్తులు పఠించుకుంటూ వెళ్ళాడు.

“నా చేతులు మానవ రక్తంతో యెప్పుడూ యెర్రపడలేదు. చేయని నేరాన్ని నాపై రుద్దారు దేవునిదగ్గరే నాకు నిజమైన న్యాయవిచారణ జరుగుతుంది” అని అన్నాడు.

చివరగా ఈ కవిత చదివాడు-

తంగ్ ఆకర్ హంభీ ఉనకే జుల్మ్ కె బేదాద్ సే

చల్ దియే సుయే అదం జిందానె ఫైదాబాద్ సే.

ఈ ఘనకార్యమొనరించి అంగ్లపాలకులు సంతస పడి వుండవచ్చు. కాని దేశ ప్రజల గుండెలు అగ్ని కుండా లెనవి. నా మిత్రులనందరినీ ఒక్కొక్కరినే మృత్యువుకొప్పగించుతూ నేను మాత్రం జీవించివుండాలా? అని ఆజాద్ దుఃఖంతో బాధపొందాడు.

కేంద్ర విప్లవ సేన (H. S. R. A.) ఏర్పాటు

1922లో కాంగ్రెసు ఉద్యమం విరమించి నీరసించి మద్యపాన నిషేధ, ఖాదీప్రచార కార్యక్రమాలకు పూనుకొంది. 1923లో మితవాద కాంగ్రెసుతో వేరు పడి చిత్తరంజన్ దాస్, మోతీలాల్ తదితరులు స్వరాజ్యపార్టీ ఆరంభించారు.

ఉగ్రవాద ఉద్యమం తిరిగి ఊపునందుకుంది. భగత్ ఢిల్లీ, లక్నో, కాన్పూర్, పాట్నా తిరుగుతూ విప్లవ మిత్రుల సమీకరిస్తున్నాడు.

విప్లవ మార్గాలను అభిమానించే వారందరూ 1928 సెప్టెంబర్ 8,9 తేదీల్లో ఢిల్లీలోని ఫిరోజ్ షా తుగ్లక్ పాతకోటలో సమావేశమయ్యారు దీనికి సూత్రధారి భగత్ సింగ్. అతనికి సుఖదేవ్, శివవర్మ, విజయకుమార స్వినా సహకరించారు.

బెంగాల్ “అనుశీలన సమితి” తప్ప దాదాపు ఉత్తర మధ్యభారతపు విప్లవ సంస్థల నిర్వాహకులందరూ పాల్గొన్నారు.

శివవర్మ బెంగాల్ వారిని పిలవటానికి వెళ్లాడు. ఆ ఒక్క రాత్రి ఇతనిని రహస్యంగా ఏడిండ్లకు తిప్పినవాళ్ళు, కొత్త సంస్థపై పెత్తనం తమకే వుండాలని

కోరటంతో రమ్మనకనే వచ్చాడు. మాటవీరులయిన పంజాబ్ జయ చంద్రుడు, యు.పి. సన్యాల్ ను పిలివలేదు. భగత్ సింగ్ స్వయంగా ఆజాద్ ను పిలివడానికి వెళ్ళే ఆయన రాలేదుకాని, పార్టీ నియమాలకు కట్టుబడి వుంటానన్నాడు.

పంజాబ్ నుండి-భగత్ సింగ్, సుఖదేవ్

ఉత్తరప్రదేశ్ నుండి-శివవర్మ, విజయకుమార్ సిన్హా, బ్రహ్మదత్తమిశ్రా, జయదేవ్, సురేంద్రపాండే.

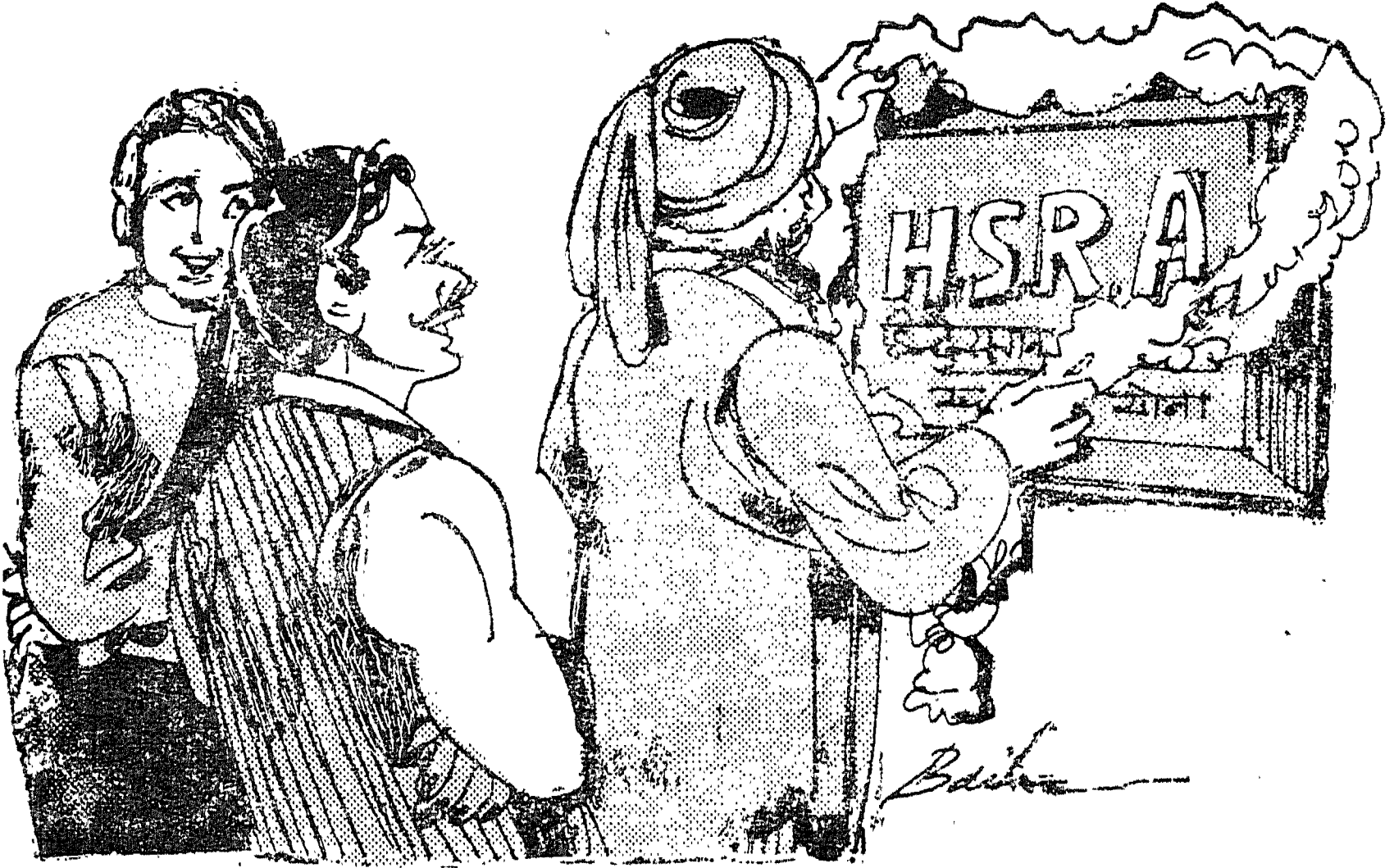
బీహార్-ఫణీంద్రనాథ ఘోష్, మన్ మోహన బెనర్జీ

రాజస్థాన్-కుందన్ లాల్

ఇంకా యశపాల్, అజయకుమార్ ఘోష్ మొదలగువారెందరో వచ్చారు. ఏడుగురు సభ్యులతో కూడిన కేంద్రకమిటీ కార్యనిర్వహణ కొరకు ఏర్పడింది. వారు 1. భగత్ సింగ్ 2. చంద్రశేఖర్ 3. సుఖదేవ్ 4. విజయకుమార్ సిన్హా 5. శివవర్మ 6. ఫణీంద్రనాథ ఘోష్ 7. కుందన్ లాల్.

వివిధ ప్రాంతాలకు కార్యకర్తల ఎంపిక జరిగింది. సంస్థకు సర్వసేనానిగా ఆజాద్ ఎన్నుకోబడినాడు. అంతకుముందు అతనికి విప్లవ కార్యకలాపాల్లో గల విశేష అనుభవం, పిస్తోల్ పేల్చడంలో నేర్పరితనం, గర్వంలేక వీరితో కల్పి వుండడానికి ఒప్పుకోవడం-సంఘ నాయకుని చేశాయి.

అంతవరకే బెంగాల్ లో 'అనుశీలన సమితి'; బీహారులో 'యుగాంతర'; యు.పి. ఒరిస్సాల్లో 'హిందూస్థాన్ ప్రజాతాంత్ర సంస్థ'; పంజాబ్ లో 'నౌజవాన్ భారత సభ'; ఇంకా కాశీలో 'బెనారస్ రివల్యూషన్ పార్టీ' అనే పేర్లతో విప్లవ సంస్థలు వున్నాయి. ఈ

నూతనసంస్థకు బాగా చర్చించి చివరకు పెట్టిన పేరు 'హిందూస్థాన్ సోషలిస్టు రిపబ్లికన్ ఆర్మీ' (హిందూస్థాన్ సామ్యవాద ప్రజాతంత్ర సేన) అని, ఇందులో సామ్యవాద, సేన, అనే పదాల ప్రయోగం ప్రత్యేకంగా గమనించదగిన అంశం. సంస్థ ఆశయాలు తెలిపే విధంగా పేరుండాలని ఆ పదాల పట్టుపట్టి చేర్పించిన ఘనత భగత్ సింగ్, సుఖదేవ్ లది.

సైమన్ కమిషన్ కు వ్యతిరేక ప్రదర్శనలు

1927లో సైమన్ కమిషన్ ఏర్పడింది. 1928 ఫిబ్రవరిలో ఇండియాలో అడుగుపెట్టింది. సర్ జాన్ సైమన్ అధ్యక్షతన ఏర్పడిన ఈ బృందం భారతదేశంలోని వివిధ నగరాల్లో సంచరించి, ప్రజాభిప్రాయాలు సేకరించి స్వతం

త్రం ఇవ్వవచ్చునో లేదో నిర్ణయిస్తుందట. ఇస్తే ఆ స్వరాజ్యం బ్రిటిష్ ప్రభుత్వానికి లోబడివుండే ఒప్పందం మీదనే. కోరినా కాంగ్రెసు నాయకుల నెవరినీ ఆ బృందంలో చేర్చుకోనందుకు అదీ ఆ కమిషన్ ను నిరసింప పూనుకుంది.

దేశం మాది, పాలించే హక్కు మాది. నడుమ ఈ కమిషన్ పరిశీలనతో పనేమిటని విప్లవ సంస్థలు వ్యతిరేకిస్తున్నాయి. 3 ఫిబ్రవరికి ఇండియా చేరిన ఆ అధికార సంఘానికి ఎక్కడికి వెళ్ళినా నల్లజెండాలు 'సైమన్ గో బ్యాక్' చీత్కారాలు ఎదురయ్యాయి. 8 ఫిబ్రవరిన బొంబాయిలో 'డాంగే'; ఆ తర్వాత మద్రాసులో 'ఆంధ్రకేసరి' టంగుటూరి, లక్నోలో 'జవహర్ లాల్ నెహ్రూ' నాయకత్వాన గొప్పగా నిరసన ప్రదర్శనలు జరిగినాయి.

“లాహోర్” ఊరేగింపునకు “పంజాబ్ కేసరి” లాలా లజపత్ రాయ్ నాయకుడు. నౌ.భా. సభవాళ్ళు కాంగ్రెసువారితోనే కలిశారు. అక్టోబర్ 20 సైమన్ కమిషన్ కు నల్లజెండాలతో బ్రహ్మాండమయిన నిరసన ప్రదర్శన పోలీసులు లాఠీచార్జీ చేశారు క్రూరంగా. ఘోరంగా గాయపడ్డాడు లాలాజీ. ఆయనే ఊరేగింపు నిలిపివేశాడు, యశపాల్, భగవతీభాయికూడా దెబ్బలు తిన్నారు. అలాంటి వారెందరో.

ఆ సాయంత్రం జరిగిన బహిరంగ సభలో లాలాజీ పాల్గొని బ్రిటిష్ పాలనకు వినాశకాలం దాపురించిందన్నారు, “నాపై పడిన ఒక్కొక్క దెబ్బ బ్రిటిష్ ప్రభుత్వ శవపేటికలపై బిగించే ఒక్కొక్క మేకు” అని గంభీరంగా శపించాడు. ఆయన గర్జనలకు అధికారవర్గం బెదిరిందోలేదోకాని లోతైన గాయాన్ని చూసి ప్రజలు కన్నీళ్ళు కార్చారు. పత్రికలు ప్రభుత్వాన్ని నిందించినాయి.

ప్రముఖ నాయకులంతా ఖండించారు గాంధీతో సహా. 17 నవంబర్నాడు లాలాజీ కన్నుమూశాడు.

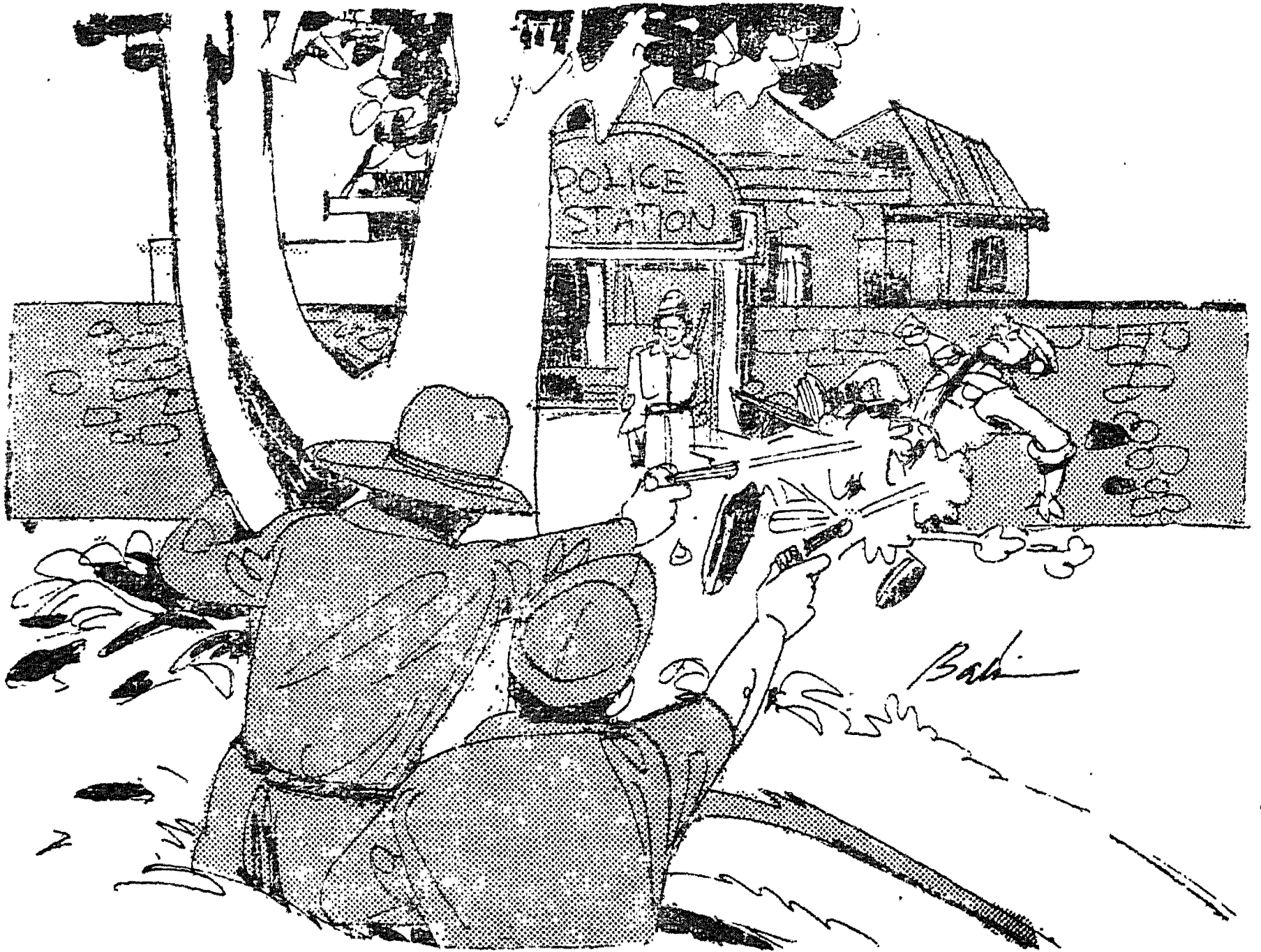
“ఇది భారతజాతికి జరిగిన అవమానం” అని విచారించాడు భగత్ సింగ్ ఆయన లాహోర్ ప్రదర్శనలో ఉన్నదీ లేనిదీ తెలవదు. సైమన్ కమిషన్ పై రైలు దిగగానే బాంబు వేయాలనే ప్రయత్నంలో వున్నాడు. అందుకు కైలాసపతి తాను పనిచేసే పోస్టాఫీసులో 3 వేలు దొంగిలించి తెచ్చియిచ్చాడు. కాని బాంబింగ్ కు వీలుకాలేదు.

లాలాజీ మృతి సంతాప సభలో కీ.శే. చిత్తరంజన్ దాస్ (1925లో మరణించాడు) ఆయనయొక్క భార్య బసంతిదేవి “ఒక ప్రముఖ దేశనాయకుని నడివీధిలో నిర్దాక్షిణ్యంగా కొట్టినప్పుడు దేశంలోని యువకులంతా ఏమైనారు?” అని ఆవేదన వెళ్ళబుచ్చుతూ ప్రతీకారాన్ని హెచ్చరించింది.

హెచ్.యస్.ఆర్.ఎ. అందుకు స్పందించి జవాబు ఇవ్వాలనుకుంది. లాలాజీ హత్యకు కారణమయిన పంజాబ్ పోలీస్ సూపరిండెంట్ జె.ఎ. స్కాట్, డి.ఎస్.పి. సాదర్స్లో ఒక్కరినయినా కడతేర్చాలని భగత్ ప్రతిన పట్టాడు. సభ ఆమోదించింది. ఆజాద్, సుఖదేవ్, రాజగురు, జయగోపాల్ రంగంలోకి దిగారు. లాహోరు మగంజ్ పేటలో వొక ఇల్లు అద్దెకు తీసుకున్నారు.

సాందర్స్ హత్య

పోలీస్ స్టేషన్ పరిసరాలను, అధికారుల రాకపోకలను ముందుగా రెండు మూడు రోజులు చక్కగా కనిపెట్టివచ్చాడు జయగోపాల్. తర్వాత ప్లాను ప్రకారం

భగత్ సింగ్, ఆశాద్, రాజగురు, జై గోహార్ లాల్ పైకిళ్ళపై వెళ్ళి నైల్ మోహార్ పై వస్తున్న పొకర్పరు పోలీస్ స్టేషన్ ముందే పిస్తోళ్ళ గుద్దకు బలిచేసి ఎదురువచ్చిన పోలీసులపై కాల్పులు జరుపుతూ తప్పించుకుపోయారు.

లాలాజీ మరణించిన నెలకు 17-12-1928 దినాన ఈ సంఘటన జరిగింది. తమది దొంగపని కారాదని, తామెవరో, ఈ హత్య ఎందుకు చేసారో

ప్రజలకు తెలిపాలని విప్లవసేన కరపత్రాలు పంచింది మరునాడు. అదేరాత్రి వాల్ ఫోస్టర్స్ ప్రధాన వీధుల్లో అంటించివచ్చాడు భగత్ సింగ్ ధైర్యంగా.

“హిందూస్థాన్ సామ్యవాద ప్రజాతంత్రసేన”

నోటీస్—

సామ్రాజ్యవాదులారా జాగ్రత్త!

జె.పి. సాండర్స్ ను వధించి లాలాలజపతిరాయ్ హత్యకు ప్రతీకారాన్ని చేశాం. ముప్పదిమూడుకోట్ల ప్రజలచే సన్మానితుడయిన ఒక ప్రజానాయకుని ఒక ఉద్యోగి కొట్టడం, అతని ప్రాణాలను పొట్టన పెట్టుకోవడం ఎంత శోచనీయమైన విషయం. ఎంత దుఃఖ పరిస్థితి? ఇది భారత యువకులకో సవాల్.

భారత ప్రజలు శవాలు కారని వారిలో ఇంకా రక్తం ప్రవహిస్తున్నే వుందని ఈనాడు ప్రపంచానికి చాటాం. దేశ గౌరవాన్ని నిలబెట్టడానికి ప్రాణాలకు తెగించి మేమీ సాహసాన్ని చేశాం.

ఓ దుష్ట ప్రభుత్వమా జాగ్రత్త !

బాధామయ జీవులయిన ఈ దేశప్రజల నొప్పించకు. నీ క్రూర కృత్యా లను విరమించు మేము ఆయుధాలు ధరించకుండా వుండగలందులకు నువ్వు ఎన్నో జాగ్రత్తలు తీసుకుంటున్నావు. అయినా ఈ దేశ ప్రజలకు ఆయుధాలు లభిస్తూనే వుంటాయి. రివోల్వర్లనూ పిస్తోళ్ళనూ సంపాదిస్తూనే వుంటారు. ఈ కొద్ది

ఆయుధాలు సాయుధ విప్లవానికి సరిపడకపోవచ్చును. కాని, జాతీయ అవమానాలకు ప్రతీకారాన్ని తీర్చుకోవటానికి తప్పక సరిపోతాయి.

మా దేశ నాయకులే మమ్మల్ని నిందించనీ, అయినా జాతి గౌరవాన్ని నిలబెట్టేందుకు సదా సిద్ధమై వుంటాము. ఆత్మీయుల నిందలనూ, ప్రభుత్వ క్రూర హింసలనూ సహిస్తూకూడా, ఉరి స్తంభాలకు ఎక్కుతూకూడా మేము సంపూర్ణ మానవత్వం-చైతన్యంతో నినదిస్తూనే వుంటాం. విప్లవం వర్ధిల్లుగాక!

ఒక మానవుణ్ణి వధించినందుకు మేం చాల దుఃఖపడుతున్నాం, కాని అతడు దుష్ట ఆంగ్లప్రభుత్వ శరీరంలోని ఒక అంగం. ఈ దుష్టప్రభుత్వాన్ని అంతంచేయటం అవసరం బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ప్రపంచ ప్రభుత్వాలలోకెల్లా క్రూరమైనది.

మానవ రక్తాన్ని ప్రవహింపజేసినందుకు చింతిస్తున్నాం. కాని క్రాంతిని అభిమానించినప్పుడు మానవరక్తాన్ని చిలకరించక తప్పదు.

ఒక మానవుని మరో మానవుడు దోచుకోవటానికి ఊలులేని న్యాయ సమ్మతమైన సాంఘిక ప్రభుత్వ వ్యవస్థ నిర్మాణం కోసం మేం క్రాంతిని ఆహ్వానిస్తున్నాం.

విప్లవం వర్ధిల్లాలి.

సం॥బలరాజ్,

నేనాపతి-పంజాబ్

18 డిసెంబర్ 1928

(హి.సా.ప్ర. సేన)

ఈ ప్రకటనతో ప్రభుత్వానికి జడుపు పుట్టింది. ప్రజలకు ధైర్యం కలిగింది. విప్లవకారులపై సానుభూతి పెరిగింది.

లాహోర్ నుండి పరార్

వ్యాపారం కోసమని ఇండియాలో ప్రవేశించి కూటనీతిలో పాలకులైన ఆంగ్లేయులపై దేశీయుల ఎదురుదెబ్బలు ఏదో ఓ మూల సదా తగులుతూనే వున్నాయి. వాళ్ళు శిక్షలు వేస్తూనేవున్నా విప్లవకారులు రెచ్చిపోతూనే వున్నారు. చెలరేగిన కార్చిచ్చును అవడం ఎవ్వరితరం.

సాండర్స్ హత్యతో మళ్ళీ ఆరెస్టులు పెరగడం సహజం. వెంటనే విప్లవకారులు తప్పించుకుపోవాలి. అందుకు డబ్బు అవసరం. హత్య చేసిన రాత్రి మిత్రబృందానికి తిండికేలేదు. ఆజాద్ కోరికగా జయగోపాల్ ఎక్కడో పది రూపాయలు అడిగితే స్టే హోటల్ పదార్థాలతో ఆహూట గడిపారు. యశపాల్ తాను ఉద్యోగంచేసే గోపీచంద్ భార్గవ నడిగి 200 రూపాయలు తీసుకొచ్చాడు. అది సరిపోదు. సుఖదేవ్ వెళ్ళి దుర్గాదేవివద్ద 500 రూపాయలు అడిగితెచ్చాడు. అప్పు డామె భర్త భగవతీచరణ్ మీరట్ కుట్ర వారెంట్ కారణంగా కలకత్తా వెళ్లారు.

ఆ డబ్బుతో క్రాంతికారులంతా పయనమయ్యారు. ఆజాద్, భగత్ సింగ్ రాజగురు పోలీసుల దృష్టిలో పడ్డారు కాబట్టి బయటకు వెళ్ళడం కష్టంగా వుంది.

నా విషయం నేను చూసుకుంటాను మీ జాగ్రత్త మీరుపడండి అన్నాడు ఆజాద్. భగత్ ను నగరం దాటించే విషయంలో దుర్గాదేవి సహాయం కోరాడు సుఖదేవ్.

గడ్డం సున్నగా గొరిగి సన్నటి మీసాలు, సూటు హేటుతో అచ్చం సంపన్నుడయిన దొరబాబులా తయారయ్యాడు భగత్ సింగ్. అతని నౌకరుగా

వేషం మార్చాడు రాజగురు. ఉదయం ఆరుగంటలకు ప్రయాణం. దుర్గాదేవి ముఖానికి బాగా పౌడర్ దట్టించి చీర ఫ్యాషన్ గాకట్టి ఎత్తుమడమల బూట్లు తొడిగి వారివెంట బయల్దేరింది. శచిబాబును భగత్ ఎత్తుకున్నాడు.

ఎంత ప్రమాదకర సాహసిక సన్నివేశమో అది. కలకత్తాకే వెళ్లారు లిక్కోలో రైలుమార్చి.

అదే రైలు మరో బోగీలో రామనామాంకితమైన పసుపురంగు

వస్త్రాన్ని కప్పుకొని ఒక యువక సాధూమహర్షి ప్రయాణం చేస్తున్నాడు. ట్రైన్ ఆగినప్పుడల్లా రాజగురు అటు దొరబాబుకు ఇటు సాధుజీకి అవసరాలు సమకూరుస్తున్నాడు. అతడు నౌకరుకు తగినట్లు మూడవ క్లాసు పెట్టెలో ఎక్కాడు ఆ సాధును చూసి భగత్ ఆశ్చర్యంతో 'అరె పండిత్ జీ!' అన్నాడు సంతోషంతో. అవును అతడు చంద్రశేఖరఅజాద్ అతడు మధ్యలోనే దిగిపోయాడు.

కలకత్తాలో

దుర్గాదేవి, భగత్ సింగ్ కలకత్తాలో భగవతీవరణ్ దగ్గరికే వెళ్ళారు సుశీల ఇంటికి. ఆమె లాహోర్ ఉద్యోగం మాని కొన్నాళ్లుగా కలకత్తాలోని ఒక శేక్ జీ కూతురుకు ట్యూషన్ చేస్తుతూ వుంది. విప్లవకారులకు ఆశ్రయమివ్వటమే కాక ఆమె మిగిల్చిన డబ్బుంతా పార్టీకే ఇచ్చేది. విద్యార్థులు తమ ఉపకార వేతనా లిచ్చేవారు. విజయకుమార్ పత్రికా విలేకరిగా కుదిరి నెలకు 200 వరకు సంస్థ కిచ్చే వాడు. అభిమానుల చందాలు సరేసరి.

భార్య మిత్రునితో రావటం చూసి ఒక్కక్షణం సబ్బుడైనాడు చరణ్. తర్వాత భార్య భుజంపై చేయివేసి అభినందించాడు. "ఇప్పుడు నిన్ను అర్థం చేసుకున్నాను" అన్నాడు. ఆయన ఉదాత్తుడు. చెల్లెను అభిమానించి రాజకీయాలు చర్చించేవాడు. ఇన్నాళ్లు భార్యను పల్లెటూరి మహిళగానే భావించాడు. ఈనాడు ఆమె చేసిన సాహసం చూసి తనకు తగిన గృహిణి అనుకున్నాడు. ఇంతటి ఉన్నత వ్యక్తిని దేశభక్తుని ప్రభుత్వ గూఢాచారి అని ప్రచారం చేశాడు జయ చంద్ర. స్వార్థం ఎంత చెడ్డది.

భగత్ సింగ్ తన చేతులను భగవతీచరణ్ పాదాలపై ఆనించాడు. ఆయన ప్రేమగా మిత్రుని లేపి కొగిలించుకున్నాడు.

సుశీలాదేవి భగత్ సింగ్ ను తన మేనల్లుడిగా ఇంటివాళ్ళకు పరిచయం చేసింది. కలకత్తాలో అప్పుడు మోతీలాల్ అధ్యక్షతన కాంగ్రెస్ మహాసభలు, జనంతోపాటు గూఢాచారులూ అధిక సంఖ్యలో చేరుకున్నారు. పగలంతా ఇంట్లో గడిపి రాత్రిపూట విప్లవకారులను కల్చుకోవటానికి వెళ్ళేవాడు భగత్. అతనికి అనారోగ్యమని చెప్పతూ ఇతరులకు అనుమానం రాకుండా అతని మంచంక్రింద

ఉత్తమ మందుసీసాయిచేది సుశీలాదేవి. సాహసం సమయోచిత ప్రజ్ఞ విప్లవకారులకు ముఖ్యం.

ఒకసారి జయచంద్ర వీధిలో కనిపించి సాండర్స్ హత్యకు అభినందించి, “భగవతీచరణ్ విషయంలో జాగ్రత్తనుమా ఇక్కడే ఉన్నాడట” అని హెచ్చరిస్తూ తానూ విప్లవ సంఘంలో కలుస్తానన్నాడు. గురుదేవుని మూతిపై ఒక గుద్దు గుద్దుదామసుకున్నాడు భగత్. కాని ఎలాగో కోపం ఆపుకొని తిరిగివచ్చాడు.

ఆ రోజుల్లోనే బెంగాలీ విప్లవకారుల జట్టు ఒకటి జైలునుంచి తప్పించుకొని వచ్చి బాంబుల నిర్మాణం ఆరంభించింది. జయచంద్రకంటే కూరులువాళ్ళు! ఆ నిర్మాణ విధానం తెచ్చుకొని అగ్రా వెళ్ళి బాంబుల తయారీ ఆరంభించాడు భగత్.

బాంబుల తయారీ

అగ్రాలో రెండు వీధుల్లో రెండిండ్లు విప్లవ సంస్థ అద్దెకు తీసుకొని బాంబుల నిర్మాణం ఆరంభించింది. సుఖదేవ్, కుందన్ లాల్ ఆ విద్యలో నిపుణులు. అగ్రా అప్పుడు క్రాంతికారుల కూడలి అయింది. వివిధ ప్రాంతాల క్రాంతికారుల్లో రాజకీయాలు చర్చించుకునేవారు. బెంగాల్ నుంచి యతీంద్రనాథ్ సహాయకుడుగా వచ్చాడు.

అజాద్ అక్కడే వున్నాడు. మంచి ఆంగ్ల పుస్తకాలు తెచ్చి చదివించుకొని విని విషయచర్చలో పాల్గొనేవాడు. పిస్తోల్ గురిచూసి కల్పడం, వేట అతనికి ప్రీయం. తాను మాంసం తినకున్నా మిత్రులు తినేవారు. వారికి చక్కగా తెల్సిన

పంట కివిడి చెయ్యగం. అందులో కొన్ని మాంసముక్కలు వేసేవాడు భగత్. ఆజాద్ తినేసమయంలో వాటిని ఏరివేసి అన్నం తినేవాడు. నవ్వుతూ మిత్రుల ముక్కులు తీసుకునేవారు.

‘ఓ బసంతి’ అనే పాట పాడేవాడు భగత్ సింగ్. అది ఆపి ఈ వీర గీతాలు పాడించుకునేవాడు ఆజాద్.

దుష్మన్ కీ గోలియోంకా హం సామ్ నా కరేంగే
ఆజాద్ హీ రహేంగె హం ఆజాద్ హీ రహేంగే.

(శత్రువుల తుపాకి గుండ్లకు ఎదురు నిల్చేదము
స్వేచ్ఛగా వుంటాము మేము స్వేచ్ఛగా వుంటాం.)

సరఫ్ రోషి కీ తమన్నా అబ్ హమారే దిల్ మెహై
దేఖ్ నాహై జోర్ కితనా బాజుయే కాతిల్ మెహై.

(ప్రాణాలతో చెలగాటమాడే కోరిక ఇప్పుడు మా
హృదయాల్లో వుంది.

హంతకుల భుజాల్లో ఎంతటి బలముందో చూడాలనివుంది)

“అమ్మా! మాకు వీధోక్తులు ఇమ్మా-విజయధ్వజం
ఎగరవేయడానికి పోతున్నాం.”

అనే ఇష్టమైన మరో పాటను భగత్, రాజగురు, బచ్చన్లతో వీలయి నప్పుడల్లా పాడుచునేవాడు-ఆజాద్.

“అదుగో పోలీసులు వస్తున్నారు విజయధ్వజం పట్టుకొని” అని రాజగురు రాగంతిస్తూ అందరిని నవ్వించేవాడు.

అగ్రాలో బాంబులు తయారౌతున్న కాలంలోనే సుఖదేవ్ లాహోర్ లోనూ, శివవర్మ యు.పి.లోనూ బాంబుల సర్మాణం చేబట్టారు.

వీరులకు వీడ్కోలు

పేరుకు ఆంగ్ల ప్రభుత్వం దేశీయ ప్రతినిధులకు ప్రభుత్వంలో భాగస్వామ్యం కల్పిస్తానంటుంది. వరుసగా ప్రజలను అణచివేసే బిల్లులను అమలు పరుస్తున్నది.

ఈ వసంతకాల సమావేశంలో ప్రజానాయకులు అంగీకరించకున్నా మరో రెండు బిల్లులు వైస్రాయి ప్రత్యేక అధికారంతో ఆమోదించబోతున్నట్లు తెల్సింది. అప్పుడు తమ అసమ్మతి తెలపాలని కేంద్ర పిప్లవసేన నిర్ణయించింది.

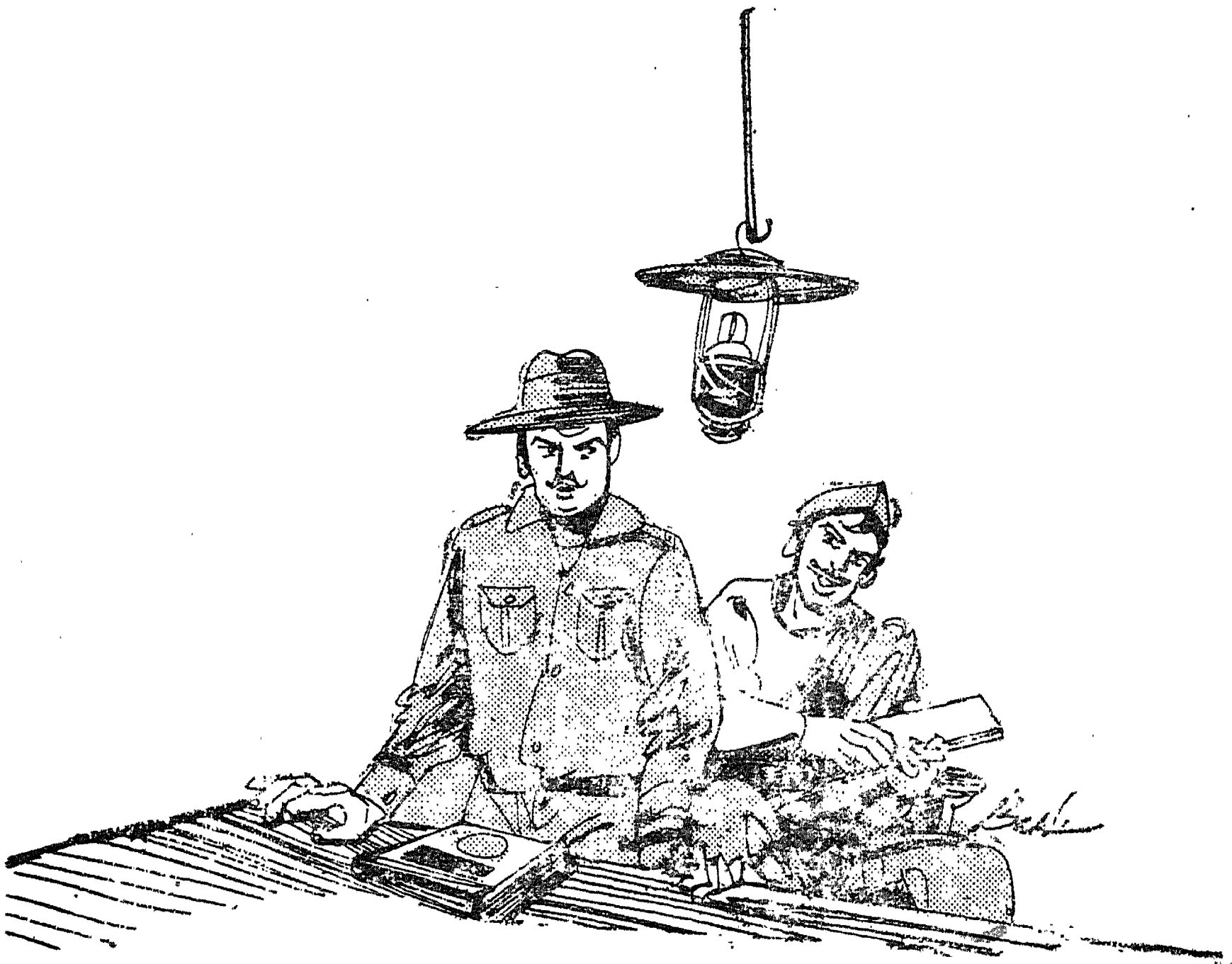
మొదట భగత్ సింగ్ ను, జయ దేవ్ పూర్ ను పంపాలనుకున్నారు. పిదప కపూర్ థానంలో రాజగురు మార్చబడ్డాడు. సంఘ భవిష్యత్ కోసం ఆజాద్, భగత్ సింగ్ ‘యాక్షన్’లో పాల్గొవద్దనే చర్చ వచ్చింది. కాకోర్ వీరుడు బటుకేశ్వర దత్తు తానే పాల్గొంటానని పట్టుబట్టాడు దత్తునూ విజయకుమార్ స్వామి పంపించాలనే నిర్ణయం జరిగింది.

అప్పుడు సుఖదేవ్ లేడు. ఆ తర్వాత భగత్ సింగ్ తో వాదన మొదలు పెట్టాడు.

“అసెంబ్లీలో బాంబు పేల్చటానికి నీకు బదులుగా ఇతరులను పంపి ఏర్పాటు ఎందుకు జరిగింది?”

“ఉద్యమ రక్షణం కోసం నన్ను వెళ్ళవద్దని ఆపుచేశారు”

“ఈ మాటలు నాకు చెప్పకు. నీ ఆప్తమిత్రునిగా చెప్పుతున్నాను. నీ కాళ్ళను నువ్వే నరుక్కుంటున్నావు. నీకు అహంకారం పెరిగింది. ఈ మార్గం నిన్ను ఎక్కడికి లాక్కుపోతుందో తెల్పుకో జాగ్రత్త. నువ్విలా పతనం చెందు తుంటే చూస్తూ ఊర్కోలేను”

సుఖదేవ్ మాటలకు భగత్ కు కోపం వచ్చింది. బాధతో కూడిన కోపముతో అన్నాడిలాగా భగత్. “అసెంబ్లీ బాంబు యాక్షన్ కు నేనే వెళ్తాను. నన్నే పంపాలి. నువ్వు నన్ను ఘోరంగా అవమానించావ్. అందుకు నిన్నేమీ అనను. ఇక ఎప్పుడూ నువ్వు నాతో మాట్లాడకు” అని లేచివెళ్ళాడు. సుఖదేవ్ చాలాసేపు ఏడ్చాడు.

భగత్ కు ప్రాణంమీది తీపితో పిరికితనం చేరిందని సుఖదేవ్ అలా హెచ్చరించాడు. కాని, అది అతని భ్రమే అనటానికి విజయకుమార్ సిన్హా యొక్క ఈ మాటలు చాలు. “భగత్ సింగ్ విప్లవోద్యమంలో ప్రాణాలర్పించటానికి ఎల్లప్పుడూ సిద్ధంగా వుండేవాడు. తప్పించుకునే అవకాశాలెన్నో వున్నా తానుగా అరెస్టుకావాలని, అట్లా విప్లవ సంస్థ ఆశయాలను ప్రపంచానికి చాటిచెప్పి భారతీయులను స్వాతంత్ర్యపోరాటానికి తయారుచేయాలనే అతడు నిర్ణయించుకున్నాడు. అతని శక్తి అపారం అమరం”

నాడు సుఖదేవ్ ఢిల్లీకి వెళ్ళి భగవతీచరణ్ తో భగత్ ను ఆఖరిగా చూడాలంటే ఈరోజే వీలు. వదినకుకూడా చెప్పండి-అన్నాడు.

భగవతీచరణ్ కలకత్తానుంచి కుటుంబంతో కొన్నాళ్ళక్రితమే లాహోరుకి చేరాడు. సెలవులని సుశీలా వచ్చింది అన్నవెంట.

సుఖదేవ్ మాటవింటూనే భగవతీభాయి ఇంట్లోచెప్పి అతనివెంట ఢిల్లీకి బయలుదేరాడు. వెంట దుర్గాదేవి సుశీలా వచ్చారు. వారిని కుదిసియాబాగ్ లో ఉంచి వెళ్ళి భగత్ సింగ్ తో వచ్చాడు సుఖదేవ్.

దుర్గాదేవి అతని కిష్టమని తెచ్చిన సంత్యాలు, రసగుల్లాలు భగత్ కు తినిపించింది. ఇద్దరు ప్రీతిగా అతనికి అక్షతల వీరతిలకం దిద్దారు. ఆశీర్వాదించారు. ఎవరూ ఏమీ మాట్లాడుకోలేదు. అతడు పార్గోబోయే సాహసచర్య వివరాల్నే వారికి తెలియవు. కాని ప్రమాదం ఎదుర్కోబోతున్నాడని తెల్పు. కొంతసేపటికి గంభీరంగా లేచేసరికి కన్నీళ్ళతో వీడ్కోలు చెప్పారు.

అనెంబ్లిలో బాంబు

ఆనాడు 8 డిసెంబర్ 1929.

ఢిల్లీ అనెంబ్లి (పార్లమెంట్ అనే పదం ఇదీ ఒక్కటే నాడు)లో రెండు బిల్స్ ప్రవేశ పెట్టబోతున్నారు.

1) పబ్లిక్ సెప్టిబిల్ (ప్రజారక్షణ చట్టం)

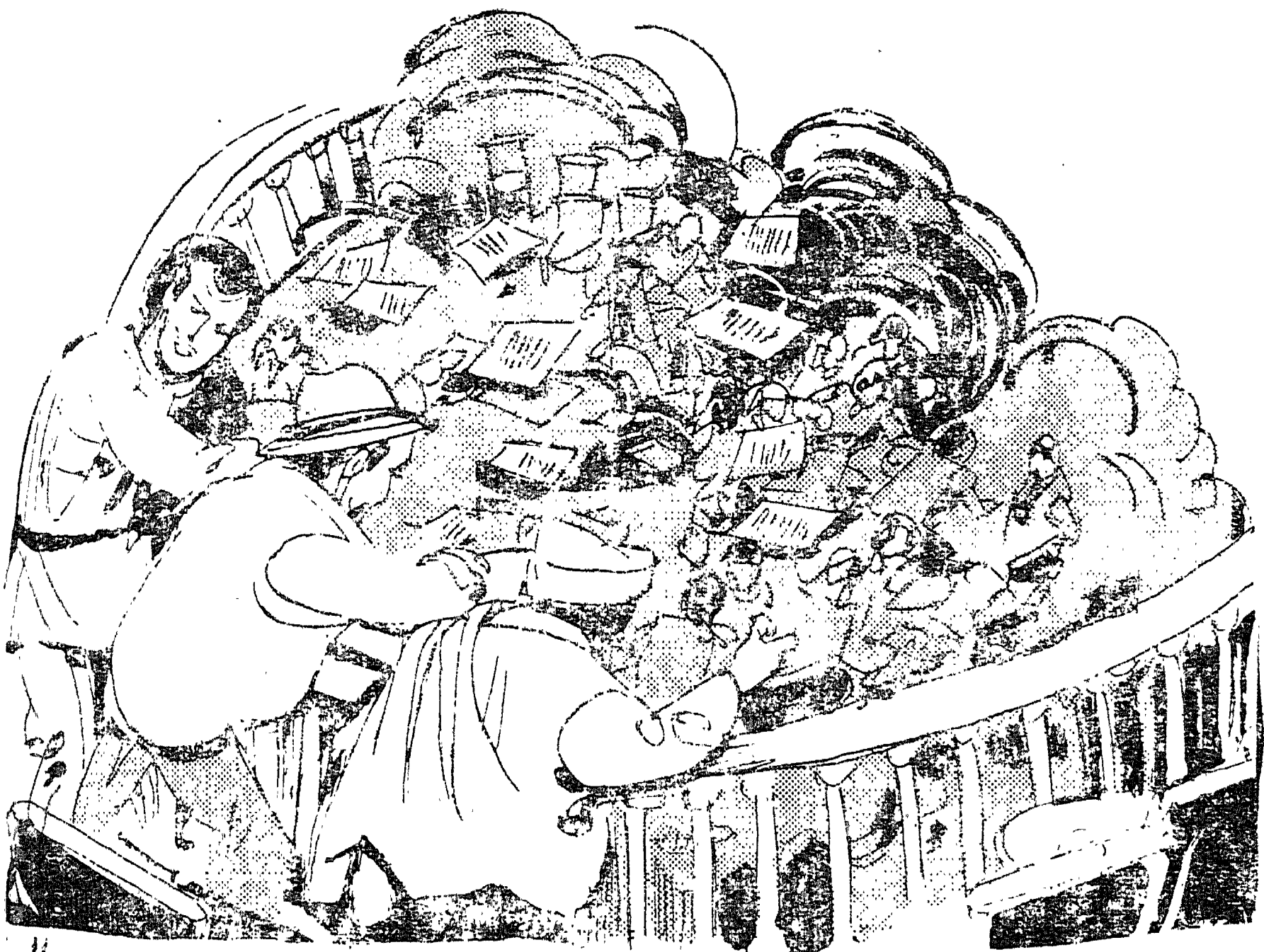
2) ట్రేడ్ డిస్యూప్స్ బిల్ (కార్మికుల హక్కుల రద్దు చట్టం)

వాటిలో మొదటిది ప్రజల హక్కులను, రెండవది కార్మికుల సమ్మె చేసే హక్కులను హరించేది.

విప్లవవీరులు ముందుగానే వెళ్ళి ప్రేక్షకుల స్థానంలో కూర్చున్నారు గ్యాలరీలో.

ప్రభుత్వ పక్షపు కన్సర్వేటివ్ పార్టీ నాయకుడయిన జాన్ సువర్ణ కెదురుగా ప్రతిపక్షనాయకుల కుర్చీలున్నవి. అంతకుముందే కాంగ్రెసు ఆ రెండు బిల్లులనూ ఓడించింది. ఇంటర్ వెల్ వరకు అందరూ చర్చలు విన్నారు. తర్వాత

జాన్ సువర్ణు లేచి వైస్రాయి ప్రత్యేకాధికారంతో వాటికి ఆమోదం తెల్పునున్నారు. అతని కుర్చీ వెనక చెక్కగోడకు 'థాం'మని శబ్దం వినిపించింది. వెంటనే మరొక బాంబు ఆక్కడే ప్రేరించి. జాన్ ముందు బల్లపై పిస్తోల్ కాల్పులు, వెంటనే పులి పుటి జాన్ భయంతో కంపించి పిల్లలా బల్లక్రింద దూరాడు.

సభ్యులంతా గుండె దడతో బయటకు పరుగెత్తారు. తమ స్థానాలనుంచి కదలినివారు ముగ్గురు. 1) ఐరల్ భాయ్ ప పేల్, 2) మోతీలాల్ నెహ్రూ 3) మహ్మద్ జిన్నా.

హాటునిండా పొగ కావురు కమ్మింది. అలజడి కొంత శాంతించేసరికి పొగ మబ్బులోంచి ఉదయారుణ సూర్యకిరణాలవలె ఎర్రటి కరపత్రాలు పరచు కుంటున్నాయి.

విప్లవం వర్ధిల్లాలి! సామ్రాజ్యవాదం నశించాలి!

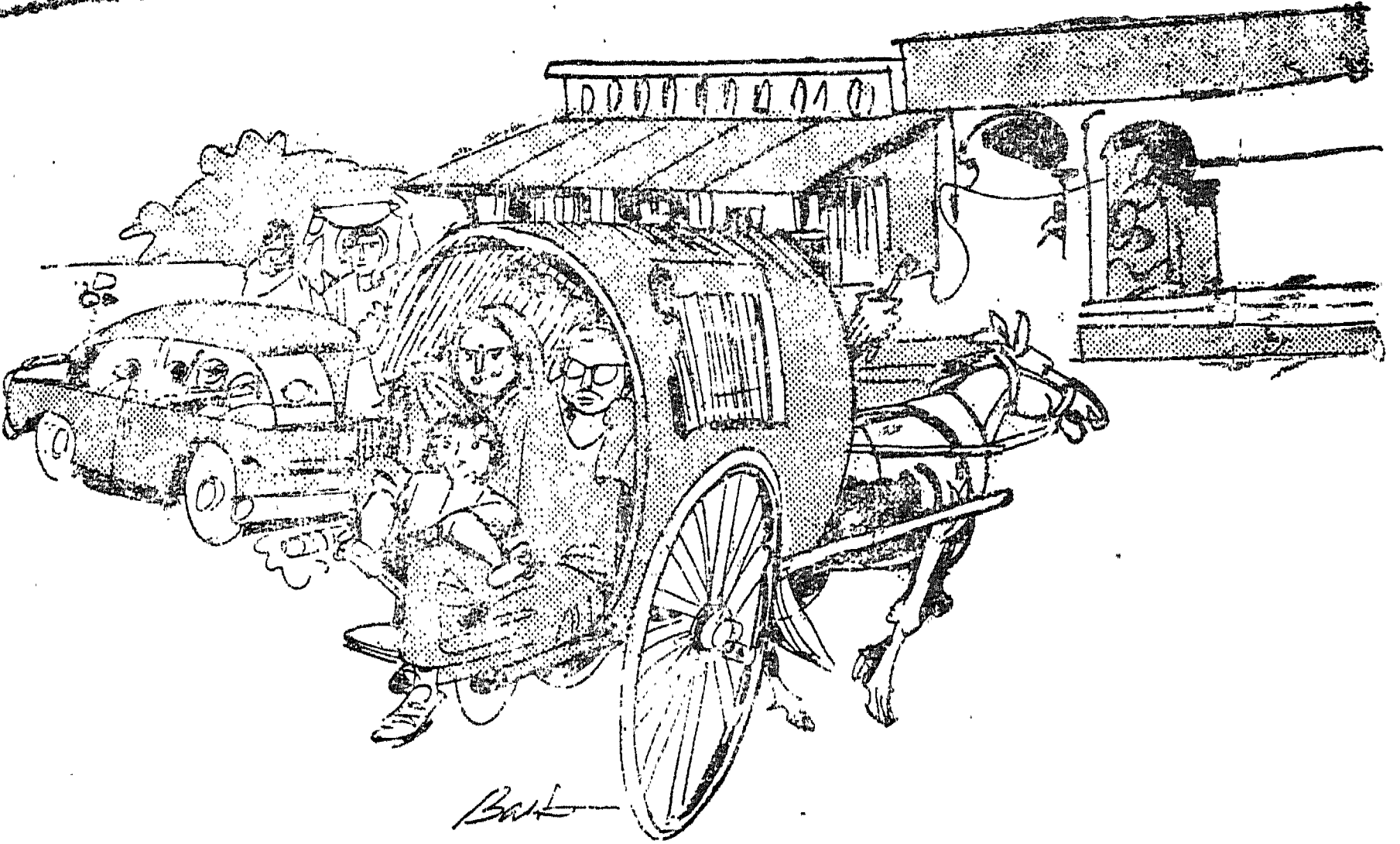
ప్రపంచ కార్మికులారా ఐక్యంకండి !!

ఆ ధ్వనికి హాటు ప్రతిధ్వనించింది. గ్యాలరీకి రక్షక భటులు పరుగెత్తారు. జనం పరుగుతీశారు. ఇద్దరే వ్యక్తులు నిర్భయంగా నిలిచారు. పోలీసు అధికారి ప్రశ్నకు తామే ఆపని చేశామని చెప్పారు. ఎందుకిలా చేశారు? అంటే 'బ్రిటిష్ వాళ్ళపైకాదు బ్రిటిష్ ప్రభుత్వంపై మా పోరాటం' అని ధైర్యంగా అన్నారు.

భగత్ సింగ్, బటుకేశ్వరదత్తు చేతులకు సంకెళ్ళువేసి తీసుకెళ్తుంటే అభ్యంతరపెట్టకుండా వెంట నడిచారు. భగత్ సింగ్ చేతి పిస్టోల్లో అప్పటికి ఆరు గుండ్లునై, తలచుకుంటే ఇప్పుడు పోలీసాఫీసర్ ను లేదా అప్పుడు సువర్ణును సునా యాసంగా కాలేసివుండేవాడు. అది అతని ధ్యేయంకాదు. నిరసన నిర్భయంగా ప్రదర్శించడం సంస్థ ఉద్దేశ్యం.

ఆ విప్లవ వీరుల నిద్దరినీ చెరో కారులో ఎక్కించి పోలీసుల గట్టి కాపలాతో జైళ్ళకు తీసుకువెళ్ళారు.

దారిలో ఆ కారుకెదురుగా భగవతీ బాబు భార్యతోపాటు జట్కా బండిలో వస్తూ భగత్ ను చూశారు. అతడు వారిని చూశారు. శచి 'చిన్నాన్నా' అని అరచాడు. ప్రమాదం శంకించి దుర్గాదేవి కొడుకు నోరుమూసింది. భగత్ తల వంచు

కున్నాడు. కారు వెళ్ళిపోయింది. గుర్రపుబండి వెనక నైకిల్ పై వస్తున్న సుఖదేవ్ కన్నీరు తుడుచుకున్నాడు.

అనెంట్లీలో నాయకుల చేతుల్లోని కరపత్రాలు విప్లవసేన ఆదర్శాలని చాటుతున్నాయి.

“హిందూస్థాన్ సోషలిస్టు రిపబ్లికన్ ఆర్మీ-నోటీస్ :

చెవిటివాళ్ళకుకూడా వినిపించడానికి బాంబులు ప్రేల్పడం అవసరం అని ప్రసిద్ధ ప్రెంచి అరాచకవాది అమరవీరుడు ‘వేలియా’ చెప్పిన సూక్తి మా చర్య ప్రత్యేకతను చాటుతున్నది.

గత పదిసంవత్సరాలుగా బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం సంస్కరణల పేరుతో

ఈ దేశ ప్రజలను ఘోరంగా అవమానపరచింది. భారత పార్లమెంట్ అనబడే ఈ సభ ద్వారా బండరాళ్ళవంటి శాసనాలను ప్రజల నెత్తిమీదికి విసరి బాధించిన విషయం వేరే చెప్పనక్కరలేదనుకుంటున్నాం. అవన్నీ మీకు స్పష్టంగా తెలిసిన విషయాలు. ఈనాడు 'నైమన్' కమిషన్ తమకేమో మేలుచేస్తుందని ఎదురు చూస్తున్నారు. ఆ వచ్చే ఎంగిలిమెతుకుల కోసం పరస్పరం కాట్లాడుకుంటున్న సమయములో, ప్రభుత్వం ఈ బిల్లుద్వారా మరోరాయి విసరుతున్నది. ప్రజారక్షణచట్టం, కార్మికుల హక్కు రద్దు చట్టం, శాసనంచేసి తన దమన నీతిని బలపరచుకొంటున్నది. ఇంకా వచ్చే సమావేశంలో 'పెన్సుకాడిషన్' బిల్లు తేనున్నదట. కార్మిక నాయకులను ఇష్టావచ్చినట్లు అరెస్టుచేయడం ఈ ప్రభుత్వ విధానాన్ని, స్వభావాన్ని తెలుపుతున్నది.

కష్టానికి అవమానానికి జాతి మొత్తం గురవుతున్న ఈ క్లిష్ట పరిస్థితిలో "హి.సా.ప్ర.సేన" తన బాధ్యతను గుర్తించి తన నైయాన్ని ఈ (బాంబు) చర్యకు అదేర్చింది. దీనిద్వారా మేం ప్రభుత్వాన్ని హెచ్చరిస్తున్నాం-చట్టం పేరుతో ఆకుతున్న ఈ కనబడరాని ఇంకటితో ఆపేయాలని, విదేశీ దోపిడీదారులను ఈ సామాజ్యవాద ప్రభుత్వంయొక్క చట్టాల ముసుగును చించి వేయాలి. ప్రజా ప్రతినిధులను మే మొకటి కోరుతున్నాం. మీరు ఈ పార్లమెంట్ మోరపు అకర్షణకు వదలుకోండి. మీ మీ నియోజక వర్గాలకు వెళ్ళి ప్రజలను విప్లవానికి సిద్ధం చేయండి! ప్రజలను-విదేశీ ప్రభుత్వ దమన నీతిని, దోపిడీని వ్యతిరేకించే పోరాటానికి లేపండి. భారత ప్రజల తరపున అభివృద్ధిని నిరోధించే నియం

శృత్వాన్ని బలపరచే ఈ శాసనాలకు వ్యతిరేకంగా, లాలాజహంగీర్ హత్యకు నిరసనగా మేమీ చర్య తీసుకుంటున్నామని విదేశీ ప్రభుత్వానికి తెలియజేస్తున్నాం.

మానవ జీవితాన్ని పవిత్రమైందిగా మేం భావిస్తున్నాం. ప్రతివ్యక్తి పూర్ణ స్వాతంత్ర్యాన్ని అనుభవించగల ఉజ్వల భవిష్యత్తును మేం కోరుకుంటున్నాం. తప్పనిసరియై మానవ రక్తాన్ని (అప్పుడప్పుడు) ప్రవహింపజేయవలసి వస్తున్నందుకు చింతిస్తున్నాం. కాని, తిరుగుబాటుద్వారా సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యాన్ని కోరుకుంటున్నప్పుడు, ఒక మానవుడు మరో మానవుని దోచుకోవడానికి వీలులేని సమసమాజాన్ని రూపొందించుకొనే సమయంలో ఎంతో కొంత రక్తపాతం తప్పదు.

సం॥ బలరాజ్

8 డిసెంబర్ 1929

కమాండర్ ఇన్ చీఫ్.

కోర్టు విచారణ

లాహోర్ రెండవ కుట్ర (సాండర్స్ హత్య), అసెంబ్లీ బాంబు ప్రయోగం ఒకరి చర్యలే అని కరప్రతాలతోనేకాక పిస్తోలు దెబ్బల పరిశీలన వల్ల తేలిపోయింది. భగత్ సింగ్, అతని సహచరులపై ఆంగ్ల ప్రభుత్వం కోర్టు విచారణ ఆరంభించింది.

ప్రస్తుత విషయాన్ని పరిశీలిద్దాం.

అసెంబ్లీలో బాంబుప్రేల్చి అధికారి హత్యకు సంకల్పించారని ప్రభుత్వ ఆరోపణ.

నిజానికి వ్యతిరేకించాలి. కాని, కోర్టుకు కండ్లుండవు చెవులుంటా యంటారు, అలాటి కోర్టులకు అవి రెండూలేవు. ఉన్నది స్వార్థం, ప్రభుభక్తి, కసి, కారిత్యం, భయం.

‘దేశమెవరిది? శిక్షలెవరికి?’

“బలవంతులు దుర్బల జాతిని బానిసలను కావించారు. నర హంతకులు ధరాధిపతులై, చరిత్రమున ప్రసిద్ధికెక్కిరి.”

ఆంగ్లేయుల చరిత్రా అంతేకదా.

“ఒక వ్యక్తిని మరొక్కవ్యక్తి, ఒక జాతిని వేరొకజాతి పీడించే సాంఘిక ధర్మం, ఇంకానా ఇకపై చెల్లదు.”

అనేది మన విప్లవకారుల ధ్యేయం-

అందుకే కోర్టులో అన్నాడిలా భగత్ సింగం.

“విప్లవాన్ని వ్యతిరేకించేవారు కేవలం పిస్తోళ్ళు, బాంబులు, కత్తులు, రక్తపాతమే విప్లవం అనుకుంటున్నారు. ఇవి విప్లవానికి సహకరించేవి మాత్రమే, కేవలం ఆయుధాలే విప్లవంకాదు. వీటివెనుక సామాజిక, ఆర్థిక, రాజనీతి పరిస్థితులను పూర్తిగా మార్చుకోవాలన్న బలమైనకోర్కె ఉంటుంది. అదే నిజమైన విప్లవ శక్తి.” అదీ విప్లవ నిర్వచనం.

పార్టీకి ప్రమాదం

భగత్ మిత్రులను విడిపించడానికి ఆజాద్ చంద్రశేఖర్ తీవ్రంగా కృషి చేస్తున్నాడు రహస్యజీవితం గడుపుతూనే.

అనెంబ్లీ బాంబు చర్య తర్వాత ప్రభుత్వం పోలీసుపటాలాన్ని, గూఢాచారు బలగాన్ని విపరీతంగా వదలిన కారణంగా గాలింపుచర్య లెక్కువైనవి. అదే ఏప్రిల్ 13 తేదీ రాత్రి లాహోర్ బాంబుల ప్యాక్టరీ పట్టుబడింది. సుఖదేవ్, జయ గోపాల్, కిశోరీలాల్ అరెస్టయ్యారు, మే 14 తేదీన షహాన్‌పూర్ (ఉత్తర ప్రదేశ్)లోని పట్టణమైనా పంజాబుకు ఢిల్లీకి దగ్గరగా ఉంది) కర్మాగారం పట్టుబడి భవర్క, జయదేవకపూర్, డా॥ గయాప్రసాద్ చిక్కిపోయారు.

ఫణీంద్రనాథ్ కలకత్తాలో అత్తవారింట పోలీసులకు చిక్కి ప్రాణ భయంతో క్షమాభిక్ష ఆశతో వారికి లోబడ్డాడు. (ఇలా లోబడడం విప్లవకారులకే కాదు సామాన్యులకైనా వ్యక్తి బలహీనతగా కన్పిస్తుంది. కాని పోలీసుల హింసలు యమలోకాన్ని తలపించేవి. వాటికి తట్టుకొని రహస్యాలను కాపాడటం కష్టం. ఇంకా లేని నిందలూ అంగీకరించుతారు ఖైదీలు అప్పుడప్పుడు బాధలు భరించలేక, ఫణీంద్రనాథ్ పోలీసులతో విడవబడినా, ఆ నేరానికి పగబట్టి విప్లవకారులైన యోగేంద్ర శుక్ల, వైకుంఠశుక్ల అతన్ని వెంటాడి ప్రాణాలను లెక్కచేయక చంపారు కత్తితో పొడిచి, చంపారు. వైకుంఠశుక్ల 1935లో గయ జైల్లో ఉరితీయ పడ్డాడు. నిజానికి ఫణీంద్ర 1914 నాటి విప్లవకారుడు. ఆజాద్, భగత్ సింగ్ నమ్మకంగా మెదలినవాడు. కాని కాలం అతన్ని మార్చివేసింది-కడకు కడతేర్చింది.)

ఫణీంద్ర వెల్లడించిన రహస్యాల కారణంగా యతీంద్రనాథ్ దాస్, కమలనాథ్ తివారీ, వైద్యనాథసింహ, సురేంద్రపాండే, లలితమోహనబెనర్జీలను సులభంగా బందీలను కావించారు. మిగతా క్రాంతికారులు తప్పించుకొని పారిపోయారు.

ఆజాద్ ఆ విషయకాలంలో విచారంతో రూస్సీ, కాన్పూర్, గ్వాలి

యర్లలో తిరిగాడు. భగత్ సింగ్ ఇతర బండిలను విడిపించడానికి ఎంతగానో ఆరాట పడ్డాడు. పత్రికల్లోని వార్తలు చదువుతున్నాడు.

“మానవజీవితం అమూల్యమైందనీ, దాన్ని త్రుంచివేసే హక్కు ఎవరికీ ఉండరాదని భావించడంలో మేం ఎవరికీ తీసిపోం, మేము వ్యతిరేకించేది ఒక జాతినో మతాన్నో వ్యక్తినోకాదు, సామాజ్యవాదమే మా బద్ధశత్రువు, ఆ దుష్ట విధానాన్ని అంతంచేయడానికే మేం పోరాడుతున్నాం.”

భగత్ షేట్ మెంట్స్ చదివి గర్వంతో పొంగిపోయేవాడు, విచారంతో నిట్టూర్చేవాడు. మిత్రులను రక్షించుకోవాలి. ఉద్యమాన్ని ముందుకు నడిపించాలి అని పరితపన.

అదేసమయంలో భగవతీచరణ్ తన స్నేహాన్నికోరి సహకరిస్తానని వచ్చినా అనుమాన భయంతో మొవట కాదన్నాడు. అప్పుడు వీరిపార్టీ ఆర్థికంగా కష్టాల్లో ఉంది. బహుప్రయాసతో అప్పుల్తో నడుపుకొస్తున్నాడు ఆజాద్.

కాశీరాం, యశపాల్ మిత్రుడు. అతనికి ఖైదీ జయదేవకహార్ స్నేహితుడు. అతనిద్వారా ఢిల్లీ కార్యకర్త కైలాసపతిని కల్చుకుని సంప్రదించారు చరణ్-యశపాల్. దుర్గాదేవి విప్లవకారులకు చేస్తున్న సేవలు చూశాడు స్వయంగా కాశీరాం. భగవతీచరణ్ సుగుణాన్ని ఉద్యమాలకుచేసే సహాయాన్ని గూర్చి విన్నాడు కైలాసపతి. ఖైదీల సమాచారం తెచ్చుకోవడానికి వచ్చిన వైశంపాయన బచ్చన్ తో ఆజాద్ కు వర్తమానం పంపాడు పతి.

నవంబర్ లో ఆజాద్ ఢిల్లీలోని కుదిసియాబాగ్ లో భగవతీచరణ్, యశ

ఫోటోను కల్పకున్నాడు. గతాన్ని మరచిపోని స్నేహ హస్తాన్ని అందించాడు ఆజాద్ 'హిందూస్థాన్ ప్రజాతంత్ర సంస్థ'లో పనిచేసిన కాలంలో భగవతీచరణ్, భగత్, యశపాల్ నౌజవాన్ భారతసభ నడిపారు. హెచ్.ఆర్.ఎ. కరప్రతాలనూ వీరు పంచారు 1925-26లో.

ఆజాద్ భగత్ వీరులను విడిపించే యత్నంలో పూర్తిగా తాము సహకరిస్తామన్నాడు భగవతీచరణ్. తమకు వైస్రాయి ఇర్విన్ ప్రయాణించేసే ట్రేన్ కింద బాంబు పేల్చాలని వుందని చెప్పాడు. అక్టోబర్ లోనే ఆ పని జరిగేది కాని, గణేశశంకర్ విద్యార్థి కోరికవల్ల కొంతకాలం ఆగినామన్నాడు చరణ్.

నవంబర్ తేదీ అంగీకరించాడు ఆజాద్. కాని ఆపని జరగలేదు. తిరిగి డిసెంబర్ 23 తేదీ నిర్ణయించుకున్నారు.

అదే తేదీన గంధీ ఇర్విన్ చర్చలున్నాయి. వాటి ఫలితాన్ని బట్టి 24 డిసెంబర్ నుంచి జరిగే లాహోర్ కాంగ్రెసు సభల్లో కాంగ్రెసు ఉద్యమ నిర్ణయాలు జరుగుతవి. ఆ సభలకు అధ్యక్షుడు సోషలిస్టు భావాలుగల జవహర్ లాల్ నెహ్రూ కొంతకాలం వైస్రాయికి ప్రమాదం తలపెట్టకండి. చర్చలు వికటిస్తే ఢానికే నష్టం-అని గణేశశంకర్ కోరటంతో కాంగ్రెసుపై విశ్వాసం లేకున్నా మిత్రుని కోరికను తప్పనలేకపోయాడు ఆజాద్.

వెంటనే భగవతీభాయిని అత్యవసరంగా పిలిచి విషయం చెప్పి ప్రస్తుతానికి బాంబు పేల్చడం విరమించండన్నాడు. కార్యకర్తలు చర్చించి అదే సరి అన్నారు. పార్టీముద్ర. కరప్రతం ఇచ్చివేశాడు చరణ్.

యశపాల్ అంగీకరించలేదు. జమ్మూ, రోహతక్ లో లేఖరాం, శర్మ

అతే పాటు ప్రయాసపడి బాబులు నిర్మించి తెచ్చారు. రైల్వే లైనులు పరిశీలించి ప్రమాద స్థలాన్ని ఎంచుకున్నారు. ఇంతవరకే ఒకసారి పట్టాచక్రింద బాబు పాతి మళ్ళీ తెచ్చారు యాక్షన్ ఆగటంతో. ఇప్పుడు పనులన్నీ ముగించేవున్నారు ఆపటం ఇష్టంలేదు. కాంగ్రెసుతో మనకేమిటి మన పని మనది-అన్నాడు. అంగీకరించాడు భగవతీచరణ్.

యశపాల్, భాగరాం వెళ్ళి మధుర-ధిల్లీ లైనులో పాండవుల ఖిల్లా దగ్గర వైస్రాయి ట్రైన్ క్రింద బాబుపేల్చారు. వైస్రాయి మరణించకున్నా పడకనుంచి ఎగిరిపడి బెచిరిపోయాడు. అతని సెక్రటరీ స్పృహ తప్పాడు. ఒక సిపాయి కాలిచచ్చాడు. ఒక పెట్టె తునాతునకై పోయింది.

చరణ్ పై మీరట్ కుట్ర (1915) యశపాల్ పై లాహోర్ 2వ కుట్ర (1919) వారెంట్సున్నవి. అయినా ఇంత సాధించారు.

గాంధీ-ఇర్విన్ చర్చలు విఫలమయినా, లాహోర్ సభల్లో గాంధీజీ వైస్రాయి భక్తిని ప్రకటించి విప్లవకారులను నిందించాడు. భగత్ సింగ్ మాత్రం మిత్రుల ధైర్యానికి సంతసించాడు.

అజాద్ కోపగించాడు యశపాల్ తనను కలవడానికి వచ్చినప్పుడు. తన మాట వినలేదనికాదు, చెడుపని చేశారనికాదు, పార్టీ ఆదేశాన్ని కాదని మెదలి నందుకు అతని కోపం. యశపాల్ ఉమాపణ కోరటంతో శాంతించి, వారి కర పత్రం విషయంలో లక్నో వెళ్ళి భగవతీభాయిని కలిశాడు.

బాంబు దర్శనం

గాంధీజీ 'యంగ్ ఇండియా' సొంత పత్రికలో తన లాహోర్ ప్రసంగాన్ని 'బాంబు మార్గం' పేర ప్రచురించాడు. దానికి జవాబుగా 'బాంబు దర్శనం' వీరు ప్రచురించ పూనుకున్నారు. ఇంతవరకు పంచిన కరపత్రాలు మంచి ప్రభావ చూపినవి అందుకే ఈ ప్రయత్నం. ముగ్గురు మిత్రులు ఇతర క్రాంకారులు బాగా చర్చించి కరపత్రం రూపొందించారు. రచన భగవతీ చరణ్. తోడ డింది యశపాల్. సలహాలు సంతకం ఆజాద్‌వి. అతడే స్వయంగా వెళ్ళి కానూరులో ముద్రించుకొచ్చాడు.

దేశమంతటా ఆ కరపత్రాలు ఒకేనాడు పంచబడి గొప్ప ప్రభావాన్ని కలిగించాయి. సంస్థకు అభిమానులు పెరిగారు.

భగత్ సింగ్ ఆ కరపత్రం చదివి ముగ్ధుడైనాడు.

“మా మార్గం మీకు నచ్చకపోవచ్చు. అంతమాత్రాన నిందించ న్యాయంకాదు. మీ సత్యాగ్రహం ఒక్క అత్యశక్తిద్వారానే ప్రయత్నించడం అదే మార్గాన్ని మేం ఎందుకనుసరించాలి. విప్లవకారులు సత్యంకోసం, న్యాయం కోసం, దేశ స్వాతంత్ర్యం కోసం చేతనయిన అన్ని మార్గాలనూ అనుసరిస్తాం.

“దేశంలోని యువకులు నేడు మానసిక దాస్యం నుంచి మతపిచ్చి నుంచి బయటపడి విప్లవానికి సంసిద్ధులౌతున్నారు. విదేశీ దాస్య బంధనాలను తెంచుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. అన్యాయానికి దోపిడికి (ఎదురుగా) క్రోధంతో తిరుగుతున్నారు. దౌర్జన్యాలకు దిగుతున్నారు. ఇదే విప్లవం కాదుకాని రాబోయే

వానికిది ఆరంభం. ఇది మినహా గత్యంతరంలేదు. ప్రపంచంలోని విప్లవాలన్నీ దౌర్జన్యంతోనే ఆరంభమైనాయి. దౌర్జన్యవాదం, దోపిడీదారుల్ని హడలగొడుతుంది. దీనప్రజలకు ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ధైర్యాన్ని సమకూరుస్తుంది. ప్రపంచ ప్రజలకు దోపిడీదారులకు వ్యతిరేకంగా జరిగిన పోరాటాలన్నీ విప్లవ మార్గాల్లోనే నడిచినై. ఆ సిద్ధాంతాన్నే మేం విశ్వసిస్తున్నాం” అవును అదే ప్రపంచ విప్లవ పంథా-అనుకున్నాడు.

“ప్రేమించినవారితో స్నేహం, హింసించినవారిపై ద్వేషంతో పోరాటం సర్వత్రా సహజ లక్షణం. ఈ సహజ లక్షణానికి భిన్నంగా ప్రజలను, ప్రేమతో పోరాడి స్వరాజ్యం సాధించుకొండని చెప్పటంలో అర్థంలేదు. ప్రేమతో శత్రువుల హృదయాలను పరివర్తనం చేయవచ్చునను దృఢ విశ్వాసంగల గాంధీజీ ఇంత వరకు ఎందరి హృదయాలను మార్చగలిగారు”

ఒక్కరిని మార్చలేదు—అని నవ్వుకున్నాడు.

“వైస్రాయి భారతదేశానికి శత్రువు. లాహోరు కుట్రకేసుకు, మీరట్ కుట్రకేసుకు, భుసావల్లో జరిగిన హింసాకాండకు ఇతడే కారకుడు. ఇలాంటివాళ్ళు ప్రోతేనే మంచిది.”

భగత్ శ్వాస వేడెక్కి ముఖం జేగురించింది:

“గాంధీజీ, నెహ్రూగారు తాము గొప్ప రాజనీతికలవాళ్ళమని అనుకుంటారు. కాని వైస్రాయి కూట నీతివారిని బుట్టలో పడవేసుకున్నది” అతని పెదవులపై చిరునవ్వు విరిసింది.

“దళారీ రాజకీయవాదులకు విదేశీ పాలకులతో రాజీబేరాలకు అహింస

ఒక సాకుగా తయారయింది పూర్ణస్వరాజ్యం తమ లక్ష్యమని (ఇన్నాళ్ళకు) కాంగ్రెస్ (నెహ్రూ) ఈ సంవత్సరమే ప్రకటించటం జరిగింది. విప్లవకారులు అదే లక్ష్యాన్ని 25 సంవత్సరాలగా కలిగియున్నారు. ఇప్పటికయినా కాంగ్రెసు సరియైన మార్గంలో స్వాతంత్ర్యపోరాటం చేస్తుందని ఆశిద్దాం.

విప్లవకారులు చిట్టిపొట్టి సంస్కరణలు కోరువారనుట అన్యాయం. సమూలంగా ఈ వ్యవస్థను మార్చటమే మా లక్ష్యం. కాంగ్రెసే సంస్కరణ వాదముతో క్రమంగా తన సిద్ధాంతాలను మార్చుకుంటున్నది. అది కోరే సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యంకూడా విదేశీ దాస్యానికి మారుపేరు.

పూర్ణ స్వాతంత్ర్యంకోసమే విప్లవకారులు బలిఅవుతున్నారు. సహాయ నిరాకరణ, ఆహింస గాంధీ సిద్ధాంతాలు కేవలం భ్రమ. ప్రజలను మోసగించడం. పోరాటంవల్లనే స్వాతంత్ర్యం లభిస్తుంది."

ఒక్క నిట్టూర్పు వదిలాడు భగత్ సింగ్ -

పుట్టినవ్యక్తి తప్పక మరణిస్తాడు. తనకోసంగా తాను బతకడం గొప్ప కాదు. తన దేశంకోసం ప్రజలకోసం పరిశ్రమించే జీవితం సార్థకం. ఆ ధ్యేయం తోనే పెళ్ళిని కాదన్నాడు. ఇల్లు వదిలాడు. కాంతికారులను కలిశాడు. రెండువిప్లవ సంస్థల స్థాపనకు ప్రేరితమయ్యాడు. వీరకార్యాలలో పాల్గొన్నాడు. కఠిన ప్రభుత్వ కారాగారం కటకటాల వెనుక కాలం గడుపుతున్నాడు. మరణశిక్ష పడవచ్చు. తరుణం కల్పింపనే తప్పిపోవచ్చు - ఎందుకు? ఉద్యమాన్ని ముందుకు నడిపించడానికి. తాను లేకున్నా మిత్రులు విప్లవాన్ని సాగించగలరనే విశ్వాసం ఈ కరపత్రం కలిగింది. అదిచాలు తనకు.

రవి అస్తమించని వికాల సామ్రాజ్యం తమదని గర్వంతో విర్రవీగే ఆంగ్ల ప్రభుత్వం భారతభూమిలో పరాజయంపొంది పలాయనం కాక తప్పదు.

ఈ 'బాంబు దర్శనం'లో ఆజాద్ ఇంతకుముందు వాడిన బలరాజ్ అనే మారుపేరుకాక భగత్ కు ఇష్టమైన 'కర్తార్ సింగ్' అనే పేరు వాడాడు. 1915 మొదటి లాహోరు కుట్రకేసులోని గదర్ పీరుల్లో ఒకడు కర్తార్ సింగ్, (అదే గదర్ పీరుల్లో ఒకడైన పృథ్వీసింగ్ తో సంప్రదించి బొంబాయిలో విప్లవసేన కేంద్రాన్ని ఏర్పాటుచేయటానికి పూనుకున్నాడు ఆజాద్ ఆ తర్వాత)

భగత్ సింగ్ ఆజాద్ వలె దేశ స్వాతంత్ర్యంకోసం ఆయుధం చేతపట్టిన పోరాటకారుడు. కర్తార్ అన్నాడు ఇలా-

“ఉరిశిక్ష తప్పినా జీవించి ఉన్నంతకాలం పోరాటం వదలకు. బయటకు వెళ్ళేంతవరకు మానంగా ఉండకు. మనోధైర్యముంటే జైలుగోడలు నిన్నా పలేవు.”

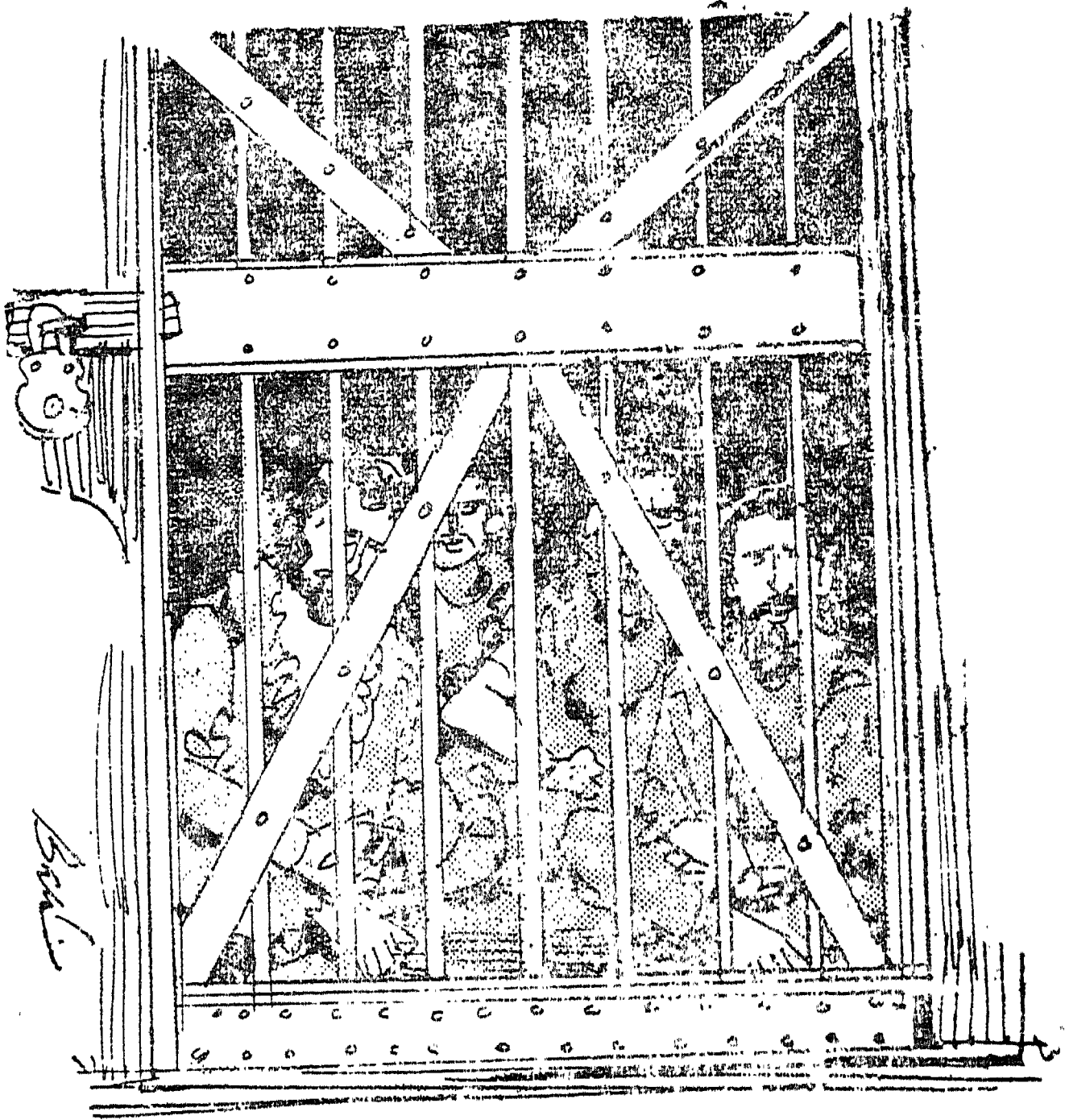
అందుకే కర్తార్ పై భగత్ కు అభిమానం. అతని ధ్యేయమే తనది.

జైల్లో సత్యాగ్రహాలు

లాహోర్ సెంట్రల్ జైల్లో భగత్ ను, మియాన్ వాలీ జైల్లో బటుకేశ్వర దత్తునూ ఉంచారు.

ఆ కాలంలో జైళ్ళ పరిస్థితి దుర్భరంగా ఉండేది. ఆహారం వసతి సరమ దరిద్రంగా ఉండేవి. అందులో “అయినవారికి ఆకుల్లో కానివారికి కంచాల్లో, కాదు-చిప్పల్లో వడ్డించినారు.” అన్నట్లు కాంగ్రెసువారికి కల్పించే సౌకర్యాలు విప్లవ ఖైదీలకు కల్పించేవారు కాదు.

మేం రాజకీయ ఖైదీలమేకావి గూండా నేరస్థులం కాదు పరిస్థితులు పెరుగుపరచండి, అని వీరువాదించారు. ప్రభుత్వం వినలేదు. దండినానికి మొండి వాడే మొగడన్నట్లు విప్లవకారులు భగత్, దత్తు నాయకత్వంలో ఒకేరోజు జూన్ 12న నిరసన ప్రతాప నారంభించారు.

వీరికి బయటి సంబంధంలేదు, ప్రతికలు చూడనివ్వరు, అయినా బంధు మిత్రులతో రహస్య సమాచారం తెలుస్తుండేది. ప్రతికల వాళ్ళెలాగో లోపలి

వార్తలు సేకరించి ప్రచురించేవారు, విశేషవార్తలేకదా పత్రికలకు ఆకర్షణ. అందులో స్వదేశీ పత్రికలు, అంతో ఇంతో దేశభక్తి కలవి.

హింసావాదులను నిందించిన నాయకులు సైతం వారి ఉపవాసవ్రతాలను బలపరచి ప్రభుత్వాన్ని నిందించసాగారు. పత్రికల్లో ప్రకటనలిచ్చారు, తాము ప్రజాధినాథులమని గర్వించే ప్రభుత్వానికి ప్రజలంటే భయమే. జనం తిరగబడితే తామేమీ చేయలేమని వారికి తెల్పు. అందుకే నయాన్నో భయాన్నో జనాన్ని ఆకట్టుకునే ప్రయత్నాలు చేస్తుంటారు.

ఖైదీలకు బలవంతంగా ఆహారాన్ని తినిపించసాగారు. వాళ్ళు గొంతుల్లో వేళ్ళుగుచ్చుకుని తిన్నది కక్కేసేవారు. బలవంతంగా గొట్టం నోటిలో జొనిపి ద్రవాహారం ఎక్కించడంవల్ల ఊపిరితిత్తుల్లో చొచ్చి 15 సెప్టెంబర్ 29 నాడు జితేంద్రనాథ్ (68 రోజుల ఉపవాసం) అనారోగ్యవతి మృతి చెందాడు. ప్రజల పట్టుదలవల్ల శవాన్ని అతని తమ్ముడు కిషన్ దాసు కిచ్చారు. కలకత్తాకు తీసుకు వెళ్తుండగా ప్రజలు అభిమానంతో కన్నీటితో అపిషేకించి పూలతో పూజించారు ప్రతి వేషన్ లోనూ, కలకత్తాలో అతని చితాభస్మాన్ని తిలకాలుగా దిద్దుకున్నారు. ఇంతటి త్యాగాలకు అంతటి వీరపూజ ప్రభుత్వ నిరసన.

కోర్టుకు వెళ్ళే శక్తికోసమైనా ఉపవాసం వదిలి కొద్ది నై నా తినుమని మిత్రులు భగత్ కు సలహాలు పంపారు.

పనిదొంగ, తిండిబోతు అయిన నేరస్తుడు బబ్బర్ కూడా క్రాంతికారుల ఆదర్శానికి ముగ్ధుడై భగత్ ను 'దేవతా' అని పిలువసాగాడు. జైల్లో అలజడి బయట పత్రికల ప్రచారం ప్రజల దుమారంచూసి బెట్టువదిలి ఖైదీలకు సౌకర్యాలు అమ

బింది ప్రభుత్వం. త్వరగా న్యాయవిచారణ ఆయిందనిపించాలని ప్రత్యేక న్యాయ స్థానాన్ని జైలు ఆవరణలోనే ఏర్పాటుచేసి, తీర్పుపై తిరిగి అప్పీలు చేయకుండా అర్డర్ జారీచేశారు. రాజు తలిపై దెబ్బలకు కొదవా.

హెచ్. ఎస్. ఆర్. ఎ. క్రొత్త కార్యవర్గం

ఆజాద్ చంద్రశేఖర్ జనవరి 1930 లో కాన్పూర్‌లో విప్లవ కారుల సమావేశాన్ని ఏర్పాటుచేశాడు.

దేశ, ప్రభుత్వ, పార్టీ స్థితి గతులపై చర్చించు కున్నారు. తమ కర్తవ్యాన్ని మరోసారి గుర్తించి బలపరచుకున్నారు.

క్రొత్త కార్యవర్గం ఎన్నిక జరిగింది. ఆజాద్ సంస్థకు మొదటి నుంచీ అధ్యక్షుడు సర్వసైన్యాధిపతి. సేనానిగానే ఉంటూ ఇప్పుడు అధ్యక్ష పదవిని, కాకోరీకుట్ర క్రాంతికారుడైన శేర్‌దామోదర స్వరూప్‌కిచ్చాడు. ఆ యిద్దరికీ పర్పనల్ సెకరెట్రీ బాధ్యత భగవతీచరణ్‌ది. ఈ ముగ్గురు కార్యక్రమ నిర్ణేతలు-నిర్వాహకులు, పంజాబ్‌కు-యశపాల్, ఢిల్లీకి-కైలాస్‌పతి (కాళీచరణ్), యు.పి.కి.-వీరభద్ర తివారీ కార్యకర్తలు. ఇతర ప్రాంతాలతో సంబంధాలు పెంచుకోవాలను కున్నారు. ఈ సమావేశంలోనే 'బాంబు దర్శనం' కరపత్రాలను పకడ్బందీగా దేశమంతటా ఒకేనాడు పంచే కార్యక్రమాన్ని కార్యకర్తలు రూపొందించుకొని బాధ్యతలను స్వీకరించింది.

సంస్థ కార్యక్రమాలకు ఒక సొంతప్రెస్సు కావాలనే అభిప్రాయానికి

వచ్చారు. అత్యవసరమైతే ఒకటి రెండు దోపిడీలు చేయాలని నిర్ణయించారు. సంస్థ కారునుకూడా అమ్మి వడ్డంగా నడుపుకొస్తున్నా వప్పటికీ ఉద్యమాన్ని ఆజాద్.

మొట్టమొదటి కార్యక్రమం భగత్ సింగులను విడిపించడం.

భగత్ సింగ్ కు ఉరిశిక్ష

1930 జనవరి మొదటి తేదీన ఏర్పడిన ప్రత్యేక న్యాయస్థానం 5 న తేదీన పని మొదలుపెట్టింది. ముగ్గురు (అ) న్యాయమూర్తులు.

తనకు ఏ న్యాయవాదీ వద్దన్నాడు భగత్ సింగ్. కోర్టులో తిరగబడ్డాడు. దైర్యంగా ఎన్నో ప్రకటనలిచ్చాడు. ఫతితంలేదు.

ప్రభుత్వ న్యాయవాది 24 గురు విప్లవకారులను నిందితులుగా పేర్కొన్నాడు. వారిపై ఆరోపించిన నేరాలు.

“బ్రిటిష్ చక్రవర్తి ప్రభుత్వాన్ని కూల్చడానికి కుట్రపన్నటం, బాంబుల తయారీ, యుద్ధాలు-దోపిడీలు, హత్యలు.”

గట్టి బందోబస్తులో చేతులకు సంకెళ్ళువేసి కోర్టుకు హాజరు పరచేవారు. వీరు బేడీలు వేయొద్దని తిరగబడేవారు, వీరు కొట్టేవారు, జైలు గేటువద్ద గుంపులుగా చేరిన జనం విప్లవవీరులతోపాటు ‘వందేమాతరం’ ‘విప్లవం వర్ధిల్లాలి’ అని గట్టిగా నినాదాలు చేసేవారు. క్రోధంతో మండిపోయేవారు-నిస్సహాయులై కన్నీరు కార్చేవారు.

జూన్ నెలలో దేశమంతటా ‘భగత్ సింగ్ విజయోత్సవం’ ప్రకటించబడింది. అతని ఫోటోలు యువకులకు ప్రీతిపాత్రమైనాయి.

30 ఆక్టోబర్ 1930 నాడు శిక్షణను ప్రకటించారు. బందీలైన ఖైదీలు సంకెళ్ళను వ్యతిరేకిస్తే పోలీసులు సీచంగా పింపించారు.

ఆఫీసర్లు, జడ్జీలు, జనం చూస్తుండగా పశువులవలె నెత్తురు కారెట్లు కొట్టారు ఆ దేశభక్తులను.

బోనులో పడిన సింగాలకు విధించిన శిక్షల వివరాలివి.

నిర్దోషులు కేవలం—ముగ్గురు—జతీంద్రనాథ సన్యాల్, అజయకుమార్ ఘోష్, దేశ్ రాజు. మిగతావారిలో తొమ్మిదిమందికి యావజ్జీవ ఖైదుశిక్షలు.

1) విజయకుమార్ సిన్హా 2) శివవర్మ 3) కిశోర్ లాల్ 4) జయదేవకపూర్
5) మహావీర్ సింగ్ 6) డా॥ గయా ప్రసాద్ 7) కమలనాథ తివారీ మొదలగువారు అండమాన్ దీవుల్లో 14 సంవత్సరాల శిక్ష గడపాలి. కుందన్ లాల్ కు 7 సంవత్సరాలు. ప్రేంద్రతుకు 5 సంవత్సరములు శిక్ష విధించారు.

భగత్ సింగ్, రాజగురు, సుఖదేవ్ లను చచ్చేవరకు ఉరితీయాలని తీర్పు వెప్పారు.

ఆ వీరులను విడిపించడానికి విదేశాలుకూడా పెద్ద మొత్తాల్లో విరాళాలు పంపించాయి. మోతీలాల్, జవహర్ లాల్, రిఫి అహ్మద్ కిద్వానీ, సుభానుబోసు, బాబా గురుసింగ్ దత్, మోహన్ లాల్ సక్సేనా, నారీమన్ మొదలగు నాయకులు జైళ్ళకు వెళ్ళి ఆ క్రాంతికారులను కలుసుకొని నైతిక సహాయం అందిస్తామని హామీ ఇచ్చివచ్చారు. ఫలితం ఇది. అప్పుడు దేశీయనాయకులకు ప్రభుత్వంలో వున్న గౌరవం అది.

భగత్ వీరుల విడిపించే విఫల ప్రయత్నాలు

మిత్రులను జైలునుంచి విడిపించడానికి ఆజాద్ బృందం తీవ్ర ప్రయత్నాలు చేయసాగింది. లాహోరు సెంట్రల్ జైలు సమీపంలో ఒక బంగ్లా ఆద్దెకు తీసుకొని విప్లవకారులు చేరినారు. సంసార పక్షపు గృహంవలె కనిపించాలని దుర్గా దేవి, సుశీలకూడా అక్కడే ఉన్నారు. భగవతీచరణ్, సుశీల ఇచ్చిన ఆరువేల రూపాయలతో కార్యక్రమం ఆరంభమయింది.

ప్రభుత్వం షేర్ డిల్ సిపాయిలని విప్లవకారులకు పోటీగా క్రొత్త రక్షక దళాన్ని కార్యరంగంలో దింపింది. వారి దగ్గర ఆధునికమైన ఆయుధాలున్నవి. అవి దోచిన తర్వాత జైలుదాడి అంటాడు యశపాల్. వైస్రాయి రైలును ప్రేల్చడంవల్ల భగత్ ను విడిపించే కార్యక్రమం వాయిదా పడింది. ఇప్పడింకా ఆలస్యం చేయరాదని భగవతీచరణ్ అభిప్రాయం నిర్ణయం కొరకు భగత్ సింగ్ దగ్గరికి అతని చెల్లెను పంపారు.

“కళాకారుణ్ని రోజుకో క్రొత్త ఆలోచన మొదలుపెట్టవద్దని చెప్పండి. ముందు అనుకున్న పని ముందు జరగాలి. పరిస్థితులను ఆలోచించటానికి, కార్యక్రమం నిర్ధారణ చేయటానికి మోరా (భగవతీచరణ్) తగ్గిపోతాడు. యాక్షన్ లో వెనక వుంచి, పండిట్ జీసి (ఆజాద్ ను) ముందుంచండి. రచయితను (యశపాల్ ను) కరపత్రం వ్రాయమనండి” అని చెప్పి పంపుతూ భగత్ సింగ్, తమను విడిపించడానికి స్లాను సైతం గీచిపంపాడు.

సెంట్రల్ జైలునుంచి బ్రోస్టర్ జైలుకు పోగా దాడిచేయాలని యశ పాల్ వాదించాడు. కాగా బ్రోస్టర్ జైలుముందే యాక్షన్ జరపాలనే భగత్ అభిప్రాయాన్నే ఆజాద్ బలపరిచాడు. 1930 జూన్ 1వ తేదీన దాడికి నిర్ణయించు కున్నారు.

ఈలోగా 28 మే 1930 నాడు భగవతీచరణ్, బచ్చన్ సుఖదేవ్ రాజ్ అనే ఇద్దరు విప్లవకారులతో కలిసి రావి నదీ తీర అరణ్యంలోనికి బాంబు పరీక్షకు హోదా. ప్రయోగానికి ముందే చేతిలో బాంబుపేలి ఘోర దుర్మరణం పాలై నాడు.

మరణానికి ముందు “మరో రెండ్రోజుల తర్వాత ఈ మరణంపై సే దగుండేది. భగత్ సింగ్ ను విడిపించే కార్యక్రమంలో పాల్గొనలేక పోతున్నాననే అని విచారంగా వుంది” అన్నాడు భగవతీచరణ్.

చివరిమాటగా “భగత్ సింగ్ ను విడిపించే ప్రయత్నం అగటానికి వీలేదు” అన్నాడు. అదీ వీర ధర్మం-మిత్రపేమ-దేశభక్తి!

ఆజాద్, బచ్చన్, యశపాల్ వెళ్ళి ఆ (అ)మృతవీరుని దుప్పటిలో మూటకట్టి నదీజలాల్లో విడిచారు. జ్ఞాపకార్థం అతని కేకాలు కొన్ని కత్తిరించి తేబ్బాడు వై శంపాయన బచ్చన్.

అలజడి చెందినా, దుఃఖం ఆవరించినా అదంతా మరచి కర్తవ్యాన్ని తలచి ధైర్యం వహించి అనుకున్నదినం జైలుమీదికి వెళ్ళారు. ప్రయోజనం కలుగక పోగా ప్రమాదం కలిగే పరిస్థితిని గమనించి ఆజాద్ ‘యాక్షన్’ నిలిపివేశాడు.

దేశభక్తులకు ఉరిశిక్ష

న్యాయం జరుగుతుందన్న ఆశలేకున్నా పుత్ర వ్యామోహం చావక సర్దార్ కిషన్ సింగ్ పిపీ కాన్సిల్ కు అప్పీలుచేస్తానన్నాడు.

తనకు శిక్ష తప్పించుకోవాలని లేదని-దేశంకోసం బలికాపటంలో ఆత్మ సంతృప్తి పొందని, అభ్యర్థన పత్రంమీద సంతకంచేయడానికి సైతం అంగీకరించ లేదు భగత్ సింగ్ -

“ప్రభుత్వం రెండు నాల్కలతో వ్యవహరిస్తున్నది. ఒక వైపు శాంతి వాదులను బుజ్జిగిస్తూ, మరోవైపు విప్లవ శక్తులను మట్టుపెట్టాలని చూస్తున్నది. అందువల్ల నీవంటివాడు బ్రతికివుండాలి. విప్లవాన్ని కొనసాగించాలి.” అని ప్రాధేయ బడ్డాడు విజయకుమార్ స్వామి.

అయినా ఆ వీరుడు రాజీపడలేదు. ఏదోగా తండ్రి తెచ్చిన కాగితంపై సంతకంచేశాడు. 29 సెప్టెంబర్ 1929 నాడు కిషన్ సింగ్ పెట్టుకున్న. పిటిషన్ తోసివేయబడింది.

1930 వేసవిలో గాంధీ ఉప్పు సత్యాగ్రహం-దండి సత్యాగ్రహం కారణంగా ముమ్మరంగా కాంగ్రెసువాళ్ళ అరెస్టులు జరిగినయ్. ఆ పది నెలల్లో 90 వేలమంది జైలుపాలయ్యారు.

వాహ్! ఉప్పు సత్యాగ్రహం, గాంధీజీ కాంగ్రెసు విధానం చూడు. వచ్చారు. జెండా ఎగరేశారు. నినాదాలు చేశారు. అరెస్టులు జైళ్ళలో కూర్చున్నారు. ఇదీ వీళ్లు స్వతంత్రతెచ్చే పద్ధతి-అని ఆజాద్ విచారం వెలిబుచ్చాడు.

అజాద్ తన ప్రయత్నాలు కొనసాగిస్తూనే వున్నాడు. 1931 ఫిబ్రవరి 27 నాడు ఉదయాన అలహాబాద్ ఆల్ ఫ్రెడ్ పార్కులో పోలీసులు చుట్టుముట్టగా వీరోచితంగా పోరాడి అంగ్ల అధికారులను ఏరేరి హతమార్చి చివరి గుండును తన కణతలో కాల్చుకొని వీరమరణం చెందాడు. పోలీసులకు ఏ పరిస్థితిలోనూ పట్టుపడ ననే తన ప్రతిని చెల్లించుకున్నాడు.

తన మరణవార్తను భరించలేక ఎంతగా వ్యధ చెందుతాడో అజాద్ అని విచారించాడు భగత్. కాని ప్రియమిత్రుని సంఘనాయకుని మరణ విషాదాన్ని తానే భరించవలసివచ్చింది.

మార్చి 1931లో కరాచీ కాంగ్రెసు సభలకు ముందు గాంధీని ప్రభుత్వం వదిలేసింది. భగత్ వీరుల ప్రాణాలను కాపాడండంటూ కుప్పలుగా ఉత్తరాలు తెలిగములూ వచ్చిచేరినాయ్. కాంగ్రెసు నాయకులూ అడిగారు. విప్లవ కారులూ కల్చుకొన్నారు.

మార్చి 25-31 తేదీల్లో కాంగ్రెసు సభలు, 23 తేదీన తాను వైస్రాయి ఇర్విన్లో చర్చలకు వెళ్ళవల్సిఉంది. మొదటి (12-11-30) రౌండ్ టేబిల్ సమావేశానికి లండన్ వెళ్ళలేదు. ఈసారి [7-9-31] రెండవ రౌ. టే. సమావేశానికి తప్పకవెళ్ళాలి అనే అధికారి కోరికతో ఒక ఒప్పందం కుదురుతుంది.

అప్పుడు భగత్ సింగ్ ను వదిలే విషయం గాంధీజీ ప్రస్తావనకు తెస్తే వైస్రాయి తమ అవసరం కారణంగా తప్పక అంగీకరించవచ్చునని ప్రజలు ప్రజా నాయకులు గాంధీని కోరారు. వైస్రాయికి మరణశిక్షలు రద్దుచేసే అధికారముంది.

నేను గ్యారంటీ ఇవ్వలేను. అడిగినా ఫలితం ఉండకపోవచ్చు. అన్నాడు గాంధీజీ, ఆయనకు శాంతి అహింసలపై ఖక్తి కుదిరినా దేశ స్వతంత్రతం కోరుతున్నా బ్రిటిష్ ప్రభుత్వంపై గౌరవంకూడా చావలేదు.

మోతీలాల్ అనారోగ్యంతో ఉండి ఇలా చెప్పిపంపాడు. “మీకేసు విషయంలో గాంధీజీ ఏదో చేస్తున్నట్టున్నారు, కొంత వ్యవధిని సంపాదించుకోవటానికై చట్టప్రకారం అప్పీలు చేసుకొనే అవకాశాన్ని వదులుకోవద్దు. మీ అమూల్య ప్రాణాలను రక్షించుకోవాలనే నా ఆశ.”

బ్రతుకుతానని-బ్రతకాలనే ఆశ ఎన్నడో వదిలేశాడు భగత్ సింగ్. చివరికి ప్రభుత్వాన్ని ఒక కోరికమాత్రం కోరాడు.

“మాకు రాజద్రోహం కారణంగా శిక్షలు విధించారు. మేం హంతకులం కాదు. కాబట్టి ఉరిశిక్షలు విధించకుండా మమ్ములను వరుసగా నిలబెట్టి తుపాకులతో కాల్చి చంపడం ధర్మం” అని పంజాబ్ ప్రభుత్వానికి లేఖ వ్రాసాడు. దేశం సంచలనం చెందింది. జనం ఆవేశం ఆవేదనతో ఉప్పెనగా లేచింది. స్వదేశీ విదేశీ పత్రికలు ఈ శిక్షలు అన్యాయమని ఘోషించినై. అయినా ప్రభుత్వంలో చలనంలేదు.

గాంధీజీ తన చర్చల సందర్భంలో భగత్ సింగ్ ల మరణ శిక్షల రద్దు విషయం తెచ్చాడట.

అందుకు వైస్రాయి “నేను పంజాబ్ ప్రభుత్వానికి తెల్పుతాను. ఆత్మ గౌరవం పట్టంపుతో వాళ్ళు అంగీకరించరనుకుంటాను. కరాచీ సభలు జరిగేంతవరకు

మాత్రం శిక్షలు అమలు పరచకుండా నిలిపివేసేలా చూస్తాను" అన్నాడట వై సాయి. తమ (గాంధీ-ఇర్విన్) ఒప్పందం కాంగ్రెస్‌చే అంగీకరింప జేసుకోవాలనే పన్నాగం, మొదటినుండి అంగ్లేయ పాలకులవన్నీ నక్కజిత్తులే.

“ఉరితీసే ఉద్దేశం ఉంటే సభలకు ముందుగానే కానీయండి. అది దేశం లోని రాజకీయ పరిస్థితిని తెల్పుతుంది. మనమధ్య జరిగిన ఒకంబడికను అంగీక రించడమో తోసి పుచ్చడమో కాంగ్రెసు నిర్ణయిస్తుంది.” అన్నాడట గాంధీజీ.

మార్చిలో కరాచీలోని కాంగ్రెసు సభల్లో ఆ ఒప్పందాన్ని అంగీకరింప జేశాడు గాంధీజీ.

1931 మార్చి 23 సాయంత్రం భగత్ సింగ్, సుఖదేవ్, రాజగురు ముగ్గురు రాజద్రోహులకు ఉరిశిక్ష విధించినట్లు, సలక్షణంగా దహనకర్మ కావించి నట్లు ప్రభుత్వ ప్రకటన 24 నాటి పత్రికల్లో వెలువడింది.

వల్లభాయి పటేలు కాంగ్రెసు అధ్యక్ష స్థానంలో ఉండగా ఈ వార్త తెలిసింది, ఆ క్రాంతికారులు ఉరిశిక్షలకు సభలో నిరసన కనిపించింది. ప్రజలు పెద్ద యెత్తిన నల్ల జెండాలతో కాంగ్రెసును నిరసెస్తూ నాయకులచుట్టుముట్టారు 1943 లో సుభాష్ చంద్రబోస్ స్థాపించిన ఆజాద్ హిందూ పాజ్ సేనలను (హిందూ-ముస్లిం-సిఖ్) ముగ్గురుకీ ఢిల్లీ స్పెషల్ కోర్టు మరణదండన విధించింది. తర్వాత ప్రజల ఆందోళనకు జడుసుకొని వాటిని రద్దుచేసింది. ఇప్పటి గుణపాఠమే అప్పుడు వివే కాన్ని కలిగించి ఉంటుంది. అప్పటి ప్రజల తీవ్రత ఇప్పుడు లేకపోవటం ప్రమాద మయ్యింది. ప్రజాశక్తిని ఎదిరించి నిలిచే బలం దేనికుంది?

కొంచెం సేపు గతంలో

కుమారుని మరణశిక్షకు దుఃఖిస్తున్నప్పుడు ఆ తల్లిదండ్రులకు అర్థమైంది అతడు పెళ్ళివద్దని ఇంటినుండి తప్పించుకొని వెళ్ళివచ్చేటప్పుడు పలికిన మాటల అంతరార్థం.

ఒక జమిందారుగారి అమ్మాయితో కొడుకు పెళ్ళి నిశ్చయం చేశాడు తండ్రి. అత్యవసరంగా కొడుకును లాహోరునుంచి రావాల్సిందిగా కబురుపెట్టాడు.

ఇంటికి రాగానే మామగారి ఐశ్వర్యంగురించి వధువు సౌందర్యగురించి వర్ణించ నారంభించాడు-తనకవేవీ వద్దు వివాహమే వద్దన్నాడు భగత్ సింగ్.

ఎందుకు? కోపంతో తండ్రి ప్రశ్న.

నాకాళ్ళపై నేను నిలబడగలిగేశా క్తి వచ్చేవరకు పెళ్ళి చేసుకునే ప్రసక్తి రాదు-అనేకాడు తండ్రితో. అమ్మతో మాత్రం అసలు నిజం చెప్పేశాడు.

“అమ్మా! ఈ ఇంట్లో నాయనమ్మా మరిద్దరు పిన్నమ్మలు వితంతు జీవితాలను గడుపుతున్నారు. వారికి తోడుగా మరో అభాగ్యురాలిని జతచేయనా?”

అనాడు మారుపలుకలేని విద్యావతి ఈనాడు కుమిలి కుమిలి యేడుస్తున్నది.

గాంధీ-ఇర్విన్ ఒడంబడికకు ముందే ి మార్చినాడు భగత్ సింగ్ తన తమ్మునికో లేఖ వ్రాశాడు.

ప్రియమైన కుర్తార్,

ఈరోజున నన్ను చూడడానికి వచ్చినప్పుడు నీ కళ్ళలో నీళ్ళు చూసి నాకు బాధవేసింది. నీ ముఖంలో, మాటలో దుఃఖం కన్పించింది. నిన్నిలా చూడ్డం నాకిష్టంలేదు. తమ్ముడా, నీ చదువు కొనసాగించు ధైర్యాన్ని వహించు.

నీ వ్యక్తిత్వాన్ని కోల్పోకు. పిరికివానివి కాకు. ఇంతకంటే ఎక్కువ నేనేం రాయగలను. ఏం చెప్పగలను” అని ఉత్తరం చివర ఒక విప్లవ గీతాన్ని వ్రాసి దాని చివరలో మిశ్రులకు, దేశభక్తులకు ధైర్య వచనాలు చెప్పి తది వీడ్కోలు తీసుకున్నాడు.

సత్యం దాగదు - చావదు

1931 మార్చి 24 ఉదయం 6 గంటలకు ఆ ముగ్గురు దేశభక్తులకు ఉరిశిక్షలు అమలుపరచాలనుకున్నారు మొదట విదేశీ ప్రభుత్వ ఆధికారులు. సాధారణంగా అలాంటి శిక్షలు ఉదయంపూటే జరపటం ఆచారం. అందుకు భిన్నంగా నియమిత సమయానికి 12 గంటల ముందుగా 23 తేదీ సాయంత్రం 6 గంటలకు ఆ ముగ్గురు వీరులను ఒకేసారి ఉరితీశారు చట్ట వ్యతిరేకంగా. పిరికిపందలకు శూరుల శవాలను చూసినా భయమే. పగటిపూట శిక్ష అమలుపరిస్తే ఆ వార్త తెలిసిన ప్రజలు కల్లోలం సృష్టిస్తారేమో అని అనుమానం-గుండెదడ-అందుకే ఆ ముందు జాగ్రత్త.

విప్లవం వర్ధిల్లాలి !

సామ్రాజ్యవాదం నశించాలి ! !

గట్టిగా నినాదాలుచేస్తూ ధర్మయుద్ధానికి వెళుతున్న వీర నైనికుల్లా ఉరి కంబాలకు చేరుకున్నారు భగత్ వీరులు. ఆ ధ్వనికి దిక్కులు పిక్కటిల్లినై. జైలు గోడలు మూగపోయి నలిచినై. తారలుకూడా విస్తుపోయి చూస్తున్నాయి. గాలికూడా స్తంభించిపోయింది.

గదుల్లోని ఖైదీలు కన్నీళ్ళు తుడుచుకున్నారు.

ఆ ముగ్గురువీరుల మృతదేహాలను అదే రాత్రి గోనెసంచుల్లోవేసి మూతులు బిగించికట్టి దొంగదారిగా స్లైట్ నదీ తీరానికి చేర్చారు. నమ్మకస్తులైన తెల్లసిపాయిల కొప్పగించి కాలేయండాని ఆధికారులు తిరిగి వచ్చేశారు.

ఆ శవాలను చితుల్లో వుంచడానికి బదులు కసితో ముక్కలు ముక్కలుగా నరికి, బూతు మాటలతో తిడుతూ, తన్ని తగలేశారు. వెర్రి ఆనందంతో మద్యం తాగి, కాష్టాలచుట్టూ చిందులేస్తూ డ్యాన్సు చేశారు సిపాయిలు.

ఆ వీరుల కళేబరాలు కాలుతూకూడా భయపెట్టాయికాబోలును, చితి మంటలు పొరుషాగ్నిలా నాలుకలు చాస్తూ లేచి ఆ దుష్టుల కబళించనెంచాయి కావచ్చును-సగం కాలిన ఆ శవశకలాలను ఆదరబాదరగా నదిలో తోసి పరు గండుకున్నారు.

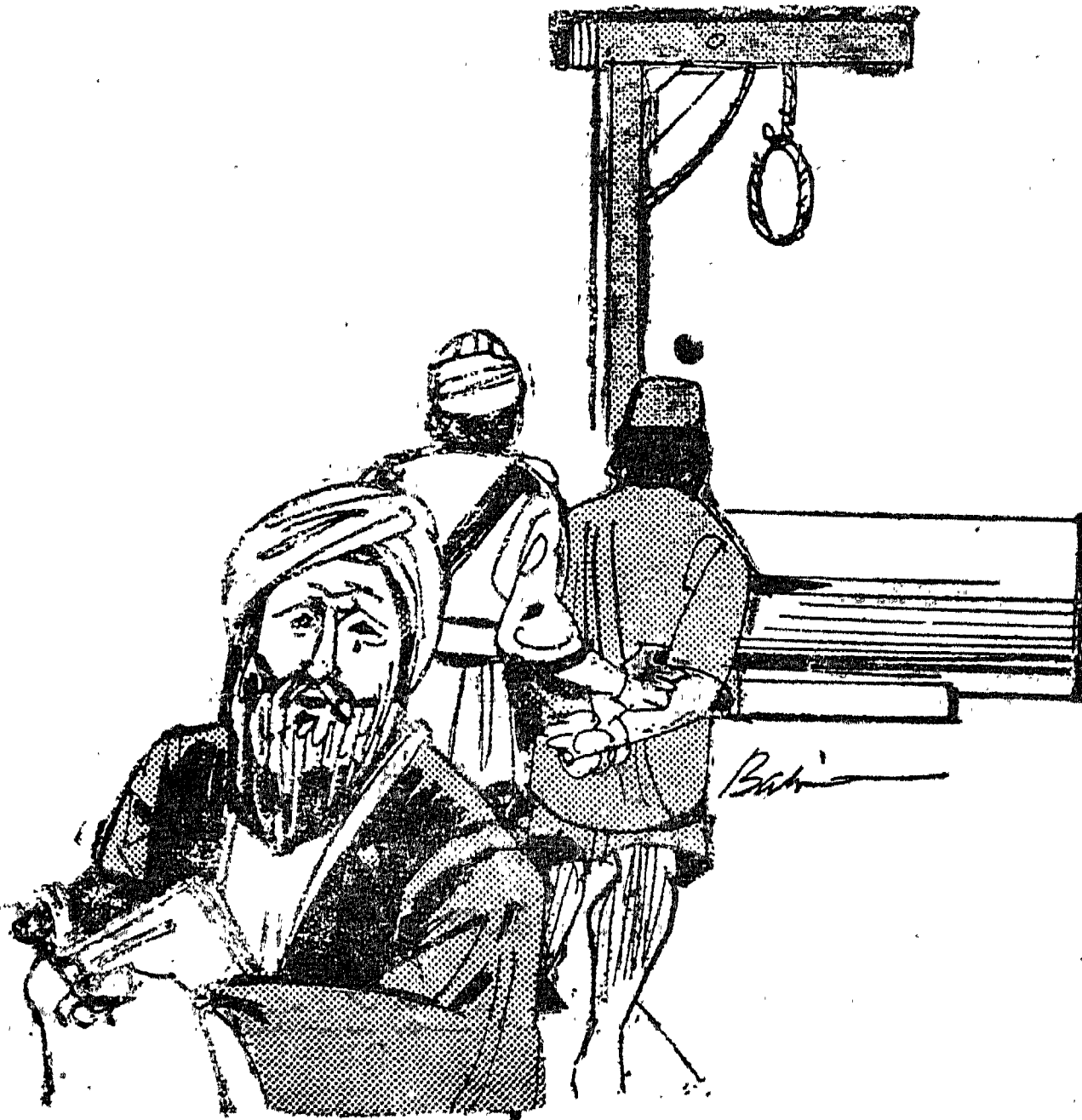
మరునాడు పేపర్లలోని వార్త ప్రజల్లో గుప్పున వ్యాపించింది. రాత్రి వేళ నదీతీరంలో రక్షకభటుల లీలాకేళిని దూరంనుంచి చూసిన కొందరికి అనుమానం కలిగింది. వెళ్ళి చూస్తే చితుల్లో ఉత్తబూడిద తప్ప మానవదేహాల చితా భస్మ చిహ్నాలు కానరాలేదు. అనుమానంతో నదిలో వెదికారు.

సగం కాలి మిగిలిన సాహసమూర్తుల శరీరభాగాలు దొరికి కన్నీరు పరదలయింది వారికి. సగౌరవంగా ప్రజలు ఆ విప్లవమూర్తులకు దహన సంస్కారం కావించారు.

భగత్ సింగ్ అమరుడు

మరణ శిక్షకు ముందు సిక్కు మతగురువు దైవప్రార్థన చేసుకొమ్మని కోరగా భగత్ సింగ్ ఇలా అన్నాడట-

“నా జీవితంలో దేవుడిని ఎన్నడూ తలచుకోలేదు. దేవుడనేవాడుంటే- నా దేశస్తులు అనుభవిస్తున్న కష్టనష్టాలను చూస్తూ వూరుకుంటున్నందుకు కొన్ని సార్లు ఆ దేవుణ్ణి నిందించానుకూడా. ఈ చివరిక్షణంలో మృత్యువుకు యెదుట

నిలిచి దైవాన్ని ప్రార్థిస్తే అతడు నన్ను పిరికిపంద-ఆత్మవంచకుడు అనుకుంటాడు నన్ను ఇప్పుడున్న విధంగానే ఈ లోకంనుంచి వెళ్ళనివ్వండి. ఏ ఒక్కరుకూడా భగత్ సింగ్ చావునుచూసి భయపడిన పిరికిపంద అని నిందించకూడదు”

ఆ మాటలు విన్న గురువు కన్నీరు కార్చాడట. అంతటి ఆత్మ నిష్ఠ ఏ భక్తులో వుంటుంది.

ఏదని ఆశయాని ఆత్మబలిదానాల ఫలితంగానో మనకు స్వతంత్రం (15 ఆగస్టు 1947) సిద్ధించింది. సంపూర్ణ స్వపరిపాలన (26 జనవరి 1950) ఏర్పడింది. కాని ఇప్పటికీ ఇదేమిటి?

అవినీతి బంధుప్రీతి చీకటి బజారు

అలుముకున్న ఈ దేశం ఎటు దిగజారు?

కాంచవోయి ఈ దుస్థితి-ఎది

రించవోయి ఈ పరిస్థితి!—(శ్రీశ్రీ)

“హిందూస్థాన్-జిందాబాద్ !”

“భగత్ సింగ్ -అమర్ హై ! !

